

大般涅槃经

(三十六卷：第二十二卷至第二十四卷)

北凉天竺三藏昙无讖译 梵

宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

南無本師釋迦牟尼佛

说 明

本简体注音版《大般涅槃经》（南本）电子书，是根据《乾隆大藏经》大乘涅槃部，第 0110 部，北凉天竺三藏昙无讖译梵、宋沙门慧严慧观同谢灵运再治《大般涅槃经》（36 卷）影印本校正注音的。标点符号及注音仅供参考。

为了便于读诵，本电子书按顺序每三卷合为一册，共十二册。若每天读一册，可十二天读完。

本电子书是免费结缘品。特此说明。

仁慧草堂

二〇一八年十月

目 录

起诵仪 ..... - 1 -

    香赞 ..... - 1 -

    开经偈 ..... - 1 -

大般涅槃经卷第二十二 ..... - 2 -

    高贵德王菩萨品第二十二之四 ..... - 2 -

大般涅槃经卷第二十三 ..... - 35 -

    高贵德王菩萨品第二十二之五 ..... - 35 -

大般涅槃经卷第二十四 ..... - 74 -

    高贵德王菩萨品第二十二之六 ..... - 74 -

结诵仪 ..... - 98 -

    补阙真言 ..... - 98 -

    发愿文 ..... - 98 -

    回向偈 ..... - 99 -

    三皈依 ..... - 99 -

●起诵仪

xiāngzàn

香赞

(一遍)

lú xiāngzhà ruò fǎ jiè méngxūn zhū fó hǎi huì xī yáowén suí chù jié
炉香乍熟.法界蒙薰.诸佛海会悉遥闻.随处结

xiángyún chéng yì fāng yīn zhū fó xiànquánshēn
祥云.诚意方殷.诸佛现全身.

ná mó xiāng yún gài pú sà mó hē sà
南无香云盖菩萨摩诃萨 (合掌三称)

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南无本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

kāi jīng jì

开经偈

(一遍)

wú shàng shēnshēnwēimiào fǎ bǎiqiānwàn jié nánzāo yù
无上甚深微妙法 百千万劫难遭遇

wǒ jīn jiàn wén dé shòu chí yuàn jiě rú lái zhēn shí yì
我今见闻得受持 愿解如来真实义

dà bō niè pán jīng juàn dì èr shí èr
大般涅槃经卷第二十二

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshā mén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

gāo guì dé wáng pú sà pǐn dì èr shí èr zhī sì¹
高贵德王菩萨品第二十二之四¹

fù cì shànnán zǐ yún hé pú sà mó hē sà xiū dà niè pán
“复次，善男子，云何菩萨摩诃萨修大涅槃
chéng jiù jù zú dì èr gōng dé
成就具足第二功德？

shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán xī suǒ bù dé
“善男子，菩萨摩诃萨修大涅槃，昔所不得
ér jīn dé zhī xī suǒ bú jiàn ér jīn jiàn zhī xī suǒ bù wén ér jīn wén
而今得之，昔所不见而今见之，昔所不闻而今闻
zhī xī suǒ bú zhì² ér jīn dé zhì xī suǒ bù zhī ér jīn zhī zhī
之，昔所不至²而今得至，昔所不知而今知之。

yún hé míng wéi xī suǒ bù dé ér jīn dé zhī suǒ wèi shén
“云何名为昔所不得而今得之？所谓神
tōng xī suǒ bù dé ér jīn nǎi dé tōng yǒu èr zhǒng yī zhě nèi
通，昔所不得而今乃得。通有二种：一者，内；
èr zhě wài suǒ yán wài zhě yǔ wài dào gòng nèi fù yǒu èr yī
二者，外。所言外者，与外道共。内复有二：一
zhě èr shèng èr zhě pú sà pú sà xiū xíng dà niè pán jīng suǒ dé
者，二乘；二者，菩萨。菩萨修行大涅槃经所得
shéntōng bù yǔ shēng wén pì zhī fó gòng yún hé míng wéi bù yǔ
神通，不与声闻、辟支佛共。云何名为不与
shēng wén pì zhī fó gòng èr shèng suǒ zuò shéntōng biàn huà yī xīn
声闻、辟支佛共？二乘所作神通变化，一心
zuò yī bù dé zhòng duō pú sà bù ěr yú yī xīn zhōng zé néng jù
作一，不得众多；菩萨不尔，于一心中则能具

¹ 大正藏：光明遍照高贵德王菩萨品之四

² 大正藏：到（后同）

zú xiàn wǔ qù shēn suǒ yǐ zhě hé yǐ dé rú shì dà niè pán jīng wēi
足现五趣身。所以者何？以得如是大涅槃经威
shén lì gù shì zé míng wéi xī suǒ bù dé ér jīn dé zhī
神³力故。是则名为昔所不得而今得之。

yòu fù yún hé xī suǒ bù dé ér jīn dé zhī suǒ wèi shēn dé
“又复云何昔所不得而今得之？所谓身得
zì zài xīn dé zì zài hé yǐ gù yī qiè fán fū suǒ yǒu shēn xīn bù
自在、心得自在。何以故？一切凡夫所有身心不
dé zì zài huò xīn suí shēn huò shēn suí xīn yún hé míng wéi xīn suí
得自在，或心随身，或身随心。云何名为心随
yú shēn pì rú zuì rén jiǔ zài shēn zhōng ěr shí shēn dòng xīn yì
于身？譬如醉人，酒在身中，尔时身动，心亦
suí dòng yì rú shēn lǎn xīn yì suí lǎn shì zé míng wéi xīn suí yú
随动；亦如身懒，心亦随懒，是则名为心随于
shēn yòu rú yīng ér qí shēn zhì xiǎo xīn yì suí xiǎo dà rén shēn
身。又如婴儿，其身稚小，心亦随小；大人身
dà xīn yì suí dà yòu rú yǒu rén shēn tǐ cū sè xīn cháng sī niàn
大，心亦随大。又如有入身体粗涩，心常思念
yù dé gāo yóu rùn zì lìng ruǎn shì zé míng wéi xīn suí yú shēn yún hé
欲得膏油润渍令软。是则名为心随于身。云何
míng wéi shēn suí yú xīn suǒ wèi qù lái zuò wò xiū xíng shī jiè
名为身随于心？所谓去、来、坐、卧修行施、戒、
rěn rǔ jīng jìn chóu nǎo zhī rén shēn zé léi cuì huān xǐ zhī rén shēn
忍辱、精进，愁恼之人身则羸悴，欢喜之人身
zé féi yuè kǒng bù zhī rén shēn tǐ zhàn dòng zhuān xīn tīng fǎ shēn zé
则肥悦⁴，恐怖之人身体战动，专心听法身则
yí yì⁵ bēi kǔ⁶ zhī rén tì lèi héng liú shì zé míng wéi shēn suí yú xīn
怡恻⁵，悲苦⁶之人涕泪横流，是则名为身随于心。
pú sà bù ěr yú shēn xīn zhōng jù dé zì zài shì zé míng wéi xī
菩萨不尔，于身、心中俱得自在，是则名为昔
suǒ bù dé ér jīn dé zhī
所不得而今得之。

fù cì shàn nán zǐ pú sà mó hē sà suǒ xiàn shēn xiàng yóu
“复次，善男子，菩萨摩诃萨所现身相犹

³ 大正藏：之势；永乐北藏及龙藏：威神

⁴ 大正藏：鲜

⁵ 大正藏：悦

⁶ 大正藏：泣

rú wēichén yǐ cǐ wēishēn xī néngbiàn zhì wú liàng wú biānhéng hé shā
如微尘，以此微身悉能遍至无量无边恒河沙
děngzhū fó shì jiè wú suǒzhàng ài ér xīn chángdìng chū bù yí dòng
等诸佛世界无所障阂⁷，而心常定，初不移动，
shì zé míngwéi xīn bù suí shēn shì yì míngwéi xī suǒ bú zhì ér jīn néng
是则名为心不随身，是亦名为昔所不至而今能
zhì
至。

hé gù fù míng xī suǒ bú zhì ér jīn néng zhì yī qiè shēng
“何故复名昔所不至而今能至？一切声
wén pì zhī fó děngsuǒ bù néng zhì pú sà néng zhì shì gù míngwéi
闻、辟支佛等所不能至，菩萨能至，是故名为
xī suǒ bú zhì ér jīn néng zhì yī qiè shēngwén pì zhī fó děng suī yǐ
昔所不至而今能至。一切声闻、辟支佛等虽以
shéntōng bù néngbiànshēn rú xì wēichén biàn zhì wú liàng héng hé shā
神通，不能变身如细微尘，遍至无量恒河沙
děngzhū fó shì jiè shēngwén yuánjué shēnruò dòng shí xīn yì suí
等诸佛世界。声闻、缘觉身若动时，心亦随
dòng pú sà bù ěr xīn suī bú dòng shēn wú bú zhì shì míng pú
动；菩萨不尔，心虽不动，身无不至，是名菩
sà xīn bù suí shēn
萨心不随身。

fù cì shànnán zǐ pú sà huàshēnyóu rú sānqiān dà qiān
“复次，善男子，菩萨化身犹如三千大千
shì jiè yǐ cǐ dà shēn rù yī chénshēn qí xīn ěr shí yì bù suí xiǎo
世界，以此大身入一尘身，其心尔时亦不随小。
shēngwén yuánjué suī néng huàshēnlìng rú sānqiān dà qiān shì jiè ér
声闻、缘觉虽能化身令如三千大千世界，而
bù néng yǐ rú cǐ dà shēn rù wēichénshēn yú cǐ shì zhōngshàng zì
不能以如此大身入微尘身，于此事中尚自
bù néng kuàngnéng lìng xīn ér bù suí dòng shì míng pú sà xīn bù suí
不能，况能令心而不随动？是名菩萨心不随
shēn
身。

fù cì shànnán zǐ pú sà mó hē sà yǐ yī yīn shēng
“复次，善男子，菩萨摩诃萨以一音声，

⁷ 大正藏：碍

néng lìng sān qiān dà qiān shì jiè zhòngshēng xī wén xīn zhōng bú niàn
能令三千大千世界众 生悉闻，心终不念：

lǐng shì yīn shēng biàn zhū shì jiè shǐ zhū zhòngshēng xī suǒ bù wén ér
‘令是音 声遍诸世界，使诸众 生昔所不闻而
jīn dé wén ér shì pú sà yì chū bù yán wǒ lìng zhòngshēng xī suǒ
今得闻。’而是菩萨亦初不言：‘我令众 生昔所
bù wén ér jīn dé wén pú sà ruò yán yīn wǒ shuō fǎ lìng zhū zhòng
不闻而今得闻。’ 菩萨若言 ‘因我说法令诸众
shēng bù wén wén zhě dāng zhī shì rén zhōng bù néng dé ā nòu duō luó
生不闻闻’ 者⁸，当知是人终不能得阿耨多罗
sān miǎo sān pú tí hé yǐ gù zhòngshēng bù wén wǒ wèi shuō zhě
三藐三菩提。何以故？众 生不闻我为说者，
rú cǐ zhī xīn shì shēng sǐ xīn yī qiè pú sà shì xīn yǐ jìn yǐ shì yì
如此之心是生 死心，一切菩萨是心已尽，以是义
gù pú sà mó hē sā suǒ yǒu shēn xīn bù xiāng suí zhú
故， 菩萨摩诃萨所有身心不相随逐。

shàn nán zǐ yī qiè fán fū shēn xīn xiāng suí pú sà bù ěr
“善男子，一切凡夫身心相随，菩萨不尔，
wèi huà zhòngshēng gù suī xiàn shēn xiǎo xīn yì bù xiǎo hé yǐ gù
为化众 生故，虽现身小，心亦不小。何以故？
zhū pú sà děng suǒ yǒu xīn xìng cháng guǎng dà gù suī xiàn dà shēn xīn
诸菩萨等所有心性常 广大故。虽现大身，心
yì bú dà yún hé dà shēn shēn rú sān qiān dà qiān shì jiè yún hé
亦不大。云何大身？身如三千大千世界。云何
xiǎo xīn xíng yīng ér xíng yǐ shì yì gù xīn bù suí shēn
小心？行婴儿行。以是义故，心不随身。

pú sà yǐ yú wú liàng ā sēng qí jié yuǎn jiǔ bù yǐn ér xīn
“菩萨⁹已于无量阿僧祇劫，远酒不饮而心
yì dòng xīn wú bēi kǔ shēn yì liú lèi shí wú kǒng bù shēn yì zhàn lì
亦动，心无悲苦身亦流泪，实无恐怖身亦战栗。
yǐ shì yì gù dāng zhī pú sà shēn xīn zì zài bù xiāng suí zhú
以是义故，当知菩萨身、心自在，不相随逐。
pú sà mó hē sā wéi xiàn yī shēn ér zhū zhòngshēng gè gè jiàn yì
菩萨摩诃萨惟¹⁰现一身，而诸众 生各各见异。

⁸ 大正藏：菩萨若言：‘因我说法令诸众生不闻者闻。’

⁹ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

¹⁰ 大正藏：唯

shànnán zǐ¹¹ yún hé pú sà mó hē sà xiū dà niè pán xī
“善男子¹¹，云何菩萨摩诃萨修大涅槃，昔
suǒ bù wén ér jīn dé wén pú sà mó hē sà xiān qǔ shēngxiàng suǒ
所不闻而今得闻？菩萨摩诃萨先取声相，所
wèixiàngshēng mǎshēng chēshēng rénshēng bèi gǔ xiāo
谓象声、马声、车声、人声、贝、鼓、箫、
dí gē kū dēngshēng ér xiū xí zhī yǐ xiū xí gù néngwén
笛、歌、哭等声，而修习之；以修习故，能闻
wú liàng sān qiān dà qiān shì jiè suǒ yǒu dì yù yīn shēng fù zhuǎn xiū xí
无量三千大千世界所有地狱音声；复转修习
dé yì ěr gēn yì yú shēngwén yuán jué tiān ěr hé yǐ gù èr
得异耳根，异于声闻、缘觉天耳。何以故？二
shèngsuǒ dé qīng jìng ěr tōng¹² ruò yī chūchán jìng miào sì dà wéi wén
乘所得清净耳通¹²，若依初禅净妙四大，唯闻
chūchán bù wén èr chán nǎi zhì sì chán yì fù rú shì suī néng
初禅，不闻二禅，乃至四禅亦复如是。虽能
yī shí wén yú sān qiān dà qiān shì jiè suǒ yǒu yīn shēng ér bù néng¹³
¹³一时闻于¹⁴三千大千世界所有音声，而不能
wén wú liàng wú biān héng hé shā děng shì jiè yīn shēng yǐ shì yì gù
闻无量无边恒河沙等世界音声。以是义故，
pú sà suǒ dé yì yú shēngwén yuán jué ěr gēn yǐ shì yì gù xī
菩萨所得异于声闻、缘觉耳根。以是异故，昔
suǒ bù wén ér jīn dé wén suī wén yīn shēng ér xīn chū wú wén shēng zhī
所不闻而今得闻。虽闻音声而心初无闻声之
xiàng bú zuò yǒu xiàng cháng xiàng lè xiàng wǒ xiàng jìng xiàng
相，不作有相、常相、乐相、我相、净相、
zhǔ xiàng yī xiàng zuò xiàng yīn xiàng dìng xiàng guǒ xiàng yǐ
主相、依相、作相、因相、定相、果相。以
shì yì gù zhū pú sà děng xī suǒ bù wén ér jīn dé wén
是义故，诸菩萨等昔所不闻而今得闻。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà¹⁵ yán¹⁵ rú
尔时，光明遍照高贵德王菩萨¹⁵言：“如

¹¹ 大正藏：复次，善男子；永乐北藏及龙藏：善男子

¹² 大正藏：根

¹³ 大正藏：可

¹⁴ 大正藏：得闻；永乐北藏及龙藏：闻于

¹⁵ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

fó suǒshuō bú zuò dìngxiàng bú zuò guǒxiàng shì yì bù rán
16 佛所说：‘不作定相，不作果相。’是义不然。

hé yǐ gù rú lái shàng shuō ruò rén wén shì dà niè pán jīng yī jù
何以故？如来上¹⁷说：‘若人闻是大涅槃经一句、

yī zì bì dìng dé chéng ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí rú lái
一字，必定得成阿耨多罗三藐三菩提。’如来

yú jīn fù yán wú dìng wú guǒ ruò dé ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí
于今¹⁸复言无定无果。若得阿耨多罗三藐三菩提，

jí shì dìngxiàng jí shì guǒxiàng yún hé ér yán wú dìng wú guǒ wén
即是定相，即是果相，云何而言无定无果？闻

è shēng gù zé shēng è xīn shēng è xīn gù zé zhì sān tú ruò
恶声故，则生恶心；生恶心故，则至三涂；若

zhì sān tú zé shì dìngguǒ yún hé ér yán wú dìng wú guǒ
至三涂，则是定果，云何而言无定无果？”

ěr shí rú lái zàn yán shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ
尔时，如来赞言：“善哉！善哉！善男子，

néng zuò shì wèn ruò shǐ zhū fó shuō zhū yīn shēng yǒu dìng guǒxiàng zhě
能作是问。若使诸佛说诸音声有定、果相者，

zé fēi zhū fó shì zūn zhī xiàng shì mó wáng xiàng shēng sǐ zhī xiàng
则非诸佛世尊之相，是魔王相、生死之相、

yuǎn niè pán xiàng hé yǐ gù yī qiè zhū fó fán suǒ yǎn shuō wú dìng
远涅槃相。何以故？一切诸佛凡所演说无定、

guǒxiàng shàn nán zǐ pì rú dāo zhōng zhào rén miàn xiàng shù zé jiàn
果相。善男子，譬如刀中照人面像，竖则见

cháng héng zé jiàn guǎng ruò yǒu dìng xiàng yún hé ér dé shù zé jiàn
长，横则见广，若有定相，云何而得竖则见

cháng héng zé jiàn guǎng yǐ shì yì gù zhū fó shì zūn fán suǒ yǎn
长、横则见广？以是义故，诸佛世尊凡所演

shuō wú dìng guǒxiàng
说无定、果相。

shàn nán zǐ fū niè pán zhě shí fēi shēng guǒ ruò shǐ niè
“善男子，夫涅槃者，实非声果。若使涅

pán shì shēng guǒ zhě dāng zhī niè pán fēi shì cháng fǎ shàn nán zǐ
槃是声果者，当知涅槃非是常法。善男子，

¹⁶ 大正藏：若

¹⁷ 大正藏：先

¹⁸ 大正藏：于今云何；永乐北藏及龙藏：于今

pì rú shì jiāncóng yīn shēng fǎ yǒu yīn zé yǒuguǒ wú yīn zé wú guǒ
譬如世间从因生法，有因则有果，无因则无果。

yīn wú cháng gù guǒ yì wú cháng suǒ yǐ zhě hé yīn yì zuòguǒ
因无常故，果亦无常。所以者何？因亦作果，

guǒ yì zuò yīn yǐ shì yì gù yī qiè zhū fǎ wú yǒudìngxiàng ruò shǐ
果亦作因。以是义故，一切诸法无有定相。若使

niè pánóng yīn shēngzhě yīn wú cháng gù guǒ yì wú cháng ér shì
涅槃从因生者，因无常故，果亦无常。而是

niè pán bù cóng yīn shēng tǐ fēi shì guǒ shì gù wéicháng shànnán
涅槃不从因生，体非是果，是故为常。善男

zǐ yǐ shì yì gù niè pán zhī tǐ wú dìng wú guǒ
子，以是义故，涅槃之体无定无果。

shànnán zǐ fū niè pánzhě yì kě yándìng yì kě yánguǒ
“善男子，夫涅槃者，亦可言定，亦可言果。

yún hé wéidìng yī qiè zhū fó suǒ yǒu niè páncháng lè wǒ jìng
云何为定？一切诸佛所有涅槃常、乐、我、净，

shì gù wéidìng wú shēng lǎo huài shì gù wéidìng yī chǎn tí
是故为定。无生、老、坏，是故为定。一阐提

děngfàn sì zhòng jìn fěi bàngfāngděng zuò wǔ nì zuì shěchúběn
等犯四重禁、诽谤方等、作五逆罪，舍除本

xīn bì dìng dé gù shì gù wéidìng
心必定得故，是故为定。

shànnán zǐ rú rǔ suǒyán ruò rén wén wǒ shuō dà niè pán
“善男子，如汝所言，若人闻我说大涅槃

yī zì yī jù dé ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí zhě rǔ yú shì yì
一字、一句得阿耨多罗三藐三菩提者，汝于是义

yóuwèi jiě liǎo rǔ jīn dì tīng wú dāngwèi rǔ gèngfēn bié shuō
犹未解了。汝今¹⁹谛听，吾当为汝更分别说²⁰。

shànnán zǐ ruò yǒushànnán zǐ shàn nǚ rén wén dà niè pán yī zì
善男子，若有善男子、善女人闻大涅槃一字、

yī jù bú zuò zì xiàng bú zuò jù xiàng bú zuò wénxiàng bú zuò
一句，不作字相，不作句相，不作闻相，不作

fó xiàng bú zuòshuōxiàng rú shì yì zhě míng wú xiàngxiàng yǐ wú
佛相，不作说相，如是义者名无相相，以无

xiàngxiàng gù dé ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí
相相故得阿耨多罗三藐三菩提。

¹⁹ 大正藏：当

²⁰ 大正藏：之

shànnán zǐ rú rǔ suǒ yán wén è shēng gù zhì sān tú zhě
“善男子，如汝所言，闻恶声故至三涂者，
shì yì bù rán hé yǐ gù fēi yǐ è shēng ér zhì sān tú dāng zhī
是义不然。何以故？非以恶声而至三涂，当知
shì guǒ nǎi shì è xīn suǒ yǐ zhě hé yǒu shànnán zǐ shàn nǚ rén
是果乃是恶心。所以者何？有善男子、善女人
děng suī wén è shēng xīn bù shēng è shì gù dāng zhī fēi yīn è shēng
等虽闻恶声，心不生恶，是故当知非因恶声
shēng sān qù zhōng ér zhū zhòng shēng yīn fán nǎo jié è xīn zī duō
生三趣中。而诸众生因烦恼结，恶心滋多
shēng sān è qù fēi yīn è shēng ruò shēng yǒu dìng xiàng zhū yǒu wén
生三恶趣，非因恶声。若声有定相，诸有闻
zhě yī qiè xī yīng shēng yú è xīn huò yǒu shēng zhě yǒu bù shēng
者，一切悉应生于恶心。或有生者、有不生
zhě shì gù dāng zhī shēng wú dìng xiàng yǐ wú dìng xiàng gù suī fù
者，是故当知声无定相。以无定相²¹故，虽复
yīn zhī bù shēng è xīn
因之，不生恶心。”

shì zūn shēng ruò wú dìng yún hé pú sà xī suǒ bù wén ér
“世尊！声若无定，云何菩萨昔所不闻而
jīn dé wén
今得闻？”

shànnán zǐ shēng wú dìng xiàng xī suǒ bù wén lìng zhū pú
“善男子，声无定相，昔所不闻，令诸菩
sà ér jīn dé wén yǐ shì yì gù wǒ zuò shì shuō xī suǒ bù wén
萨而今得闻。以是义故，我作是说：‘昔所不闻
ér jīn dé wén
而今得闻。’

shànnán zǐ yún hé xī suǒ bú jiàn ér jīn dé jiàn pú sà
“善男子，云何昔所不见而今得见？菩萨
mó hē sà²² xiū dà niè pán wēi miào jīng diǎn xiān qǔ míng xiàng suǒ wèi
摩诃萨²²修大涅槃微妙经典，先取明相，所谓
rì yuè xīng xiù tíng liáo²³ dēng zhú zhū huǒ zhī míng yào cǎo
日、月、星宿、庭²³燎、灯烛、珠火之明、药草

²¹ 大正藏：定；永乐北藏及龙藏：定相

²² 大正藏：善男子，菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙藏：菩萨摩诃萨

²³ 大正藏：遶

děngguāng yǐ xiū xí gù dé yì yǎngēn yì yú shēngwén yuán
等 光，以修习故，得异眼根，异于声闻、缘
jué suǒ dé yún hé wéi yì èr shèngsuǒ dé qīngjìng tiānyǎn ruò yī
觉所得。云何为异？二乘所得清净天眼，若依
yù jiè sì dà yǎngēn bú jiàn chūchán ruò yī chūchán bú jiàn shàng dì
欲界四大眼根不见初禅；若依初禅，不见上地，
nǎi zhì zì yǎnyóu bù néng jiàn ruò yù duōjiàn jí zhì sānqiān dà qiān
乃至自眼犹不能见；若欲多见，极至三千大千
shì jiè pú sà mó hē sà bù xiū tiānyǎn jiàn miào sè shēn xī shì gǔ
世界。菩萨摩訶萨不修天眼，见妙色身悉是骨
xiàng suī jiàn tā fānghéng hé shāděng shì jiè sè xiàng bú zuò sè xiàng
相，虽见他方恒河沙等世界色相，不作色相，
bú zuò chángxiàng yǒuxiàng wù xiàng míng zì děngxiàng zuò yīn
不作常相、有相、物相、名字等相，作因
yuánxiàng bú zuò jiànxiàng bù yán shì yǎnwēimiào jìngxiàng wéi jiàn
缘相，不作见相，不言是眼微妙净相，唯见
yīn yuán fēi yīn yuánxiàng yún hé yīn yuán sè shì yǎnyuán ruò
因缘、非因缘相。云何因缘？色是眼缘。若
shǐ shì sè fēi yīn yuánzhě yī qiè fán fū bù yīngshēng yú jiàn sè zhī
使是色非因缘者，一切凡夫不应生于见色之
xiàng yǐ shì yì gù sè míng yīn yuán fēi yīn yuánzhě pú sà mó
相。以是义故，色名因缘。非因缘者，菩萨摩
hē sà suī fù jiàn sè bù shēng sè xiàng shì gù fēi yuán yǐ shì
诃萨虽复见色，不生²⁴色相，是故非缘。以是
yì gù pú sà suǒ dé qīngjìng tiānyǎn yì yú shēngwén yuán jué suǒ dé
义故，菩萨所得清净天眼异于声闻、缘觉所得。
yǐ shì yì gù yī shí biàn jiàn shí fāng shì jiè xiàn zài zhū fó shì míng
以是异故，一时遍见十方世界现在诸佛，是名
pú sà yǎn suǒ bú jiàn ér jīn dé jiàn yǐ shì yì gù néng jiàn wēichén
菩萨眼²⁵所不见而今得见。以是异故，能见微尘
shēngwén yuán jué suǒ bù néng jiàn yǐ shì yì gù suī jiàn zì yǎn
声闻、缘觉所不能见。以是异故，虽见自眼，
chū wú jiànxiàng jiàn wú chángxiàng jiàn fán fū shēnsān shí liù wù bú
初无见相，见无常相，见凡夫身三十六物不
jìng chōngmǎn rú yú zhǎngzhōngguān ā mó lè guǒ yǐ shì yì gù
净充满，如于掌中观阿摩勒果。以是义故，

²⁴ 大正藏：作

²⁵ 大正藏：昔

xī suǒ bú jiàn ér jīn dé jiàn
昔所不见而今得见。

ruò jiàn zhòng shēng suǒ yǒu sè xiàng zé zhī qí rén dà xiǎo chéng
“若见众 生 所有色相，则知其人大小 乘
gēn yī chù yī gù yì zhī shì rén shàn è zhū gēn chā bié zhī xiàng
根。一触衣故，亦知是人 善 恶诸根差别之 相。

yǐ shì yì gù xī suǒ bù zhī ér jīn dé zhī yǐ yī jiàn gù xī suǒ
以是义故，昔所不知而今得知。以一见故，昔所
bù zhī ér jīn dé zhī yǐ cǐ zhī gù xī suǒ bú jiàn ér jīn dé jiàn
不知而今得知。以此知故，昔所不见而今得见。

shàn nán zǐ²⁶ yún hé pú sà xī suǒ bù zhī ér jīn dé zhī
“善 男子²⁶，云何菩萨昔所不知而今得知？

pú sà mó hē sà suī zhī fán fū tān huì chī xīn chū bú zuò xīn jí
菩萨摩诃萨虽知凡夫贪、恚、痴心，初不作心及
xīn shù xiàng bú zuò zhòng shēng jí yǐ wù xiàng xiū dì yī yì bì jìng
心数相，不作众 生 及以物相，修第一义毕竟

kōng xiàng hé yǐ gù yī qiè pú sà cháng shàn xiū xí kōng xìng xiàng
空 相。何以故？一切菩萨 常 善修习空性相

gù yǐ xiū kōng gù xī suǒ bù zhī ér jīn dé zhī yún hé wéi zhī
故。以修空故，昔所不知而今得知。云何为知？

zhī wú yǒu wǒ wú yǒu wǒ suǒ zhī zhū zhòng shēng jiē yǒu fó xìng yǐ
知无有我，无有我所，知诸 众 生 皆有佛性。以

fó xìng gù yī chǎn tí dēng shě lí běn xīn xī dāng dé chéng ā nù
佛性故，一阐提等舍离本心，悉当得 成 阿耨

duō luó sān miǎo sān pú tí rú cǐ jiē shì shēng wén yuán jué suǒ bù
多罗三藐三菩提。如此皆是 声 闻、缘觉所不

néng zhī pú sà néng zhī yǐ shì yì gù xī suǒ bù zhī ér jīn dé
能知，菩萨 能知。以是义故，昔所不知而今得

zhī
知。

fù cì shàn nán zǐ yún hé xī suǒ bù zhī ér jīn dé zhī
“复次，善 男子，云何昔所不知而今得知？

pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wēi miào jīng diǎn niànguò qù shì yī qiè
菩萨摩诃萨修大涅槃微妙 经典，念过去世一切

zhòng shēng suǒ shēng zhǒng xìng fù mǔ xiōng dì qī zǐ juàn shǔ
众 生 所生 种 姓、父母、兄弟、妻子、眷属、

²⁶ 大正藏：复次，善男子；永乐北藏及龙藏：善男子

zhī shí yuànzēng yú yī niànzōng dé shū yì zhì yì yú shēngwén
知识、怨憎，于一念中得殊异智，异于声闻、
yuánjué zhì huì yún hé wéi yì shēngwén yuánjué suǒyǒu zhì huì
缘觉智慧。云何为异？声闻、缘觉所有智慧，
niànguò qù shì suǒyǒuzhòngshēngzhǒngxìng fù mǔ nǎi zhì yuànzēng ér
念过去世所有众生种姓、父母乃至怨憎，而
zuòzhǒngxìng zhì yuànzēngxiàng pú sà bù ěr suī niànguò qù zhǒngxìng
作种姓至怨憎相。菩萨不尔，虽念过去种姓、
fù mǔ nǎi zhì yuànzēng zhōng bù shēng yú zhǒngxìng fù mǔ yuànzēng
父母乃至怨憎，终不生于种姓、父母、怨憎
děngxiàng chángzuò fǎ xiàng kōng jì zhī xiàng shì míng pú sà xī
等相，常作法相、空寂之相。是名菩萨昔
suǒ bù zhī ér jīn dé zhī
所不知而今得知。

fù cì shànnán zǐ yún hé xī suǒ bù zhī ér jīn dé zhī
“复次，善男子，云何昔所不知而今得知？

pú sà mó hē sà xiū dà nièpánwēimiào jīng diǎn dé tā xīn zhì yì yú
菩萨摩诃萨修大涅槃微妙经典得他心智，异于
shēngwén yuánjué suǒ dé yún hé wéi yì shēngwén yuánjué yǐ
声闻、缘觉所得。云何为异？声闻、缘觉以
yī niàn zhì zhī rén xīn shí zé bù néng zhī dì yù chùshēng è guǐ
一念智知人心时，则不能知地狱、畜生、饿鬼、
tiān xīn pú sà bù ěr yú yī niànzōngbiàn zhī liù qù zhòngshēng zhī
天心。菩萨不尔，于一念中遍知六趣众生之
xīn shì míng pú sà xī suǒ bù zhī ér jīn dé zhī
心。是名菩萨昔所不知而今得知。

fù cì shànnán zǐ fù yǒu yì zhī pú sà mó hē sà yú
“复次，善男子，复有异知，菩萨摩诃萨于

yī xīn zhōng zhī xū tuó huánchū xīn cì dì zhì shí liù xīn yǐ shì yì
一心中知须陀洹初心，次第至十六心，以是义
gù xī suǒ bù zhī ér jīn dé zhī shì wéi pú sà xiū dà nièpán jù zú
故，昔所不知而今得知。是为菩萨修大涅槃具足
chéng jiù dì èr gōng dé
成就第二功德。

fù cì shànnán zǐ yún hé pú sà mó hē sà xiū dà nièpán
“复次，善男子，云何菩萨摩诃萨修大涅槃

chéng jiù jù zú dì sāngōng dé shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū
成就具足第三功德？善男子，菩萨摩诃萨修

dà niè pán shě cí dé cí dé cí zhī shí bù cóng yīn yuán yún hé míng
大涅槃舍慈得慈，得慈之时不从因缘。云何名
wéi shě cí dé cí shàn nán zǐ cí míng shì dì pú sà mó hē sà
为舍慈得慈？善男子，慈，名世谛。菩萨摩诃萨
shě shì dì gù dé dì yī yì cí bù cóng yuán dé²⁷
舍世谛故²⁷得第一义慈，不从缘得²⁸。

fù cì yún hé shě cí dé cí cí ruò kě shě míng fán fū
“复次，云何舍慈得慈？慈若可舍，名凡夫
cí cí ruò kě dé jí míng pú sà wú yuán zhī cí shě yī chǎn tí
慈；慈若可得，即名菩萨无缘之慈。舍一阐提
cí fàn zhòng jìn cí bàng fāng děng cí zuò wǔ nì cí dé lián mǐn
慈、犯重禁慈、谤方等慈、作五逆慈，得怜悯
cí dé rú lái cí shì zūn zhī cí wú yīn yuán cí
慈，得如来慈、世尊之慈、无因缘慈。

yún hé fù míng shě cí dé cí shě huáng mén cí wú gēn
“云何复名舍慈得慈？舍黄门慈、无根、
èr gēn nǚ rén zhī cí tú kuài liè shī xù yǎng jī zhū rú shì děng
二根、女人之慈、屠脍、猎师、畜养鸡猪如是等
cí yì shě shēng wén pì zhī fó cí dé zhū pú sà wú yuán zhī cí
慈，亦舍声闻、辟支佛慈，得诸菩萨无缘之慈。
bú jiàn jǐ cí bú jiàn tā cí bú jiàn chí jiè bú jiàn pò jiè suī
不见己慈，不见他慈；不见持戒，不见破戒。虽
zì jiàn bēi bú jiàn zhòng shēng suī yǒu kǔ shòu bú jiàn shòu zhě hé
自见悲，不见众生；虽有苦受，不见受者。何
yǐ gù yǐ xiū dì yī zhēn shí yì gù shì míng pú sà xiū dà niè pán
以故？以修第一真实义故。是名菩萨修大涅槃
chéng jiù jù zú dì sān gōng dé
成就具足第三功德。

fù cì shàn nán zǐ yún hé pú sà mó hē sà xiū dà niè pán
“复次，善男子，云何菩萨摩诃萨修大涅槃
chéng jiù jù zú dì sì gōng dé shàn nán zǐ pú sà mó hē sà xiū
成就具足第四功德？善男子，菩萨摩诃萨修
dà niè pán chéng jiù jù zú dì sì gōng dé yǒu shí shì²⁹ hé děng wéi
大涅槃成就具足第四功德，有十事²⁹。何等为

²⁷ 大正藏：慈

²⁸ 大正藏：第一义慈不从缘得；永乐北藏及龙藏：不从缘得

²⁹ 大正藏：十种事；永乐北藏及龙藏：十事

shí yī zhě gēnshēnnán kě qīng bá èr zhě zì shēnshēng jué dìng
十？一者，根深难可倾拔；二者，自身生决定
xiǎng sān zhě bù guān fú tián jí fēi fú tián sì zhě xiū jìng fó
想；三者，不观福田及非福田；四者，修净佛
tǔ wǔ zhě mièchúyǒu yú liù zhě duànchú yè yuán qī zhě
土；五者，灭除有余；六者，断除业缘；七者，
xiū qīngjìngshēn bā zhě liǎo zhī zhūyuán jiǔ zhě lí zhūyuàn dí
修清净身；八者，了知诸缘；九者，离诸怨敌；
shí zhě duànchú èr biān
十者，断除二边。

yún hé gēnshēnnán kě qīng bá suǒyángēnzhě míng bú fàng
“云何根深难可倾拔？所言根者，名不放
yì bú fàng yì zhě wéi shì hé gēn suǒ wèi ā nòuduō luó sānmiǎosān
逸。不放逸者，为是何根？所谓阿耨多罗三藐三
pú tí gēn shànnán zǐ yī qiè zhū fó zhūshàngēnběn jiē bú fàng yì
菩提根。善男子，一切诸佛诸善根本皆不放逸，
bú fàng yì gù zhū yú shàngēnzhǎnzhuǎnzēngzhǎng yǐ néngzēngzhǎng
不放逸故，诸余善根展转增长；以能增长
zhūshàngēn gù yú zhūshànzhōng zuì wéi shūshèng shànnán zǐ rú
诸善根故，于诸善中最为殊胜。善男子，如
zhū jì zhōng xiàng jì wéishàng bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú
诸迹中，象迹为上；不放逸法亦复如是，于
zhūshàn fǎ zuì wéi shūshèng shànnán zǐ rú zhūmíngzhōng rì guāng
诸善法最为殊胜。善男子，如诸明中，日光
wéi zuì bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú zhūshàn fǎ zuì wéi shūshèng
为最；不放逸法亦复如是，于诸善法最为殊胜。
shànnán zǐ rú zhūwángzhōng zhuàn lún shèngwángwéi zuì dì yī
善男子，如诸王中，转轮圣王为最第一；
bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú zhūshàn fǎ wéi zuì dì yī shànnán
不放逸法亦复如是，于诸善法为最第一。善男
zǐ rú zhū liú zhōng sì hé wéi zuì bú fàng yì fǎ yì fù rú shì
子，如诸流中，四河为最；不放逸法亦复如是，
yú zhūshàn fǎ wéishàngwéi zuì shànnán zǐ rú zhūshānzhōng xū
于诸善法为上为最。善男子，如诸山中，须
mí shānwángwéi zuì dì yī bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú zhūshàn
弥山王为最第一；不放逸法亦复如是，于诸善
fǎ wéi zuì dì yī shànnán zǐ rú shuǐshēnghuāzhōng qīnglián wéi zuì
法为最第一。善男子，如水生华中，青莲为最；

bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú zhūshàn fǎ wéi zuì wéishàng shànnán
不放逸法亦复如是，于诸善法为最为上。善男
zǐ rú lù shēnghuāzhōng pó lì shī huāwéi zuì wéishàng bú fàng
子，如陆生华中，婆利师华为最为上；不放
yì fǎ yì fù rú shì yú zhūshàn fǎ wéi zuì wéishàng shànnán zǐ
逸法亦复如是，于诸善法为最为上。善男子，
rú zhūshòuzhōng shī zǐ wéi zuì bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú
如诸兽中，师子为最；不放逸法亦复如是，于
zhūshàn fǎ wéi zuì wéishàng shànnán zǐ rú fēi niǎozhōng jīn chì
诸善法为最为上。善男子，如飞鸟中，金翅
niǎowángwéi zuì wéishàng bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú zhūshàn fǎ
鸟王为最为上；不放逸法亦复如是，于诸善法
wéi zuì wéishàng shànnán zǐ rú dà shēnzhōng luó hóu ā xiū luó
为最为上。善男子，如大身中，罗睺阿修罗
wángwéi zuì wéishàng bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú zhūshàn fǎ wéi
王为最为上；不放逸法亦复如是，于诸善法为
zuì wéishàng shànnán zǐ rú yī qièzhòngshēng ruò èr zú sì
最为上。善男子，如一切众生，若二足、四
zú duō zú wú zú zhōng rú lái wéi zuì bú fàng yì fǎ yì fù
足、多足、无足中，如来为最；不放逸法亦复
rú shì yú shàn fǎ zhōngwéi zuì wéishàng shànnán zǐ rú zhūzhòng
如是，于善法中为最为上。善男子，如诸众
zhōng fó sēngwéishàng bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú shàn fǎ
中，佛僧为上；不放逸法亦复如是，于善法
zhōngwéi zuì wéishàng shànnán zǐ rú fó fǎ zhōng dà nièpán fǎ
中为最为上。善男子，如佛法中，大涅槃法
wéi zuì wéishàng bú fàng yì fǎ yì fù rú shì yú zhūshàn fǎ wéi zuì
为最为上；不放逸法亦复如是，于诸善法为最
wéishàng shànnán zǐ yǐ shì yì gù bú fàng yì gēnshēn gù nán bá
为上。善男子，以是义故，不放逸根深固难拔。
yún hé bú fàng yì gù ér dé zēngzhǎng suǒ wèi xìn gēn jiè gēn shī
云何不放逸故而得增长？所谓信根、戒根、施
gēn huì gēn rěn gēn wén gēn jìn gēn niàn gēn dìng gēn shàn
根、慧根、忍根、闻根、进根、念根、定根、善
zhī shí gēn rú shì zhū gēn bú fàng yì gù ér dé zēngzhǎng yǐ zēng
知识根，如是诸根，不放逸故而得增长。以增
zhǎng gù shēn gù nán bá yǐ shì yì gù míngwéi pú sà mó hē sà
长故，深固难拔。以是义故，名为菩萨摩訶萨

xiū dà niè pángēnshēnnán bá

修大涅槃根深难拔。

yún hé yú shēnzuò jué dìngxiǎng yú zì shēnsuǒshēng jué dìng
“云何于身作决定想？于自身所生决定

xīn wǒ jīn cǐ shēn yú wèi lái shì dìngdāngwéi ā nòuduō luó sān
心：‘我今此身，于未来世定当为阿耨多罗三

miǎosān pú tí qì xīn yì rú shì bú zuò xiá xiǎo bú zuòbiàn yì
藐三菩提器。心亦如是，不作狭小，不作变易，

bú zuòshēngwén pì zhī fó xīn bú zuò mó xīn jí zì lè xīn yào
不作声闻、辟支佛心，不作魔心及自乐心、乐

shēng sǐ xīn chángwèizhòngshēngqiú cí bēi xīn shì míng pú sà yú
生死心，常为众生求慈悲心。’是名菩萨于

zì shēnzhōngshēng jué dìng xīn wǒ yú lái shì dāngwéi ā nòuduō luó
自身中生决定心：‘我于来世当为阿耨多罗

sānmiǎosān pú tí qì yǐ shì yì gù pú sà mó hē sà xiū dà niè
三藐三菩提器。’以是义故，菩萨摩诃萨修大涅

pán yú zì shēnzhōngshēng jué dìngxiǎng
槃于自身中生决定想。

yún hé pú sà bù guān fú tián jí fēi fú tián yún hé fú tián
“云何菩萨不观福田及非福田？云何福田？

wàidào chí jiè shàng zhì zhū fó shì míng fú tián ruò yǒuniànyán rú
外道持戒上至诸佛，是名福田。若有念言：‘如

shì děngbèi shì zhēn fú tián dāng zhī shì xīn zé wéi xiá liè pú sà mó
是等辈是真福田。’当知是心则为狭劣。菩萨摩

hē sà xī guān yī qiè wú liàngzhòngshēngwú fēi fú tián hé yǐ gù
诃萨悉观一切无量众生无非福田。何以故？

yǐ shàn xiū xí yì niànchù gù yǒu yì niànchùshàn xiū xí zhě guānzhū
以善修习异念处故。有异念处善修习者，观诸

zhòngshēng wú yǒu chí jiè jí yǐ huǐ jiè chángguānzhū fó shì zūn suǒ
众生无有持戒及以毁戒，常观诸佛世尊所

shuō shī suī sì zhǒng jù dé jìng bào hé děngwéi sì yī zhě
说：‘施虽四种，俱得净报。’何等为四？一者，

shī zhǔ qīng jìng shòuzhě bú jìng èr zhě shī zhǔ bú jìng shòuzhě qīng
施主清净，受者不净；二者，施主不净，受者清

jìng sān zhě shī shòu jù jìng sì zhě èr jù bú jìng yún hé
净；三者，施、受俱净；四者，二俱不净。云何

shī jìng shòuzhě bú jìng shī zhǔ jù yǒu jiè wén zhì huì zhī yǒu
施净、受者不净？施主具有戒、闻、智慧，知有

huì shī jí yǐ guǒbào shòuzhě pò jiè zhuānzhuó xié jiàn wú shī wú
惠施及以果报；受者破戒，专 著邪见，无施无
bào shì míng shī jìng shòuzhě bú jìng yún hé míngwéishòuzhěqīngjìng
报。是名施净受者不净。云何名为受者清净，
shī zhǔ bú jìng shī zhǔ pò jiè zhuānzhuó xié jiàn yán wú huì shī jí
施主不净？施主破戒，专 著邪见，言无惠施及
yǐ guǒbào shòuzhě chí jiè duōwén zhì huì zhī yǒu huì shī jí shī
以果报；受者持戒、多闻、智慧，知有惠施及施
guǒbào shì míng shī zhǔ bú jìng shòuzhěqīngjìng yún hé míngwéi shī
果报。是名施主不净，受者清净。云何名为施
shòu jù jìng shī zhě shòuzhě jù yǒu chí jiè duōwén zhì huì
受俱净？施者、受者俱有持戒、多闻、智慧，
zhī yǒu huì shī jí shī guǒbào shì míng shī shòu èr jù qīngjìng yún hé
知有惠施及施果报，是名施受二俱清净。云何
míngwéi èr jù bú jìng shī zhě shòuzhě pò jiè xié jiàn yán wú yǒu
名为二俱不净？施者、受者破戒、邪见，言无有
shī jí shī guǒbào ruò rú shì zhě yún hé fù yán dé jìng guǒbào yǐ
施及施果报。若如是者，云何复言得净果报？以
wú shī wú bào gù míngwéi jìng
无施无报故，名为净。

shànnán zǐ ruò yǒu bú jiàn shī jí shī bào dāng zhī shì rén
“善男子，若有不见施及施报，当知是人
bù míng pò jiè zhuānzhuó xié jiàn ruò yī shēngwén yán bú jiàn shī
不名破戒、专 著邪见。若依声闻，言不见施
jí shī guǒbào shì zé míngwéi pò jiè xié jiàn ruò yī rú shì dà niè
及施果报，是则名为破戒、邪见。若依如是大涅
pánjīng bú jiàn huì shī jí shī guǒbào shì zé míngwéi chí jiè zhèng
槃经，不见惠施及施果报，是则名为持戒、正
jiàn pú sà mó hē sà yǒu yì niànchù yǐ xiū xí gù bú jiànzhòng
见。菩萨摩诃萨有异念处，以修习故，不见众
shēng chí jiè pò jiè shī zhě shòuzhě jí shī guǒbào shì gù dé
生持戒、破戒、施者、受者及施果报，是故得
míng chí jiè zhèngjiàn yǐ shì yì gù pú sà mó hē sà bù guān fú
名持戒、正见。以是义故，菩萨摩诃萨不观福
tián jí fēi fú tián
田及非福田。

yún hé míngwéi jìng fó guó tǔ pú sà mó hē sà xiū dà niè
“云何名为净佛国土？菩萨摩诃萨修大涅

pán wēi miào jīng diǎn wèi ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí dù zhòng
槃微妙经典，为阿耨多罗三藐三菩提度众
shēng gù lí shā hài xīn yǐ cǐ shàngēnyuàn yǔ yī qiè zhòngshēng gòng
生故，离杀害心。以此善根愿与一切众生共
zhī yuàn zhū zhòngshēng dé shòu mìng cháng yǒu dà shì lì huò dà shén
之，愿诸众生得寿命长，有大势力，获大神
tōng yǐ shì shì yuàn yīn yuán lì gù yú wèi lái shì chéng fó zhī shí
通。以是誓愿因缘力故，于未来世成佛之时，
guó tǔ suǒ yǒu yī qiè zhòngshēng dé shòu mìng cháng yǒu dà shì lì huò
国土所有一切众生得寿命长，有大势力，获
dà shéntōng fù cì shàn nán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán
大神通。复次，善男子，菩萨摩訶萨修大涅槃
wēi miào jīng diǎn wèi ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí dù zhòngshēng gù
微妙经典，为阿耨多罗三藐三菩提度众生故，
lí tōu dào xīn yǐ cǐ shàngēnyuàn yǔ yī qiè zhòngshēng gòng zhī yuàn
离偷盗心。以此善根愿与一切众生共之，愿
zhū fó guó tǔ dì suǒ yǒu chún shì qī bǎo zhòngshēng fù zú suǒ yù zì
诸佛国土所有纯是七宝，众生富足，所欲自
zì yǐ cǐ shì yuàn yīn yuán lì gù yú wèi lái shì chéng fó zhī shí suǒ
恣。以此誓愿因缘力故，于未来世成佛之时所
dé guó tǔ chún shì qī bǎo zhòngshēng fù zú suǒ yù zì zì fù cì
得国土纯是七宝，众生富足，所欲自恣。复次，
shàn nán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wēi miào jīng diǎn wèi ā
善男子，菩萨摩訶萨修大涅槃微妙经典，为阿
nòu duō luó sān miǎo sān pú tí dù zhòngshēng gù lí yín yù xīn yǐ
耨多罗三藐三菩提度众生故，离淫³⁰欲心。以
cǐ shàngēnyuàn yǔ yī qiè zhòngshēng gòng zhī yuàn zhū fó tǔ suǒ yǒu
此善根愿与一切众生共之，愿诸佛土所有
zhòngshēng wú yǒu tān yù chēn huì chī xīn yì wú jī kě kǔ nǎo zhī
众生无有贪欲、瞋恚、痴心，亦无饥渴苦恼之
huàn yǐ shì shì yuàn yīn yuán lì gù yú wèi lái shì chéng fó zhī shí
患。以是誓愿因缘力故，于未来世成佛之时，
guó tǔ zhòngshēng yuǎn lí tān yín chēn huì chī xīn yī qiè wú yǒu
国土众生远离贪淫、瞋恚、痴心，一切无有
jī kě kǔ nǎo fù cì shàn nán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán
饥渴苦恼。复次，善男子，菩萨摩訶萨修大涅槃

³⁰ 大正藏：淫

wēimiào jīng diǎn wèi ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí dù zhòngshēng gù
微妙经典，为阿耨多罗三藐三菩提度众生故，
lí wàng yǔ xīn yǐ cǐ shàngēnyuàn yǔ yī qiè zhòngshēng gòng zhī
离妄语心。以此善根愿与一切众生共之，
yuàn zhū fó tǔ cháng yǒu huāguǒ mào lín³¹ xiāng shù suǒ yǒu zhòng
愿诸佛土常有花果、茂林³¹、香树，所有众
shēng dé miào yīn shēng yǐ shì shì yuàn yīn yuán lì gù yú wèi lái shì
生得妙音声。以是誓愿因缘力故，于未来世
chéng fó zhī shí suǒ yǒu guó tǔ cháng yǒu huāguǒ mào lín³² xiāng shù
成佛之时，所有国土常有花果、茂林³²、香树，
qí zhōng zhòngshēng xī dé qīng jìng shàng miào yīn shēng fù cì shàn nán
其中众生悉得清净上妙音声。复次，善男
zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wēimiào jīng diǎn wèi ā nòuduō
子，菩萨摩訶萨修大涅槃微妙经典，为阿耨多
luó sānmiǎosān pú tí dù zhòngshēng gù yuǎn lí liǎngshé yǐ cǐ shàn
罗三藐三菩提度众生故，远离两舌。以此善
gēnyuàn yǔ yī qiè zhòngshēng gòng zhī yuàn zhū fó tǔ suǒ yǒu zhòngshēng
根愿与一切众生共之，愿诸佛土所有众生
cháng gòng hé hé jiǎng shuō zhèng fǎ yǐ shì shì yuàn yīn yuán lì gù
常共和合，讲说正法。以是誓愿因缘力故，
chéng fó zhī shí guó tǔ suǒ yǒu yī qiè zhòngshēng xī gòng hé hé jiǎng
成佛之时，国土所有一切众生悉共和合，讲
lùn fǎ yào fù cì shàn nán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wēi
论法要。复次，善男子，菩萨摩訶萨修大涅槃微
miào jīng diǎn wèi ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí dù zhòngshēng gù
妙经典，为阿耨多罗三藐三菩提度众生故，
yuǎn lí è kǒu yǐ cǐ shàngēnyuàn yǔ yī qiè zhòngshēng gòng zhī yuàn
远离恶口。以此善根愿与一切众生共之，愿
zhū fó tǔ dì píng rú zhǎng wú yǒu shā shí³³ jīng jí³⁴ è cì
诸佛土地平如掌，无有沙石³³、荆棘³⁴、恶刺，
suǒ yǒu zhòngshēng qí xīn píngděng yǐ shì shì yuàn yīn yuán lì gù yú
所有众生其心平等。以是誓愿因缘力故，于

³¹ 大正藏：茂林、花果；永乐北藏及龙藏：花果、茂林

³² 大正藏：茂林、花果；永乐北藏及龙藏：花果、茂林

³³ 大正藏：石沙；永乐北藏及龙藏：沙石

³⁴ 大正藏：棘

wèi lái shì chéng fó zhī shí suǒ yǒu guó tǔ dì píng rú zhǎng wú yǒu
未来世成佛之时，所有³⁵国土地平如掌，无有
shí shā jīng jí è cì suǒ yǒu zhòng shēng qí xīn píng děng fù cì
石沙、荆棘、恶刺，所有众 生 其心平等。复次，
shàn nán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wēi miào jīng diǎn wèi ā
善男子，菩萨摩诃萨修大涅槃微妙经典，为阿
nòu duō luó sān miǎo sān pú tí dù zhòng shēng gù lí wú yì yǔ yǐ cǐ
耨多罗三藐三菩提度众 生 故，离无义语。以此
shàng ēn yuàn yǔ yī qiè zhòng shēng gòng zhī yuàn zhū fó tǔ suǒ yǒu zhòng
善根愿与一切众 生 共之，愿诸佛土所有众
shēng wú yǒu kǔ nǎo yǐ shì shì yuàn yīn yuán lì gù yú wèi lái shì
生 无有苦恼。以是誓愿因缘力故，于未来世
chéng fó zhī shí guó tǔ suǒ yǒu yī qiè zhòng shēng wú yǒu kǔ nǎo fù
成佛之时，国土所有一切众 生 无有苦恼。复
cì shàn nán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wēi miào jīng diǎn
次，善男子，菩萨摩诃萨修大涅槃微妙经典，
wèi ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí dù zhòng shēng gù yuǎn lí tān jí
为阿耨多罗三藐三菩提度众 生 故，远离贪嫉。
yǐ cǐ shàng ēn yuàn yǔ yī qiè zhòng shēng gòng zhī yuàn zhū fó tǔ yī
以此善根愿与一切众 生 共之，愿诸佛土一
qiè zhòng shēng wú yǒu tān jí nǎo hài xié jiàn yǐ shì shì yuàn yīn
切众 生 无有贪嫉、恼害、邪见。以是³⁶誓愿因
yuán lì gù yú wèi lái shì chéng fó zhī shí guó tǔ suǒ yǒu yī qiè zhòng
缘力故，于未来世成佛之时，国土所有一切众
shēng xī wú tān jí nǎo hài xié jiàn fù cì shàn nán zǐ pú
生 悉无贪嫉、恼害、邪见。复次，善男子，菩
sà mó hē sà xiū dà niè pán wēi miào jīng diǎn wèi ā nòu duō luó sān miǎo
萨摩诃萨修大涅槃微妙经典，为阿耨多罗三藐
sān pú tí dù zhòng shēng gù yuǎn lí nǎo hài yǐ cǐ shàng ēn yuàn yǔ
三菩提度众 生 故，远离恼害。以此善根愿与
yī qiè zhòng shēng gòng zhī yuàn zhū fó tǔ suǒ yǒu zhòng shēng xī gòng xiū
一切众 生 共之，愿诸佛土所有众 生 悉共修
xí dà cí dà bēi dé yī zǐ dì yǐ shì shì yuàn yīn yuán lì gù
习大慈大悲，得一子地。以是誓愿因缘力故，
yú wèi lái shì chéng fó zhī shí shì jiè suǒ yǒu yī qiè zhòng shēng xī gòng
于未来世成佛之时，世界所有一切众 生 悉共

³⁵ 大正藏：得

³⁶ 大正藏：此

xiū xí dà cí dà bēi dé yī zǐ dì fù cì shànnán zǐ pú sà
修习大慈大悲，得一子地。复次，善男子，菩萨
mó hē sà xiū dà nièpánwēimiào jīng diǎn wèi ā nòuduō luó sānmiǎosān
摩诃萨修大涅槃微妙经典，为阿耨多罗三藐三
pú tí dù zhòngshēng gù yuǎn lí xié jiàn yǐ cǐ shàngēnyuàn yǔ yī
菩提度众生故，远离邪见。以此善根愿与一
qiè zhòngshēng gòng zhī yuàn zhū guó³⁷ tǔ suǒ yǒu zhòngshēng xī dé mó
切众生共之，愿诸国³⁷土所有众生悉得摩
hē bō rě bō luó mì yǐ shì shì yuàn yīn yuán lì gù yú wèi lái shì
诃般若波罗蜜。以是誓愿因缘力故，于未来世
chéng fó zhī shí shì jiè zhòngshēng xī dé shòu chí mó hē bō rě bō luó
成佛之时，世界众生悉得受持摩诃般若波罗
mì shì míng pú sà xiū jìng fó tǔ
蜜。是名菩萨修净佛土。

yún hé pú sà mó hē sà mièchúyǒu yú yǒu yú yǒusān yī
“云何菩萨摩诃萨灭除有余？有余有三：一
zhě fánǎo yú bào èr zhě yú yè sān zhě yú yǒu shànnán
者，烦恼余报；二者，余业；三者，余有。善男
zǐ yún hé míng wéi fánǎo yú bào ruò yǒu zhòngshēng xí jìn tān yù
子，云何名为烦恼余报？若有众生习近贪欲，
shì bào shú gù duò yú dì yù cóng dì yù chū shòu chùshēngshēn
是报熟故，堕于地狱；从地狱出，受畜生身，
suǒ wèi gē què yuānyāng yīng wǔ qí pó qí pó shè lì qié
所谓鸽、雀、鸳鸯、鹦鹉、耆婆耆婆、舍利伽
niǎo qīng què yú biē mí hóu zhāng lù ruò dé rén shēn
鸟、青雀、鱼、鳖、猕猴、麀鹿；若得人身，
shòu huáng mén xíng nǚ rén èr gēn wú gēn yín nǚ ruò dé chū
受黄门形、女人、二根、无根、淫女；若得出
jiā fàn chū zhòng jiè shì míng yú bào fù cì shànnán zǐ ruò
家，犯初重戒。是名余报。复次，善男子，若
yǒu zhòngshēng yǐ yīn zhòng xīn xí jìn chēn huì shì bào shú gù duò yú
有众生以殷重心习近瞋恚，是报熟故，堕于
dì yù cóng dì yù chū shòu chùshēngshēn suǒ wèi dú shé jù sì
地狱。从地狱出，受畜生身，所谓毒蛇，具四
zhǒng dú jiàn dú chù dú niè dú xū dú shī zǐ hǔ láng
种毒：见毒、触毒、啖毒、嘘毒，师子、虎、狼、

³⁷ 大正藏：佛

xióng pí māo lí yīng yào zhī shǔ ruò dé rén shēn jù zú
熊罴、猫、狸、鹰、鸢之属；若得人身，具足
shí liù zhū è lǜ yí ruò dé chū jiā fàn dì èr zhòng jiè shì míng
十六诸恶律仪；若得出家，犯第二重戒。是名
yú bào fù cì shàn nán zǐ ruò yǒu xiū xí yú chī zhī rén shì bào
余报。复次，善男子，若有修习愚痴之人，是报
shú shí duò yú dì yù cóng dì yù chū shòu chù shēng shēn suǒ wèi
熟时，堕于地狱。从地狱出，受畜生身，所谓
xiàng zhū niú yáng shuǐ niú zǎo shī wén méng yǐ
象、猪、牛、羊、水牛、蚤、虱、蚊、虻、蚁
zǐ děng xíng ruò dé rén shēn lóng máng yīn yǎ lóng cán bèi
子等形；若得人身，聋、盲、瘖哑、癰残、背
yǔ³⁸ zhū gēn bú jù bù néng shòu fǎ ruò dé chū jiā zhū gēn àn
偻³⁸，诸根不具，不能受法；若得出家，诸根暗
dùn xǐ fàn zhòng jiè nǎi zhì wǔ qián³⁹ shì míng yú bào fù cì
钝，喜犯重戒，乃至五钱³⁹。是名余报。复次，
shàn nán zǐ ruò yǒu xiū xí jiāo màn zhī rén shì bào shú shí duò yú
善男子，若有修习憍慢之人，是报熟时，堕于
dì yù cóng dì yù chū shòu chù shēng shēn suǒ wèi fèn chóng tuó
地狱。从地狱出，受畜生身，所谓粪虫、驼、
lú quǎn mǎ ruò shēng rén zhōng shòu nú bì shēn pín qióng qǐ
驴、犬、马；若生人中，受奴婢身，贫穷乞
gài huò dé chū jiā cháng wéi zhòng shēng zhī suǒ qīng jiàn pò dì sì
丐；或得出家，常为众生之所轻贱，破第四
jiè shì míng yú bào rú shì děng míng fán nǎo yú bào rú shì yú bào
戒。是名余报。如是等名烦恼余报。如是余报，
pú sà mó hē sà yǐ néng xiū xí dà niè pán gù xī dé chú miè
菩萨摩訶萨以能修习大涅槃故，悉得除灭。

yún hé yú yè wèi yī qiè fán fū yè yī qiè shēng wén yè
“云何余业？谓一切凡夫业、一切声闻业、

xū tuó huán rén shòu qī yǒu yè sī tuó hán rén shòu èr yǒu yè ā nà
须陀洹人受七有业、斯陀含人受二有业、阿那
hán rén shòu sè yǒu yè shì míng yú yè rú shì yú yè pú sà mó hē
含人受色有业，是名余业。如是余业，菩萨摩訶

³⁸ 大正藏：偻

³⁹ 大正藏：卑贱：永乐北藏及龙藏：五钱

sà yǐ néng xiū xí dà niè pán gù xī dé chú duàn⁴⁰
萨以能修习大涅槃故，悉得除断⁴⁰。

yún hé yú yǒu ā luó hàn dé ā luó hànguǒ pì zhī fó dé
“云何余有？阿罗汉得阿罗汉果、辟支佛得
pì zhī fó guǒ wú yè wú jié ér zhuǎn èr guǒ shì míng yú yǒu
辟支佛果，无业无结而转二果，是名余有。

rú shì sānzhǒngyǒu yú zhī fǎ pú sà mó hē sà xiū xí dà
“如是三种有余之法，菩萨摩诃萨修习大
shèng dà niè pán jīng gù dé chú miè⁴¹ shì míng pú sà mó hē sà miè chú
乘大涅槃经故得除灭⁴¹，是名菩萨摩诃萨灭除
yǒu yú
有余。

yún hé pú sà xiū qīng jìng shēn pú sà mó hē sà xiū bù shā
“云何菩萨修清净身？菩萨摩诃萨修不杀
jiè yǒu wǔ zhǒng xīn wèi xià zhōng shàng shàngshàng shàngzhōng
戒有五种心，谓下、中、上、上上、上中
shàng⁴² nǎi zhì zhèngjiàn yì fù rú shì shì wǔ shí xīn míngchū fā xīn
上⁴²，乃至正见亦复如是。是五十心名初发心，
jù zú jué dìng chéng wǔ shí xīn shì míng mǎn zú rú shì bǎi xīn míng bǎi
具足决定成五十心，是名满足。如是百心名百
fú dé jù zú bǎi fú chéng yú yī xiàng rú shì zhǎn zhuǎn jù zú chéng
福德，具足百福成于一相，如是展转具足成
jiù sān shí èr xiàng míng qīng jìng shēn suǒ yǐ fù xiū bā shí zhǒng hǎo
就三十二相，名清净身。所以复修八十种好，
shì yǒuzhòngshēng shì bā shí zhǒngshén⁴³ hé děng bā shí shí èr rì
世有众生事八十种神⁴³。何等八十？十二日、
shí èr dà tiān wǔ dà xīng běi dòu mǎ tiān xíng dào tiān pó luó
十二大天、五大星、北斗、马天、行道天、婆罗
duò bá shé tiān gōng dé tiān èr shí bā xiù dì tiān fēng tiān shuǐ
堕跋闍天、功德天、二十八宿、地天、风天、水
tiān huǒ tiān fàn tiān lóu tuó tiān yīn tí tiān jū mó luó tiān
天、火天、梵天、楼陀天、因提天、拘摩罗天、
bā bì tiān mó xī shǒu luó tiān bàn shé luó tiān guǐ zǐ mǔ tiān sì
八臂天、摩醯首罗天、半闍罗天、鬼子母天、四

⁴⁰ 大正藏：断除：永乐北藏及龙藏：除断

⁴¹ 大正藏：灭除：永乐北藏及龙藏：除灭

⁴² 大正藏：上中、上上；永乐北藏及龙藏：上上、上中上

⁴³ 大正藏：八十神；永乐北藏及龙藏：八十种神

tiānwángtiān zào shū tiān pó sǒutiān shì míng bā shí wèi cǐ zhòng
天王天、造书天、婆薮天，是名八十。为此众
shēng xiū bā shí hǎo yǐ zì zhuāngyán shì míng pú sà qīngjìng zhī shēn
生修八十好以自庄严，是名菩萨清净之身。
hé yǐ gù shì bā shí tiān yī qiè zhòngshēng zhī suǒ xìn fú shì gù
何以故？是八十天，一切众生之所信伏，是故
pú sà xiū bā shí hǎo qí shēn bú dòng lìng bǐ zhòngshēng suí qí suǒ xìn
菩萨修八十好其身不动，令彼众生随其所信
gè gè dé jiàn jiàn yǐ zōngjìng gè fā ā nòuduōluó sānmiǎosān pú
各各得见，见已宗敬，各发阿耨多罗三藐三菩
tí xīn yǐ shì yì gù pú sà mó hē sà xiū yú jìngshēn shànnán zǐ
提心。以是义故，菩萨摩诃萨修于净身。善男子，
pì rú yǒurén yù qǐng dà wáng yàodāngzhuāngyánsuǒ yǒushèzhái jí
譬如有人欲请大王，要当庄严所有舍宅，极
lìng qīngjìng bàn jù zhǒngzhǒng bǎi wèi yáoshàn rán hòu wáng nǎi jiù qí
令清净，办具种种百味肴膳，然后王乃就其
suǒ qǐng pú sà mó hē sà yì fù rú shì yù qǐng ā nòuduōluó sān
所请。菩萨摩诃萨亦复如是，欲请阿耨多罗三
miǎosān pú tí fǎ lún wáng gù xiāndāng xiū shēn jí lìng qīngjìng wú
藐三菩提法轮王故，先当修身，极令清净，无
shàng fǎ wáng nǎi dāngchǔ zhī yǐ shì yì gù pú sà mó hē sà yào
上法王乃当处之。以是义故，菩萨摩诃萨要
dāng xiū yú qīngjìng zhī shēn shànnán zǐ pì rú yǒurén yù fú gān lù
当修于清净之身。善男子，譬如有人欲服甘露，
xiāndāngjìngshēn pú sà mó hē sà yì fù rú shì yù fú wú shànggān
先当净身；菩萨摩诃萨亦复如是，欲服无上甘
lù fǎ wèi bō rě bō luó mì yàodāngxiān yǐ bā shí zhǒnghǎoqīngjìng
露法味般若波罗蜜，要当先以八十种好清净
qí shēn shànnán zǐ pì rú miàohǎo jīn yín bǎo qì chéng yú jìng
其身。善男子，譬如妙好金银宝器，盛于⁴⁴净
shuǐ zhōngbiǎo jù jìng pú sà mó hē sà qí shēnqīngjìng yì fù rú shì
水，中表俱净；菩萨摩诃萨其身清净亦复如是，
chéng ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí shuǐ zhōngbiǎo jù jìng shànnán
盛阿耨多罗三藐三菩提水，中表俱净。善男
zǐ rú bō luó nà sù bái zhī yī yì shòurǎn sè hé yǐ gù xìng bái
子，如波罗捺素白之衣易受染色。何以故？性白

⁴⁴ 大正藏：之

jìng gù pú sà mó hē sà yì fù rú shì yǐ shēnjìng gù jí dé ā
净故。菩萨摩诃萨亦复如是，以身净故，疾得阿
nòuduō luó sānmiǎosān pú tí yǐ shì yì gù pú sà mó hē sà xiū yú
耨多罗三藐三菩提。以是义故，菩萨摩诃萨修于
jìngshēn
净身。

yún hé pú sà liǎo zhī zhū yuán pú sà mó hē sà bú jiàn
“云何菩萨⁴⁵了知诸缘？菩萨摩诃萨不见
sè xiàng bú jiàn sè yuán bú jiàn sè tǐ bú jiàn sè shēng bú jiàn
色相，不见色缘，不见色体，不见色生，不见
sè miè bú jiàn yī xiàng bú jiàn yì xiàng bú jiàn jiàn zhě bú jiàn
色灭，不见一相，不见异相，不见见者，不见
xiàngmào bú jiàn shòuzhě hé yǐ gù liǎo yīn yuán gù rú sè
相貌，不见受者。何以故？了因缘故。如色，
yī qiè fǎ yì rú shì shì míng pú sà liǎo zhī zhū yuán
一切法亦如是，是名菩萨了知诸缘。

yún hé pú sà lí zhū yuàn dí yī qiè fán nǎo shì pú sà
“云何菩萨离⁴⁶诸怨敌？一切烦恼是菩萨
yuàn pú sà mó hē sà cháng yuǎn lí gù shì míng pú sà huàizhūyuàn
怨，菩萨摩诃萨常远离故，是名菩萨坏诸怨
dí wǔ zhù pú sà shì zhū fán nǎo bù míng wéi yuàn suǒ yǐ zhě hé
敌。五住菩萨视诸烦恼不名为怨。所以者何？
yīn fán nǎo gù pú sà yǒu shēng yǐ yǒu shēng gù gù néng zhǎn zhuǎn
因烦恼故，菩萨有生；以有生故，故能展转
jiàohuàzhòngshēng yǐ shì yì gù bù míng wéi yuàn hé děng wéi yuàn
教化众生。以是义故，不名为怨。何等为怨？
suǒ wèi fěi bàngfāngděngjīng zhě pú sà suí shēng bú wèi dì yù chù
所谓诽谤方等经者。菩萨随生，不畏地狱、畜
shēng è guǐ wéi wèi rú shì bàngfāngděngzhě yī qiè pú sà yǒu bā
生、饿鬼，唯畏如是谤方等者。一切菩萨有八
zhǒng mó míng wéi yuàn jiā yuǎn shì bā mó míng lí yuàn jiā shì míng pú
种魔名为怨家，远是八魔名离怨家。是名菩
sà lí zhū yuàn dí
萨离诸怨敌。

yún hé pú sà yuǎn lí èr biān yán èr biānzhě wèi èr shí
“云何菩萨远离二边？言二边者，谓二十

⁴⁵ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

⁴⁶ 大正藏：坏

wǔ yǒu jí ài fán nǎo pú sà cháng lí èr shí wǔ yǒu jí ài fán nǎo
五有及爱烦恼。菩萨常离二十五有及爱烦恼，
shì míng pú sà yuǎn lí èr biān
是名菩萨远离二边。

shì míng pú sà mó hē sà xiū dà niè pán jù zú chéng jiù dì
“是名菩萨摩诃萨修大涅槃具足成就第
sì gōng dé
四功德。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó hē sà yán
尔时，光明遍照高贵德王菩萨摩诃萨言：
rú fó suǒ shuō ruò yǒu pú sà xiū dà niè pán xī zuò rú shì shí
“如佛所说：‘若有菩萨修大涅槃，悉作如是十
shì gōng dé rú lái hé gù wéi xiū jiǔ shì bù xiū jìng tǔ
事功德。’如来何故唯修九事，不修净土？”

fó yán shàn nán zǐ wǒ yú wǎng xī yì cháng jù xiū rú shì
佛言：“善男子，我于往昔亦常具修如是
shí shì yī qiè pú sà jí zhū rú lái wú yǒu bù xiū shì shí shì zhě ruò
十事，一切菩萨及诸如来无有不修是十事者。若
shǐ shì jiè bú jìng chōng mǎn zhū fó shì zūn yú zhōng chū zhě wú yǒu shì
使世界不净充满，诸佛世尊于中出者，无有是
chù shàn nán zǐ rǔ jīn mò wèi zhū fó chū xīng bú jìng shì jiè dāng
处。善男子，汝今莫谓诸佛出兴不净世界，当
zhī shì xīn bú shàn xiá liè rǔ jīn dāng zhī wǒ shí bù chū yán fú tí
知是心不善狭劣。汝今当知，我实不出阎浮提
jiè pì rú yǒu rén shuō yán cǐ jiè dú yǒu rì yuè tā fāng shì jiè
界。譬如有人说言：‘此界独有日月，他方世界
wú yǒu rì yuè rú shì zhī yán wú yǒu yì lǐ ruò yǒu pú sà fā rú shì
无有日月。’如是之言无有义理。若有菩萨发如是
yán cǐ fó shì jiè huì è bú jìng tā fāng fó tǔ qīng jìng zhuāng yán
言：‘此佛世界秽恶不净，他方佛土清净庄严。’
yì fù rú shì
亦复如是。

shàn nán zǐ xī fāng qù cǐ suǒ pó shì jiè dù sān shí èr héng
“善男子，西方去此娑婆世界度三十二恒
hé shā děng zhū fó guó tǔ bǐ yǒu shì jiè míng yuē wú shèng bǐ tǔ hé
河沙等诸佛国土，彼有世界名曰无胜。彼土何

gù míng yuē wú shèng   qí tǔ suǒ yǒu zhuāng yán zhī shì xī jiē   píng
故名曰无胜？其土所有庄严之事悉皆⁴⁷平
děng   wú yǒu chā bié   yóu rú xī fāng ān lè shì jiè   yì rú dōng fāng
等，无有差别，犹如西方安乐世界，亦如东方
mǎn yuè shì jiè   wǒ yú bǐ tǔ chū xiàn yú shì   wèi huà zhòng shēng gù
满月世界。我于彼土出现于世。为化众生故，
yú cǐ jiè yán fú tí zhōng xiàn zhuàn fǎ lún   fēi dàn wǒ shēn dú yú cǐ
于此界阎浮提中现转法轮。非但我身独于此
zhōng xiàn zhuàn fǎ lún   yī qiè zhū fó yì yú cǐ zhōng ér zhuàn fǎ lún
中现转法轮，一切诸佛亦于此中而转法轮。
yǐ shì yì gù   zhū fó shì zūn fēi bù xiū xíng rú shì shí shì
以是义故，诸佛世尊非不修行如是十事。

shàn nán zǐ   cí shì pú sà yǐ shì yuàn gù   dāng lái zhī shì
“善男子，慈氏菩萨以誓愿故，当来之世
lìng cǐ shì jiè qīng jìng zhuāng yán   yǐ shì yì gù   yī qiè zhū fó suǒ yǒu
令此世界清净庄严。以是义故，一切诸佛所有
shì jiè wú bù yán jìng
世界无不严净。

fù cì   shàn nán zǐ   yún hé pú sà   xiū dà niè pán wēi miào
“复次，善男子，云何菩萨⁴⁸修大涅槃微妙
jīng diǎn jù zú chéng jiù dì wǔ gōng dé   shàn nán zǐ   pú sà mó hē
经典具足成就第五功德？善男子，菩萨摩诃
sà xiū dà niè pán jù zú chéng jiù dì wǔ gōng dé   yǒu wǔ shì   hé
萨修大涅槃具足成就第五功德，有五事⁴⁹。何
děng wéi wǔ   yī zhě   zhū gēn wán jù   èr zhě   bù shēng biān dì
等为五？一者，诸根完具；二者，不生边地；
sān zhě   zhū tiān ài niàn   sì zhě   cháng wéi tiān   mó   shā mén
三者，诸天爱念；四者，常为天、魔、沙门、
chà lì   pó luó mén děng zhī suǒ gōng jìng   wǔ zhě   dé sù mìng zhì
刹利、婆罗门等之所恭敬；五者，得宿命智。
pú sà yǐ shì dà niè pán jīng yīn yuán lì gù   jù zú rú shì wǔ shì gōng
菩萨以是大涅槃经因缘力故，具足如是五事功
dé
德。”

⁴⁷ 大正藏：皆悉：永乐北藏及龙藏：悉皆

⁴⁸ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

⁴⁹ 大正藏：五事果；永乐北藏及龙藏：五事

guāngmíngbiànzhào gāo guì dé wáng pú sà yán rú fó suǒshuō
光明遍照高贵德王菩萨言：“如佛所说：

ruò yǒushànnán zǐ shàn nǚ rén xiū yú bù shī zé dé jù chéng wǔ
‘若有善男子、善女人修于布施则得具成五
shì gōng dé jīn yún hé yán yīn dà niè pán dé shì wǔ shì
事功德。’今云何言因大涅槃得是五事？”

fó yán shàn zāi shàn zāi shànnán zǐ rú shì zhī shì qí
佛言：“善哉！善哉！善男子，如是之事其
yì gè yì jīn dāng wèi rǔ fēn bié jiě shuō
义各异，今当为汝分别解说。

shī dé wǔ shì bú dìng bù cháng bú jìng bú shèng
“施得五事：不定、不常、不净、不
bú yì fēi wú lòu bù néng lì yì ān lè liánmǐn yī qiè zhòng
不异，非无漏，不能利益、安乐、怜悯一切众
shēng ruò yī rú shì dà niè pán jīng suǒ dé wǔ shì shì dìng shì cháng
生。若依如是大涅槃经所得五事，是定、是常、
shì jìng shì shèng shì yì shì wú lòu zé néng lì yì ān lè
是净、是胜、是异，是无漏，则能利益、安乐、
liánmǐn yī qiè zhòngshēng shànnán zǐ fū bù shī zhě dé lí jī kě
怜悯一切众生。善男子，夫布施者，得离饥渴；
dà niè pán jīng néng lìng zhòngshēng xī dé yuǎn lí èr shí wǔ yǒu kě ài
大涅槃经能令众生悉得远离二十五有渴爱
zhī bìng bù shī yīn yuán lìng shēng sǐ xiāng xù dà niè pán jīng néng lìng
之病。布施因缘令生死相续；大涅槃经能令
shēng sǐ duàn bù xiāng xù yīn bù shī gù shòu fán fū fǎ yīn dà niè
生死断不相续。因布施故，受凡夫法；因大涅
pán dé zuò pú sà bù shī yīn yuán néng duàn yī qiè pín qióng kǔ nǎo
槃得作菩萨。布施因缘能断一切贫穷苦恼；
dà niè pán jīng néng duàn yī qiè pín shàn fǎ zhě bù shī yīn yuán yǒu fēn
大涅槃经能断一切贫善法者。布施因缘有分
yǒuguǒ yīn dà niè pán dé ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí wú fēn wú
有果；因大涅槃得阿耨多罗三藐三菩提无分无
guǒ shì míng pú sà xiū dà niè pán wēimiào jīng diǎn jù zú chéng jiù dì
果。是名菩萨⁵⁰修大涅槃微妙经典具足成就第
wǔ gōng dé
五功德。

⁵⁰ 大正藏：菩萨摩訶萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

fù cì shànnán zǐ⁵¹ yún hé pú sà xiū dà niè pánwēimào
“复次，善男子⁵¹，云何菩萨修大涅槃微妙

jīng diǎn jù zú chéng jiù dì liù gōng dé pú sà mó hē sà xiū dà niè
经典具足成就第六功德？菩萨摩诃萨修大涅槃

pán dé jīn gāngsānmèi ān zhù shì zhōng xī néng pò sǎn yī qiè zhū fǎ
得金刚三昧，安住是中，悉能破散一切诸法，

jiàn yī qiè fǎ jiē shì wú cháng jiē shì dòngxiàng kǒng bù yīn yuán
见一切法皆是无常，皆是动相，恐怖因缘，

bìng kǔ jié dào niànniànmièhuài wú yǒuzhēn shí yī qiè jiē shì mó
病苦劫盗，念念灭坏，无有真实，一切皆是魔

zhī jìng jiè wú kě jiànxiàng pú sà mó hē sà zhù shì sānmèi suī shī
之境界，无可见相。菩萨摩诃萨住是三昧，虽施

zhòngshēng nǎi zhì bú jiàn yī zhòngshēng shí wèizhòngshēng gù jīng
众生，乃至不见一众生；实为众生故，精

qín xiū xí shī bō luó mì nǎi zhì xiū xí bō rě bō luó mì yì fù rú shì
勤修习尸波罗蜜，乃至修习般若波罗蜜亦复如是。

pú sà ruò jiànyǒu yī zhòngshēng bù néng bì jìng jù zú chéng jiù tán bō
菩萨若见有一众生，不能毕竟具足成就檀波

luó mì nǎi zhì jù zú bō rě bō luó mì
罗蜜乃至具足般若波罗蜜。

shànnán zǐ pì rú jīn gāng suǒ nǐ zhī chù wú bú suì huài
“善男子，譬如金刚，所拟之处无不碎坏，

ér shì jīn gāng wú yǒuzhé sǔn jīn gāngsānmèi yì fù rú shì suǒ nǐ zhī
而是金刚无有折损。金刚三昧亦复如是，所拟之

fǎ wú bú suì huài ér shì sānmèi wú yǒuzhé sǔn shànnán zǐ rú zhū
法无不碎坏，而是三昧无有折损。善男子，如诸

bǎozhōng jīn gāng zuì shèng pú sà suǒ dé jīn gāngsānmèi yì fù rú
宝中，金刚最胜。菩萨所得金刚三昧亦复如

shì yú zhū sānmèi wéi zuì dì yī hé yǐ gù pú sà mó hē sà xiū
是，于诸三昧为最第一。何以故？菩萨摩诃萨修

shì sānmèi yī qiè sānmèi xī lái guī shǔ shànnán zǐ rú zhū xiǎowáng
是三昧，一切三昧悉来归属。善男子，如诸小王

xī lái guī shǔ zhuàn lún shèngwáng yī qiè sānmèi yì fù rú shì xī lái
悉来归属转轮圣王。一切三昧亦复如是，悉来

guī shǔ jīn gāngsānmèi shànnán zǐ pì rú yǒu rén wéi guó yuàn chóu
归属金刚三昧。善男子，譬如有人为国怨讎，

⁵¹ 大正藏：善男子；永乐北藏及龙藏：复次，善男子

rén suǒ yàn huàn yǒu rén shā zhī yī qiè shì rén wú bù chēng zàn shì rén
人所厌患，有人杀之，一切世人无不称赞是人
gōng dé jīn gāng sān mèi yì fù rú shì pú sà xiū xí néng huài yī qiè
功德。金刚三昧亦复如是，菩萨修习能坏一切
zhòng shēng yuàn dí shì gù cháng wéi yī qiè sān mèi zhī suǒ zōng jìng shàn
众生怨敌，是故常为一切三昧之所宗敬。善
nán zǐ pì rú yǒu rén qí lì shèng zhuàng rén wú dāng zhě fù
男子，譬如有人，其力盛壮，人无当者，复
gèng yǒu rén lì néng fú zhī dāng zhī shì rén shì suǒ chēng měi jīn gāng
更有人力能伏之，当知是人世所称美。金刚
sān mèi yì fù rú shì lì néng cuī fú nán fú zhī fǎ yǐ shì yì gù
三昧亦复如是，力能摧伏难伏之法，以是义故，
yī qiè sān mèi xī lái guī shǔ shàn nán zǐ pì rú yǒu rén zài dà hǎi yù
一切三昧悉来归属。善男子，譬如有人在大海浴，
dāng zhī shì rén yǐ yòng zhū hé quán chí zhī shuǐ pú sà mó hē sà yì fù
当知是人已用诸河泉池之水。菩萨摩訶萨亦复
rú shì xiū xí rú shì jīn gāng sān mèi dāng zhī yǐ wéi xiū xí zhū yú
如是，修习如是金刚三昧，当知已为修习诸余
yī qiè sān mèi shàn nán zǐ rú xiāng shān zhōng yǒu yī quán shuǐ míng ā
一切三昧。善男子，如香山中有一泉水名阿
nòu dá qí quán jù zú bā wèi zhī shuǐ yǒu rén yǐn zhī wú zhū bìng kǔ
耨达，其泉具足八昧之水，有人饮之无诸病苦。
jīn gāng sān mèi yì fù rú shì jù bā zhèng dào pú sà xiū xí duàn
金刚三昧亦复如是，具八正道，菩萨修习，断
zhū fán nǎo chuāng yóu zhòng bìng shàn nán zǐ rú rén gòng yǎng mó xī
诸烦恼疮疣重病。善男子，如人供养摩醯
shǒu luó dāng zhī shì rén yǐ wéi gòng yǎng yī qiè zhū tiān jīn gāng sān mèi
首罗，当知是人已为供养一切诸天。金刚三昧
yì fù rú shì yǒu rén xiū xí dāng zhī yǐ wéi xiū xí yī qiè zhū yú sān
亦复如是，有人修习，当知已为修习一切诸余三
mèi
昧。

shàn nán zǐ ruò yǒu pú sà ān zhù rú shì jīn gāng sān mèi jiàn
“善男子，若有菩萨安住如是金刚三昧，见
yī qiè fǎ wú yǒu zhàng ài⁵² rú yú zhǎng zhōng guān ā mó lì guǒ pú
一切法无有障阂⁵²，如于掌中观阿摩勒果。菩

⁵² 大正藏：碍

sà suī fù dé rú shì jiàn zhōng bú zuò xiǎng jiàn yī qiè fǎ
萨虽复得如是见，终不作想：‘见一切法。’

shànnán zǐ pì rú yǒu rén zuò sì qú dào jiàn zhū zhòng shēng
“善男子，譬如有人坐四衢道，见诸众生

lái qù zuò wò jīn gāng sān mèi yì fù rú shì jiàn yī qiè fǎ
来、去、坐、卧。金刚三昧亦复如是，见一切法

shēng miè chū mò shànnán zǐ pì rú gāoshān yǒu rén dēng
生、灭、出、没。善男子，譬如高山，有人登

zhī yuǎn wàng zhū fāng jiē xī míng liǎo jīn gāng dìng shān yì fù rú shì
之，远望诸方皆悉明了。金刚定山亦复如是，

pú sà dēng zhī yuǎn wàng zhū fǎ wú bù míng liǎo shànnán zǐ pì
菩萨登之，远望诸法无不明了。善男子，譬

rú chūnyuè tiānjiàng gān yǔ qí dī wēi zhì jiān wú kòng chù jìng
如春月，天降甘雨，其涕微致，间无空处，净

53 yǎn zhī rén jiàn zhī míng liǎo pú sà yì ěr dé jīn gāng dìng qīng jìng zhī
眼之人见之明了。菩萨亦尔，得金刚定清净之

mù yuǎn jiàn dōng fāng suǒ yǒu shì jiè qí zhōng huò yǒu guó tǔ chéng huài
目，远见东方所有世界，其中或有国土成坏，

yī qiè jiē jiàn míng liǎo wú zhàng nǎi zhì shí fāng yì fù rú shì shàn
一切皆见，明了无障，乃至十方亦复如是。善

nán zǐ rú yóu qián tuó shān qī rì bìng chū qí shān suǒ yǒu shù mù cóng
男子，如由乾陀山七日并出，其山所有树木丛

lín yī qiè shāo jìn pú sà xiū xí jīn gāng sān mèi yì fù rú shì suǒ yǒu
林一切烧尽。菩萨修习金刚三昧亦复如是，所有

yī qiè fán nǎo cóng lín jí shí xiāo miè shànnán zǐ pì rú jīn gāng
一切烦恼丛林即时消灭。善男子，譬如金刚，

suī néng cuī pò yī qiè yǒu wù zhōng bù shēng niàn wǒ néng cuī pò
虽能摧破一切有物，终不生念：‘我能摧破。’

jīn gāng sān mèi yì fù rú shì pú sà xiū yǐ néng pò fán nǎo zhōng
金刚三昧亦复如是，菩萨修已，能破烦恼，终

bù shēng niàn wǒ néng huài jié shànnán zǐ pì rú dà dì néng
不生念：‘我能坏结。’善男子，譬如大地能

chí wàn wù zhōng bù shēng niàn wǒ lì néng chí huǒ yì bú niàn
持万物，终不生念：‘我力能持。’火亦不念：

wǒ néng shāo wù shuǐ yì bú niàn wǒ néng rùn zì fēng yì
‘我能烧物。’水亦不念：‘我能润渍。’风亦

bú niàn wǒ néng dòng wù kōng yì bú niàn wǒ néng róng shòu
不念：‘我能动物。’空亦不念：‘我能容受。’

niè pán yì fù bù shēng niàn yán wǒ lìng zhòng shēng ér dé miè dù
涅槃亦复不生念言：‘我令众生而得灭度。’

jīn gāng sān mèi yì fù rú shì suī néng miè chú yī qiè fán nǎo ér chū
金刚三昧亦复如是，虽能灭除一切烦恼，而初

wú xīn yán wǒ néng miè
无心言：‘我能灭。’

ruò yǒu pú sà ān zhù rú shì jīn gāng sān mèi yú yī niàn zhōng
“若有菩萨安住如是金刚三昧，于一念中

biàn shēn rú fó qí shù wú liàng biàn mǎn shí fāng héng hé shā děng zhū
变身如佛，其数无量，遍满十方恒河沙等诸

fó shì jiè rú⁵⁴ shì pú sà suī zuò shì huà qí xīn chū wú jiāo màn zhī
佛世界。如⁵⁴是菩萨虽作是化，其心初无憍慢之

xiǎng hé yǐ gù pú sà cháng niàn shéi yǒu shì dìng néng zuò shì
想。何以故？菩萨常念：‘谁有是定，能作是

huà wéi yǒu pú sà ān zhù rú shì jīn gāng sān mèi nǎi néng zuò ěr
化？唯有菩萨安住如是金刚三昧乃能作耳。’

pú sà mó hē sà ān zhù rú shì jīn gāng sān mèi yú yī niàn zhōng biàn
菩萨摩诃萨安住如是金刚三昧，于一念中遍

zhì shí fāng héng hé shā děng zhū fó shì jiè huán qí běn chù suī yǒu shì
至十方恒河沙等诸佛世界，还其本处，虽有是

lì yì bú niàn yán wǒ néng rú shì hé yǐ gù yǐ shì sān mèi
力，亦不念言：‘我能如是。’何以故？以是三昧

yīn yuán lì gù pú sà mó hē sà ān zhù rú shì jīn gāng sān mèi yú
因缘力故。菩萨摩诃萨安住如是金刚三昧，于

yī niàn zhōng néng duàn shí fāng héng hé shā děng shì jiè zhòng shēng suǒ yǒu
一念中能断十方恒河沙等世界众生所有

fán nǎo ér xīn chū wú duàn zhū zhòng shēng fán nǎo zhī xiǎng hé yǐ gù
烦恼，而心初无断诸众生烦恼之想。何以故？

yǐ shì sān mèi yīn yuán lì gù pú sà zhù shì jīn gāng sān mèi yī yī
以是三昧因缘力故。菩萨住是金刚三昧，以一

yīn shēng yǒu suǒ yǎn shuō yī qiè zhòng shēng gè suí zhǒng lèi ér dé jiě
音声有所演说，一切众生各随种类而得解

liǎo shì xiàn yī sè yī qiè zhòng shēng gè gè jiē jiàn zhǒng zhǒng sè
了；示现一色，一切众生各各皆见种种色

⁵⁴ 大正藏：而

xiàng ān zhù yī chù shēn bù yí yì néng lìng zhòng shēng suí qí fāng
相；安住一处，身不移易，能令众生随其方
miàn gè gè ér jiàn yǎn shuō yī fǎ ruò jiè ruò rù yī qiè zhòng shēng
面各各而见；演说一法，若界若入，一切众生
gè suí běn jiě ér dé wén zhī pú sà ān zhù rú shì sān mèi suī jiàn
各随本解而得闻之。菩萨安住如是三昧，虽见
zhòng shēng ér xīn chū wú zhòng shēng zhī xiàng suī jiàn nán nǚ wú nán nǚ
众生而心初无众生之相，虽见男女无男女
xiàng suī jiàn sè fǎ wú yǒu sè xiàng nǎi zhì jiàn shí yì wú shí xiàng suī
相，虽见色法无有色相乃至见识亦无识相，虽
jiàn zhòu yè wú zhòu yè xiàng suī jiàn yī qiè wú yī qiè xiàng suī jiàn yī
见昼夜无昼夜相，虽见一切无一切相，虽见一
qiè fán nǎo zhū jié yì wú yī qiè fán nǎo zhī xiàng jiàn rù⁵⁵ shèng dào wú
切烦恼诸结亦无一切烦恼之相，见入⁵⁵圣道无
shèng dào xiàng suī jiàn pú tí wú pú tí xiàng jiàn yú niè pán wú niè pán
圣道相，虽见菩提无菩提相，见于涅槃无涅槃
xiàng hé yǐ gù shàn nán zǐ yī qiè zhū fǎ běn wú xiàng gù pú
相。何以故？善男子，一切诸法本无相故。菩
sà yǐ shì sān mèi lì gù jiàn yī qiè fǎ rú běn wú xiàng
萨以是三昧力故，见一切法如本无相。

hé gù míng wéi jīn gāng sān mèi shàn nán zǐ pì rú jīn
“何故名为金刚三昧？善男子，譬如金
gāng ruò zài rì zhōng sè zé bù dìng jīn gāng sān mèi yì fù rú shì
刚，若在日中，色则不定。金刚三昧亦复如是，
zài yú dà zhòng sè yì bù dìng shì gù míng wéi jīn gāng sān mèi shàn nán
在于大众色亦不定，是故名为金刚三昧。善男
zǐ pì rú jīn gāng yī qiè shì rén bù néng píng⁵⁶ jià jīn gāng sān mèi
子，譬如金刚，一切世人不能平⁵⁶价。金刚三昧
yì fù rú shì suǒ yǒu gōng dé yī qiè rén tiān bù néng píng⁵⁷ liáng shì gù
亦复如是，所有功德一切人天不能平⁵⁷量，是故
fù míng jīn gāng sān mèi shàn nán zǐ pì rú pín rén dé jīn gāng bǎo
复名金刚三昧。善男子，譬如贫人，得金刚宝
jí⁵⁸ dé yuǎn lí pín qióng kùn kǔ è guǐ xié dú pú sà mó hē
即⁵⁸得远离贫穷、困苦、恶鬼、邪毒。菩萨摩诃

⁵⁵ 大正藏：八；永乐北藏及龙藏：入

⁵⁶ 大正藏：评

⁵⁷ 大正藏：评

⁵⁸ 大正藏：则

sà yì fù rú shì dé shì sānmèi zé néngyuǎn lí fán nǎo zhū kǔ
萨亦复如是，得是三昧则能远离烦恼、诸苦、
zhū mó xié dú shì gù fù míng jīn gāng sānmèi shì míng pú sà xiū
诸魔、邪毒，是故复名金刚三昧。是名菩萨修
dà niè pán jù zú chéng jiù dì liù gōng dé
大涅槃具足成就第六功德。

大般涅槃经卷第二十二

dà bō niè pán jīng juàn dì èr shí sān
大般涅槃经卷第二十三

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshāmén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

gāo guì dé wáng pú sà pǐn dì èr shí èr zhī wǔ⁵⁹
高贵德王菩萨品第二十二之五

fù cì shànnán zǐ yún hé pú sà mó hē sà xiū dà niè pán
“复次，善男子，云何菩萨摩诃萨修大涅槃

wēimiào jīng diǎn jù zú chéng jiù dì qī gōng dé
微妙经典具足成就第七功德？

shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wēimiào jīng diǎn
“善男子，菩萨摩诃萨修大涅槃微妙经典

zuò shì sī wéi hé fǎ néng wéi dà bō niè pán ér zuò jìn yīn pú
作是思惟：‘何法能为大般涅槃而作近因？’ 菩

sà jí zhī yǒu sì zhǒng fǎ wéi dà niè pán ér zuò jìn yīn ruò yán qín xiū
萨即知有四种法为大涅槃而作近因。若言勤修

yī qiè kǔ xíng shì dà bō niè pán jìn yīn yuán zhě shì yì bù rán suǒ⁶⁰
一切苦行是大般涅槃近因缘者，是义不然。所

yǐ zhě hé ruò lí sì fǎ dé niè pán zhě wú yǒu shì chù
以者何？若离四法得涅槃者，无有是处。

hé děng wéi sì yī zhě qīn jìn shàn yǒu èr zhě zhuān
“何等为四？一者，亲近善友；二者，专

xīn tīng fǎ sān zhě xì niàn sī wéi sì zhě rú fǎ xiū xíng
心听法；三者，系念思惟；四者，如法修行。

shànnán zǐ pì rú yǒu rén shēn yù zhòng bìng ruò rè ruò
“善男子，譬如有人，身遇众病，若热若

lěng xū láo xià nüè zhòng xié guǐ dú zhì liáng yī suǒ liáng yī jí⁶¹
冷，虚劳下疳，众邪鬼毒，至良医所，良医即

⁵⁹ 大正藏：光明遍照高贵德王菩萨品之五

⁶⁰ 大正藏：大；永乐北藏及龙藏：大般

⁶¹ 大正藏：到

wèi suí bìngshuō yào shì rén zhì xīn shànshòu yī jiào suí jiào hé yào
为随病说药。是人至心善受医教，随教合药，
rú fǎ fú zhī fú yǐ bìng yù shēn dé ān lè yǒubìng zhī rén pì
如法服之，服已病愈，身得安乐。有病之人，譬
zhū pú sà dà liáng yī zhě pì shàn zhī shí liáng yī suǒshuō pì
诸菩萨；大良医者，譬善知识；良医所说，譬
fāngděngjīng shànshòu yī jiào pì shàn sī wéifāngděngjīng yì suí
方等经；善受医教，譬善思惟方等经义；随
jiào hé yào pì rú fǎ xiū xíng sān shí qī zhù dào zhī fǎ bìngchú yù zhě
教合药，譬如法修行三十七助道之法；病除愈者，
pì miè fán nǎo dé ān lè zhě pì dé niè pán cháng lè wǒ
譬灭烦恼；得安乐者，譬⁶²得涅槃常、乐、我、
jìng
净。

shànnán zǐ pì rú yǒuwáng yù rú fǎ zhì lìng mín ān
“善男子，譬如有王，欲如法治，令民安
lè zī zhū zhì chén qí fǎ yún hé zhū chén jí yǐ xiānwáng jiù fǎ
乐，咨诸智臣，其法云何？诸臣即以先王旧法
ér wèishuō zhī wáng jì wén yǐ zhì xīn xìn xíng rú fǎ zhì guó
而为说之，王既闻已，至心信行，如法治国，
wú zhū yuàn dí shì gù lìng mín ān lè wú huàn shànnán zǐ wángzhě
无诸怨敌，是故令民安乐无患。善男子，王者，
pì zhū pú sà zhū zhì chénzhě pì shàn zhī shí zhì chén wèi wáng suǒ
譬诸菩萨；诸智臣者，譬善知识；智臣为王所
shuō zhì fǎ pì shí èr bù jīng wáng jì wén yǐ zhì xīn xìn xíng
说治法，譬十二部经；王既闻已，至心信行，
pì zhū pú sà xì xīn sī wéi shí èr bù jīng suǒ yǒu shēn yì rú fǎ zhì
譬诸菩萨系心思惟十二部经所有深义；如法治
guó pì zhū pú sà rú fǎ xiū xíng suǒ wèi liù bō luó mì yǐ néng xiū
国，譬诸菩萨如法修行，所谓六波罗蜜；以能修
xí liù bō luó mì gù wú zhū yuàn dí pì zhū pú sà yǐ lí zhū jié fán
习六波罗蜜故，无诸怨敌，譬诸菩萨已离诸结烦
nǎo è zéi dé ān lè zhě pì zhū pú sà dé dà niè pán cháng lè
恼恶贼；得安乐者，譬诸菩萨得大涅槃常、乐、
wǒ jìng
我、净。

⁶² 大正藏：喻

shànnán zǐ pì rú yǒurén yù è lài bìng yǒushàn zhī
“善男子，譬如有人，遇恶癞病，有善知
shí ér yù zhī yán rǔ ruò néng zhì xū mí shānbiān bìng kě dé chāi
识而语之言：‘汝若能至⁶³须弥山边，病可得差。
suǒ yǐ zhě hé bǐ yǒuliángyào wèi rú gān lù ruò néng fú zhě bìng
所以者何？彼有良药，味如甘露，若能服者，病
wú bú chāi⁶⁴。’ qí rén zhì xīn xìn shì shì yǐ jí wǎng bǐ shān cǎi⁶⁵ fú
无不差⁶⁴。’其人至心信是事已，即往彼山采⁶⁵服
gān lù qí bìngchú yù shēn dé ān lè è lài bìngzhě pì zhū fán
甘露，其病除愈，身得安乐。恶癞病者，譬诸凡
fū shàn zhī shí zhě pì zhū pú sà mó hē sà děng zhì xīn xìn shòu
夫；善知识者，譬诸菩萨摩诃萨等；至心信受，
pì sì wú liàng xīn xū mí shānzhě pì bā shèngdào gān lù wèizhě
譬四无量心；须弥山者，譬八圣道；甘露味者，
pì yú fó xìng lài bìngchú yù pì mièfánnǎo dé ān lè zhě pì
譬于佛性；癞病除愈，譬灭烦恼；得安乐者，譬
dé nièpáncháng lè wǒ jìng
得涅槃常、乐、我、净。

shànnán zǐ pì rú yǒurén xù zhū dì zǐ cōngmíng dà
“善男子，譬如有人，畜诸弟子，聪明大
zhì shì rénzhòu yè chángjiào bú juàn zhū pú sà děng yì fù rú shì
智，是人昼夜常教不倦。诸菩萨等亦复如是，
yī qiè zhòngshēng yǒu xìn bú xìn ér chángjiàohuà wú yǒu pí yàn
一切众生，有信不信，而常教化，无有疲厌。

shànnán zǐ shàn zhī shí zhě suǒ wèi fó pú sà pì zhī
“善男子，善知识者，所谓佛、菩萨，辟支
fó shēngwénrénzhōng xìn fāngděngzhě hé gù míngwéishàn zhī shí yé
佛、声闻人中信方等者。何故名为善知识耶？
shàn zhī shí zhě néngjiàozhòngshēngyuǎn lí shí è xiū xíng shí shàn
善知识者，能教众生远离十恶，修行十善。
yǐ shì yì gù míngshàn zhī shí
以是义故，名善知识。

fù cì shàn zhī shí zhě rú fǎ ér shuō rú shuō ér xíng
“复次，善知识者，如法而说，如说而行。

⁶³ 大正藏：到

⁶⁴ 大正藏：愈

⁶⁵ 大正藏：采

yún hé míngwéi rú fǎ ér shuō rú shuō ér xíng zì bù shāshēng jiào
云何名为如法而说，如说而行？自不杀生，教
rén bù shā nǎi zhì zì xíngzhèngjiàn jiào rén zhèngjiàn ruò néng rú shì
人不杀，乃至自行正见，教人正见。若能如是，
zé dé míngwéizhēnshàn zhī shí zì xiū pú tí yì néngjiào rén xiū xíng
则得名为真善知识。自修菩提，亦能教人修行
pú tí yǐ shì yì gù míngshàn zhī shí zì néng xiū xíng xìn jiè
菩提。以是义故，名善知识。自能修行信、戒、
bù shī duōwén zhì huì yì néngjiào rén xìn jiè bù shī duō
布施、多闻、智慧，亦能教人信、戒、布施、多
wén zhì huì fù yǐ shì yì míngshàn zhī shí
闻、智慧。复以是义，名善知识。

shàn zhī shí zhě yǒushàn fǎ gù hé děngshàn fǎ suǒ zuò
“善知识者，有善法故。何等善法？所作
zhī shì bù qiú zì lè chángwèizhòngshēng ér qiú ān lè jiàn tā yǒu
之事不求自乐，常为众生而求安乐；见他有
guò bú sòng qí duǎn kǒuchángxuānshuōchún shàn zhī shì yǐ shì yì
过不讼⁶⁶其短，口常宣说淳⁶⁷善之事。以是义
gù míngshàn zhī shí
故，名善知识。

shànnán zǐ rú kōngzhōngyuè cóngchū yī rì zhì shí wǔ rì
“善男子，如空中月，从初一日至十五日
jiànjiàn zēngzhǎng shàn zhī shí zhě yì fù rú shì lìng zhū xué rén jiàn yuǎn
渐渐增长。善知识者亦复如是，令诸学人渐远
è fǎ zēngzhǎngshàn fǎ
恶法，增长善法。

shànnán zǐ ruò yǒu qīn jìn shàn zhī shí zhě běn wèi yǒu jiè
“善男子，若有亲近善知识者，本未有戒、
dìng huì jiě tuō jiě tuō zhī jiàn jí biànyǒu zhī wèi jù zú zhě
定、慧、解脱、解脱知见，即便有之；未具足者，
zé dé zēngguǎng hé yǐ gù yǐ qīn jìn shàn zhī shí gù yīn shì
则得增广。何以故？以其亲近善知识故。因是
qīn jìn fù dé liǎo dá shí èr bù jīng shènshēn zhī yì ruò néng tīng shì
亲近，复得了达十二部经甚深之义。若能听是
shí èr bù jīng shènshēn yì zhě míngwéitīng fǎ tīng fǎ zhě zé shì dà
十二部经甚深义者，名为听法；听法者则是大

⁶⁶ 大正藏：说

⁶⁷ 大正藏：纯

shèngfāngděngjīngdiǎn tīngfāngděngjīngmíngzhēntīng fǎ zhēntīng fǎ zhě
乘方等经典；听方等经名真听法；真听法者
jí shì tīngshòu dà niè pán jīng dà niè pán zhōng wén yǒu fó xìng rú lái
即是听受大涅槃经。大涅槃中闻有佛性，如来
bì jīng bù bō niè pán shì gù míng wéi zhuān xīn tīng fǎ zhuān xīn tīng fǎ
毕竟不般涅槃，是故名为专心听法；专心听法
míng bā shèng dào yǐ bā shèng dào néng duàn tān yù chēn huì yú
名八圣道，以八圣道能断贪欲、瞋恚、愚
chī gù míng tīng fǎ fū tīng fǎ zhě míng shí yī kōng yǐ cǐ zhū kōng
痴，故名听法。夫听法者名十一空，以此诸空
yú yī qiè fǎ bú zuò xiàng mào fū tīng fǎ zhě míng chū fā xīn nǎi zhì
于一切法不作相貌。夫听法者，名初发心乃至
jiū jīng ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí xīn yǐ yīn chū xīn dé dà niè
究竟阿耨多罗三藐三菩提心，以因初心得大涅
pán bù yǐ wén gù dé dà niè pán yǐ xiū xí gù dé dà niè pán
槃，不以闻故得大涅槃，以修习故得大涅槃。

shàn nán zǐ pì rú bìng rén suī wén yī jiào jí yào míng zì
“善男子，譬如病人，虽闻医教及药名字
bù néng yù bìng yào yǐ fú gù nǎi dé chú chāi suī tīng shí èr shēn yīn
不能愈病，要以服故乃得除差。虽听十二深因
yuán fǎ bù néng duàn miè yī qiè fán nǎo yào yǐ xì niàn shàn sī wéi gù
缘法不能断灭一切烦恼，要以系念善思惟故
néng dé chú duàn shì míng dì sān xì niàn sī wéi
能得除断，是名第三系念思惟。

fù yǐ hé yì míng xì niàn sī wéi suǒ wèi sān sān mèi kōng
“复以何义名系念思惟？所谓三三昧：空
sān mèi wú xiàng sān mèi wú zuò sān mèi kōng zhě yú èr shí wǔ
三昧、无相三昧、无作三昧。空者，于二十五
yǒu bú jiàn yī shí wú zuò zhě yú èr shí wǔ yǒu bú zuò yuàn qiú wú
有不见一实；无作者，于二十五有不作愿求；无
xiàng zhě wú yǒu shí xiàng suǒ wèi sè xiàng shēng xiàng xiāng xiàng
相者，无有十相，所谓色相、声相、香相、
wèi xiàng chù xiàng shēng xiàng zhù xiàng miè xiàng nán xiàng
味相、触相、生相、住相、灭相、男相、
nǚ xiàng xiū xí rú shì sān sān mèi zhě shì míng pú sà xì niàn sī wéi
女相。修习如是三三昧者，是名菩萨系念思惟。

yún hé míng wéi rú fǎ xiū xíng rú fǎ xiū xíng jí shì xiū xíng
“云何名为如法修行？如法修行即是修行

tán bō luó mì nǎi zhì bō rě bō luó mì zhī yīn rù jiè zhēn shí zhī
檀波罗蜜乃至般若波罗蜜，知阴、入、界真实之
xiàng yì zhī shēngwén yuánjué zhū fó tóng yú yī dào ér bō niè
相，亦知声闻、缘觉、诸佛同于一道而般涅槃。
pán fǎ zhě jí shì cháng lè wǒ jìng bù shēng bù lǎo
槃。法者，即是常、乐、我、净，不生不老，
bú bìng bù sǐ bù jī bù kě bù kǔ bù nǎo bù tuì bú mò shàn
不病不死，不饥不渴，不苦不恼，不退不没。善
nán zǐ jiě dà nièpánshēnshēn yì zhě zé zhī zhū fó zhōng bú bì jìng
男子，解大涅槃甚深义者，则知诸佛终不毕竟
rù yú nièpán
入于涅槃。

shànnán zǐ dì yī zhēn shí shàn zhī shí zhě suǒ wèi pú sà
“善男子，第一真实善知识者，所谓菩萨、
zhū fó shì zūn hé yǐ gù cháng yǐ sānzhǒngshàntiáo yù gù hé
诸佛世尊。何以故？常以三种善调御故。何
děngwéisān yī zhě bì jìng ruǎn yǔ èr zhě bì jìng hē zé sān
等 为三？一者，毕竟软语；二者，毕竟呵责；三
zhě ruǎn yǔ hē zé yǐ shì yì gù pú sà zhū fó jí shì zhēn shí
者，软语呵责。以是义故，菩萨、诸佛即是真实
shàn zhī shí yě
善知识也。

fù cì shànnán zǐ fó jí pú sà wéi dà yī gù míngshàn
“复次，善男子，佛及菩萨为大医故名善
zhī shí hé yǐ gù zhī bìng zhī yào yìngbìngshòuyào gù pì rú liáng
知识，何以故？知病知药，应病授药故。譬如良
yī shàn bā zhǒngshù xiānguānbìngxiàng xiàngyǒusānzhǒng hé
医，善八种术，先观病相，相有三种，何
děngwéisān wèifēng rè shuǐ fēngbìng zhī rén shòu zhī sū yóu
等 为三？谓风、热、水。风病之人⁶⁸，授之酥油；
rè bìng zhī rén shòu zhī shí mì shuǐbìng zhī rén shòu zhī jiāngtāng yǐ zhī
热病之人授之石蜜；水病之人授之姜汤。以知
bìnggēn shòuyào dé chāi gù míngliáng yī fó jí pú sà yì fù rú
病根，授药得差，故名良医。佛及菩萨亦复如
shì zhī zhū fán fū bìngyǒusānzhǒng yī zhě tān yù èr zhě
是，知诸凡夫病有三种：一者，贪欲；二者，

⁶⁸ 大正藏：有风病者；永乐北藏及龙藏：风病之人

chēn huì sān zhě yú chī tān yù bìngzhě jiàoguān gǔ xiàng chēn
瞋恚；三者，愚痴。贪欲病者，教观骨相；瞋
huì bìngzhě guān cí bēixiàng yú chī bìngzhě guān shí èr yīn yuán⁶⁹
恚病者，观慈悲相；愚痴病者，观十二因缘⁶⁹
xiàng yǐ shì yì gù zhū fó pú sà míngshàn zhī shí
相。以是义故，诸佛、菩萨名善知识。

shànnán zǐ pì rú chuán shī shàn dù rén gù míng dà
“善男子，譬如船师，善度⁷⁰人故，名大
chuán shī zhū fó pú sà yì fù rú shì dù zhū zhòngshēngshēng sǐ
船师。诸佛、菩萨亦复如是，度诸众 生 生 死
dà hǎi yǐ shì yì gù míngshàn zhī shí
大海，以是义故，名善知识。

fù cì shànnán zǐ yīn fó pú sà lìng zhū zhòngshēng jù
“复次，善男子，因佛、菩萨令诸众 生 具
zú xiū dé shàn fǎ gēnběn⁷¹ gù shànnán zǐ pì rú xuěshān nǎi shì
足修得善法根本⁷¹故。善男子，譬如雪山乃是
zhǒngzhǒngwēimìàoshàngyàogēnbēnzhī chù fó jí pú sà yì fù rú shì
种 种 微 妙 上 药根本之处。佛及菩萨亦复如是，
xī shì yī qiè shàngēnbēnchù yǐ shì yì gù míngshàn zhī shí shàn
悉是一切善根本处。以是义故，名善知识。善
nán zǐ xuěshān zhī zhōng yǒushàngxiāngyào míngyuē suō hē⁷² yǒu rén
男子，雪山之中 有 上 香 药，名曰娑诃⁷²，有人
jiàn zhī dé shòu wú liàng wú yǒubìng kǔ suī yǒu sì dú bù néngzhòng
见之，得寿无量，无有病苦，虽有四毒不能 中
shāng ruò yǒuchùzhě zēngzhǎngshòumìngmǎnbǎi èr shí ruò yǒuniàn
伤。若有触者，增 长 寿 命 满百二十。若有念
zhě dé sù mìng zhì hé yǐ gù yào shì lì gù zhū fó pú sà
者，得宿命智。何以故？药势力故。诸佛、菩萨
yì fù rú shì ruò yǒujiànzhě jí dé duànchú yī qiè fán nǎo suī yǒu
亦复如是，若有见者，即得断除一切烦恼，虽有
sì mó bù nénggānlùn ruò yǒuchùzhě mìng bù kě yāo bù shēng bù
四魔不能干乱。若有触者，命不可夭，不生不
sǐ bú tuì bú mò suǒ wèichùzhě ruò zài fó biāntīngshòumìào fǎ
死，不退不没。所谓触者，若在佛边听受 妙法。

⁶⁹ 大正藏：十二缘；永乐北藏及龙藏：十二因缘

⁷⁰ 大正藏：渡

⁷¹ 大正藏：根；永乐北藏及龙藏：根本

⁷² 大正藏：呵

ruò yǒu niàn zhě dé ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí yǐ shì yì gù
若有念者，得阿耨多罗三藐三菩提。以是义故，
zhū fó pú sà míng shàn zhī shí
诸佛、菩萨名善知识。

shàn nán zǐ rú xiāng shān zhōng yǒu ā nòu dá chí yóu shì chí
“善男子，如香山中有阿耨达池，由是池
gù yǒu sì dà hé suǒ wèi héng hé xīn tóu sī tuó bó chā shì
故有四大河，所谓恒河、辛头、私陀、博叉。世
jiān zhòng shēng cháng zuò shì yán ruò yǒu zuì zhě yù cǐ sì hé zhòng
间众生常作是言：‘若有罪者，浴此四河，众
zuì dé miè dāng zhī cǐ yán xū wàng bù shí chú cǐ yǐ wǎng hé
罪得灭。’当知此言虚妄不实。除此已往，何
děng wéi shí zhū fó pú sà shì nǎi wéi shí suǒ yǐ zhě hé ruò rén
等为实？诸佛、菩萨是乃为实。所以者何？若人
qīn jìn zé dé miè chú yī qiè zhòng zuì yǐ shì yì gù míng shàn zhī
亲近，则得灭除一切众罪。以是义故，名善知
shí
识。

fù cì shàn nán zǐ pì rú dà dì suǒ yǒu yào mù yī
“复次，善男子，譬如大地，所有药木、一
qiè cóng lín bǎi gǔ gān zhè huā guǒ zhī shǔ zhí tiān yán hàn jiāng
切丛林、百谷、甘蔗、花果之属，值天炎旱，将
yù kū sǐ nán tuó lóng wáng jí pó nán tuó lián mǐn zhòng shēng cóng dà
欲枯死，难陀龙王及婆难陀怜悯众生，从大
hǎi chū jiàng zhù gān yǔ yī qiè cóng lín bǎi gǔ cǎo mù zī rùn
海出，降注⁷³甘雨，一切丛林、百谷、草木滋润
huán shēng yī qiè zhòng shēng yì fù rú shì suǒ yǒu shàng ēn jiāng yù xiāo
还生。一切众生亦复如是，所有善根将欲消
miè zhū fó pú sà shēng dà cí bēi cóng zhì huì hǎi jiàng gān lù yǔ
灭，诸佛、菩萨生大慈悲，从智慧海降甘露雨，
lìng zhū zhòng shēng jù zú huán dé shí shàn zhī fǎ yǐ shì yì gù zhū
令诸众生具足还得十善之法。以是义故，诸
fó pú sà míng shàn zhī shí
佛、菩萨名善知识。

shàn nán zǐ pì rú liáng yī shàn bā zhǒng shù jiàn zhū bìng
“善男子，譬如良医，善八种术，见诸病

⁷³ 大正藏：澍

rén bù guānzhǒngxìng duānzhèng chǒulòu qiáncai bǎohuò
人，不观种姓、端正、丑陋、钱财、宝货，
xī wèizhì zhī shì gù shì chéngwéi dà liáng yī zhū fó pú sà yì
悉为治之，是故世称为大良医。诸佛、菩萨亦
fù rú shì jiàn zhū zhòngshēng yǒu fán nǎo bìng bù guānzhǒngxìng duān
复如是，见诸众生有烦恼病，不观种姓、端
zhèng chǒulòu qiáncai bǎohuò shēng cí mǐn xīn xī wèishuō
正、丑陋、钱财、宝货，生慈悯心，悉为说
fǎ zhòngshēng wén yǐ fán nǎo bìng chú yǐ shì yì gù zhū fó
法。众生闻已，烦恼病除。以是义故，诸佛、
pú sà míngshàn zhī shí yǐ shì qīn jìn shàn yǒu yīn yuán zé dé jìn yú
菩萨名善知识。以是亲近善友因缘，则得近于
dà bō niè pán
大般涅槃。

yún hé pú sà tīng fǎ yīn yuán ér dé jìn yú dà bō niè pán
“云何菩萨听法因缘而得近于大般涅槃？

yī qiè zhòngshēng yǐ tīng fǎ gù zé jù xìn gēn dé xìn gēn gù yào xíng
一切众生以听法故则具信根，得信根故，乐行
bù shī jiè rěn jīng jìn chándìng zhì huì dé xū tuó huán
布施、戒、忍、精进、禅定、智慧，得须陀洹
guǒ nǎi zhì fó guǒ shì gù dāng zhī dé zhū shàn fǎ jiē shì tīng fǎ yīn
果乃至佛果。是故当知，得诸善法皆是听法因
yuán shì lì
缘势力。

shànnán zǐ pì rú zhǎngzhě wéi yǒu yī zǐ qiǎn zhì tā
“善男子，譬如长者，惟⁷⁴有一子，遣至他
guó shì yì suǒ xū shì qí dào lù tōng sè zhī chù ér fù jiè⁷⁵ zhī
国市易所须，示其道路通塞之处，而复戒⁷⁵之：

ruò yù yín⁷⁶ nǚ shèn mò qīn ài ruò qīn ài zhě sàngshēnyǐnmìng
‘若遇淫⁷⁶女，慎莫亲爱。若亲爱者，丧身殒命
jí yǐ cáibǎo bì è zhī rén yì mò jiāoyóu qí zǐ jìngshùn fù zhī
及以财宝。弊恶之人亦莫交游。’其子敬顺父之
jiào chì shēn xīn ān wěn duō huò bǎohuò pú sà mó hē sà wèizhū
教勅，身心安隐，多获宝货。菩萨摩诃萨为诸

⁷⁴ 大正藏：唯

⁷⁵ 大正藏：诫

⁷⁶ 大正藏：淫

zhòngshēng fū yǎn fǎ yào yì fù rú shì shì zhū zhòngshēng jí sì bù
众 生 敷演法要亦复如是，示诸 众 生 及四部
zhòngzhū dàotōng sè shì zhū zhòngděng yǐ wén fǎ gù yuǎn lí zhū è
众 诸道通塞。是诸 众 等以闻法故，远离诸恶，
jù zú zhū fǎ yǐ shì yì gù tīng fǎ yīn yuán zé dé jìn yú dà bō
具足诸⁷⁷法。以是义故，听法因缘则得近于大般
niè pán
涅槃。

shànnán zǐ pì rú míngjìng zhào rén miànxiàng wú bù míng
“善男子，譬如明镜，照人面像无不明
liǎo tīng fǎ míngjìng yì fù rú shì yǒurén zhào zhī zé jiànshàn è
了。听法明镜亦复如是，有人照之，则见善恶，
míngliǎo wú yì yǐ shì yì gù tīng fǎ yīn yuán zé dé jìn yú dà bō niè
明了无翳。以是义故，听法因缘则得近于大般涅
pán
槃。

shànnán zǐ pì rú shāng rén yù zhì bǎozhǔ bù zhī dào
“善男子，譬如商人，欲至宝渚，不知道
lù yǒurén shì zhī qí rén suí yǔ jí zhì bǎozhǔ duōhuò zhūzhēn bù
路，有人示之，其人随语即至宝渚，多获诸珍不
kě chēng jì yī qiè zhòngshēng yì fù rú shì yù zhì shànchù biǎn
可称计。一切 众 生亦复如是，欲至善处，采
qiú fǎ bǎo bù zhī qí lù tōng sè zhī xiàng pú sà shì zhī zhòng
求法宝⁷⁸，不知其路通塞之相，菩萨示之， 众
shēng suí yǐ dé zhì shànchù huò dé wú shàng dà niè pán bǎo yǐ shì yì
生随已，得至善处获得无上大涅槃宝。以是义
gù tīng fǎ yīn yuán zé dé jìn yú dà bō niè pán
故，听法因缘则得近于大般涅槃。

shànnán zǐ pì rú zuì xiàng kuáng yì bào è duō yù shā
“善男子，譬如醉象，狂逸暴恶，多欲杀
hài yǒutiáoxiàng shī yǐ dà tiě gōugōuchuò qí dǐng jí shí tiáoshùn
害。有调象师，以大铁钩钩搨⁷⁹其顶，即时调顺，
è xīn dōu jìn yī qiè zhòngshēng yì fù rú shì tān yù chēn huì
恶心都尽。一切 众 生亦复如是，贪欲、瞋恚、

⁷⁷ 大正藏：善

⁷⁸ 大正藏：采取道宝；永乐北藏及龙藏：采求法宝

⁷⁹ 大正藏：斲

yú chī zuì gù yù duōzào è zhū pú sà děng yǐ wén fǎ gōu chuò
愚痴醉故，欲多造恶。诸菩萨等以闻法钩，搯
⁸⁰ zhī lìng zhù gèng bù dé qǐ zàozhū è xīn yǐ shì yì gù tīng fǎ
之令住，更不得起造诸恶心。以是义故，听法
yīn yuán zé dé jìn yú dà bō niè pán
因缘则得近于大般涅槃。

shì gù wǒ yú chùchù jīng zhōng shuō wǒ dì zǐ zhuān xīn tīng
“是故，我于处处经中说我弟子专心听
shòu shí èr bù jīng zé lí wǔ gài xiū qī jué fēn yǐ shì xiū xí qī
受十二部经，则离五盖，修七觉分，以是修习七
jué fēn gù zé dé jìn yú dà bō niè pán yǐ tīng fǎ gù xū tuó huán
觉分故，则得近于大般涅槃。以听法故，须陀洹
rén lí zhū kǒng bù suǒ yǐ zhě hé xū dá zhǎng zhě shēn zāo zhòng bìng
人离诸恐怖。所以者何？须达长者身遭重病，
xīn dà chóu bù wén shè lì fú shuō xū tuó huán yǒu sì gōng dé shí
心大愁怖，闻舍利弗说须陀洹有四功德、十
zhǒng wèi yù wén shì shì yǐ kǒng bù jí chú yǐ shì yì gù tīng
种慰喻，闻是事已，恐怖即除。以是义故，听
fǎ yīn yuán zé dé jìn yú dà bō niè pán hé yǐ gù kāi fǎ yǎn gù
法因缘则得近于大般涅槃。何以故？开法眼故。
shì yǒu sān rén yī zhě wú mù èr zhě yī mù sān zhě èr
世有三人：一者，无目；二者，一目；三者，二
mù wú mù zhī rén cháng bù wén fǎ yī mù zhī rén suī zàn wén
目。无目之人⁸¹，常不闻法；一目之人，虽暂闻
fǎ qí xīn bú zhù èr mù zhī rén zhuān xīn tīng shòu rú wén ér xíng
法，其心不住；二目之人专心听受，如闻而行。
yǐ tīng fǎ gù dé zhī shì jiān rú shì sān rén yǐ shì yì gù tīng fǎ
以听法故，得知世间如是三人。以是义故，听法
yīn yuán zé dé jìn yú dà bō niè pán
因缘则得近于大般涅槃。

shàn nán zǐ rú wǒ xī zài⁸² jū shī nà chéng shí shè lì
“善男子，如我昔在⁸²拘尸那城。时，舍利
fú shēn yù bìng kǔ wǒ shí gù mìng ā nán guǎng wèi shuō fǎ shí
弗身遇病苦，我时顾命阿难⁸³广为说法。时，

⁸⁰ 大正藏：斲

⁸¹ 大正藏：言无目者；永乐北藏及龙藏：无目之人

⁸² 大正藏：于

⁸³ 大正藏：阿难比丘；永乐北藏及龙藏：阿难

shè lì fú wén shì shì yǐ gào sì dì zǐ rǔ yú wǒ chuáng wǎng
舍利弗闻是事已，告四弟子：‘汝昇⁸⁴我床往
zhì fó suǒ wǒ yù tīng fǎ shí sì dì zǐ fèng mìng yú wǎng jí
至佛所，我欲听法。’时，四弟子奉命昇往，即
⁸⁵dé wén fǎ wén fǎ lì gù suǒ kǔ chú chāi shēn dé ān wěn yǐ
得闻法，闻法力故，所苦除差，身得安隐。以
shì yì gù tīng fǎ yīn yuán zé dé jìn yú dà bō niè pán
是义故，听法因缘则得近于大般涅槃。

yún hé pú sà sī wéi yīn yuán ér dé jìn yú dà bō niè pán
“云何菩萨思惟因缘而得近于大般涅槃？

yīn shì sī wéi xīn dé jiě tuō hé yǐ gù yī qiè zhòng shēng cháng
因是思惟，心得解脱。何以故？一切众生常
wéi wǔ yù zhī suǒ xì fù yǐ sī wéi gù xī dé jiě tuō yǐ shì yì
为五欲之所系缚，以思惟故，悉得解脱。以是义
gù sī wéi yīn yuán zé dé jìn yú dà bō niè pán
故，思惟因缘则得近于大般涅槃。

fù cì shàn nán zǐ yī qiè zhòng shēng cháng wéi cháng
“复次，善男子，一切众生常为常、
lè wǒ jìng sì fǎ zhī suǒ diān dǎo yǐ sī wéi gù dé jiàn zhū fǎ
乐、我、净四法之所颠倒。以思惟故，得见诸法
wú cháng wú lè wú wǒ wú jìng rú shì jiàn yǐ sì dào jí
无常、无乐、无我、无净。如是见已，四倒即
duàn yǐ shì yì gù sī wéi yīn yuán zé dé jìn yú dà bō niè pán
断。以是义故，思惟因缘则得近于大般涅槃。

fù cì shàn nán zǐ yī qiè zhū fǎ yǒu sì zhǒng xiàng hé
“复次，善男子，一切诸法有四种相，何
děng wéi sì yī zhě shēng xiàng èr zhě lǎo xiàng sān zhě
等为四？一者，生相；二者，老相；三者，
bìng xiàng sì zhě miè xiàng yǐ shì sì xiàng néng lìng yī qiè fán fū
病相；四者，灭相。以是四相，能令一切凡夫
zhòng shēng zhì xū tuó huán shēng dà kǔ nǎo ruò néng xì niàn shàn sī wéi
众生至须陀洹生大苦恼。若能系念善思惟
zhě suī yù cǐ sì bù shēng zhòng kǔ yǐ shì yì gù sī wéi yīn
者，虽遇此四，不生众苦。以是义故，思惟因
yuán zé dé jìn yú dà bō niè pán
缘则得近于大般涅槃。

⁸⁴ 大正藏：举

⁸⁵ 大正藏：既

fù cì shànnán zǐ yī qièshàn fǎ wú bù yīn shì sī wéi ér
“复次，善男子，一切善法无不因是思惟而
dé hé yǐ gù yǒurén suī yú wú liàng wú biān ā sēng qí jié zhuān
得。何以故？有人虽于无量无边阿僧祇劫专
xīn tīng fǎ ruò bù sī wéi zhōng bù néng dé ā nòuduō luó sānmiǎosān
心听法，若不思惟，终不能得阿耨多罗三藐三
pú tí yǐ shì yì gù sī wéi yīn yuán zé dé jìn yú dà bō niè pán
菩提。以是义故，思惟因缘则得近于大般涅槃。

fù cì shànnán zǐ ruò yǒuzhòngshēng xìn fó fǎ sēng
“复次，善男子，若有众生信佛、法、僧
wú yǒubiàn yì ér shēnggōngjìng dāng zhī jiē shì xì niàn sī wéi yīn yuán
无有变易而生恭敬，当知皆是系念思惟因缘
lì gù yīn dé duànchú yī qiè fán nǎo yǐ shì yì gù sī wéi yīn yuán
力故，因得断除一切烦恼。以是义故，思惟因缘
zé dé jìn yú dà bō niè pán
则得近于大般涅槃。

yún hé pú sà rú fǎ xiū xíng shànnán zǐ duànzhū è fǎ
“云何菩萨如法修行？善男子，断诸恶法，
xiū xí shàn fǎ shì míng pú sà rú fǎ xiū xíng
修习善法，是名菩萨如法修行。

fù cì yún hé rú fǎ xiū xíng jiàn yī qiè fǎ kōng wú suǒ
“复次，云何如法修行？见一切法空无所
yǒu wú cháng wú lè wú wǒ wú jìng yǐ shì jiàn gù nìng
有，无常、无乐、无我、无净。以是见故，宁
shěshēnmìng bú fàn jìn jiè shì míng pú sà rú fǎ xiū xíng
舍身命不犯禁戒，是名菩萨如法修行。

fù cì yún hé rú fǎ xiū xíng xiū yǒu èr zhǒng yī zhě
“复次，云何如法修行？修有二种：一者，
zhēn shí èr zhě bù shí bù shí zhě bù zhī niè pán fó xìng
真实；二者，不实。不实者，不知涅槃、佛性、
rú lái fǎ sēng shí xiàng xū kōngděngxiàng shì míng bù shí
如来、法、僧、实相、虚空等相，是名不实。
yún hé zhēn shí néng zhī niè pán fó xìng rú lái fǎ sēng
云何真实？能知涅槃、佛性、如来、法、僧、
shí xiàng xū kōngděngxiàng shì míngzhēn shí yún hé míngwéi zhī niè
实相、虚空等相，是名真实。云何名为知涅
pánxiàng niè pán zhī xiàngfán yǒu bā shì hé děngwéi bā yī zhě
槃相？涅槃之相凡有八事。何等为八？一者，

jìn èr shànxìng sān shí sì zhēn wǔ cháng liù
尽；二，善性；三，实；四，真；五，常；六，
lè qī wǒ bā jìng shì míng niè pán fù yǒu bā shì hé
乐；七，我；八，净，是名涅槃。复有八事。何
děngwéi bā yī zhě jiě tuō èr zhě shànxìng sān zhě bù shí
等为八？一者，解脱；二者，善性；三者，不实；
sì zhě bù zhēn wǔ zhě wú cháng liù zhě wú lè qī zhě
四者，不真；五者，无常；六者，无乐；七者，
wú wǒ bā zhě wú jìng fù yǒu liù xiàng yī zhě jiě tuō èr
无我；八者，无净。复有六相：一者，解脱；二
zhě shànxìng sān zhě bù shí sì zhě bù zhēn wǔ zhě ān
者，善性；三者，不实；四者，不真；五者，安
lè liù zhě qīng jìng ruò yǒu zhòng shēng yī shì sù dào duàn fán nǎo
乐；六者，清净。若有众生依世俗道断烦恼
zhě rú shì niè pán zé yǒu bā shì jiě tuō bù shí hé yǐ gù bù
者，如是涅槃则有八事解脱不实。何以故？不
cháng gù⁸⁶ yǐ wú cháng gù zé wú yǒu shí wú yǒu shí gù zé
常故⁸⁶。以无常故，则无有实；无有实故，则
wú yǒu zhēn suī duàn fán nǎo yǐ huán qǐ gù wú cháng wú wǒ
无有真。虽断烦恼，以还起故，无常、无我、
wú lè wú jìng shì míng niè pán jiě tuō bā shì
无乐、无净，是名涅槃解脱八事。

yún hé liù xiàng shēngwén yuán jué duàn fán nǎo gù míng
“云何六相？声闻、缘觉断烦恼故，名
wéi jiě tuō ér wèi néng dé ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí gù míng
为解脱；而未能得阿耨多罗三藐三菩提故，名
bù shí⁸⁷ yǐ bù shí gù míng wéi bù zhēn wèi lái zhī shì dāng dé ā
不实⁸⁷；以不实故，名为不真；未来之世当得阿
nòu duō luó sān miǎo sān pú tí gù míng wú cháng yǐ dé wú lòu bā
耨多罗三藐三菩提故，名无常；以得无漏八
shèng dào gù míng wéi jìng lè
圣道故，名为净乐。

shàn nán zǐ ruò rú shì zhī shì zhī niè pán bù míng fó xìng
“善男子，若如是知，是知涅槃，不名佛性、
rú lái fǎ sāng shí xiàng xū kōng
如来、法、僧、实相、虚空。

⁸⁶ 大正藏：以不常故；永乐北藏及龙藏：不常故

⁸⁷ 大正藏：名为不实；永乐北藏及龙藏：名不实

yún hé pú sà zhī yú fó xìng fó xìngyǒu liù hé děngwéi
“云何菩萨知于佛性？佛性有六。何等为
liù yī cháng èr jìng sān shí sì shàn wǔ
六？一、常，二、净，三、实，四、善，五、
dāngjiàn liù zhēn fù yǒu qī shì yī zhě kě zhèng yú liù
当见，六、真。复有七事：一者，可证，余六
rú shàng shì míng pú sà zhī yú fó xìng
如上。是名菩萨知于佛性。

yún hé pú sà zhī rú lái xiàng rú lái jí shì jué xiàng shàn
“云何菩萨知如来相？如来即是觉相、善
xiàng cháng lè wǒ jìng jiě tuō zhēn shí shì dào kě jiàn
相，常、乐、我、净、解脱、真实，示道可见，
shì míng pú sà zhī rú lái xiàng
是名菩萨知如来相。

yún hé pú sà zhī yú fǎ xiàng fǎ zhě ruò shàn bú shàn
“云何菩萨知于法相？法者，若善、不善，
ruò cháng bù cháng ruò lè bú lè ruò wǒ wú wǒ ruò jìng
若常、不常，若乐、不乐，若我、无我，若净、
bú jìng ruò zhī bù zhī ruò jiě bù jiě ruò zhēn bù zhēn
不净，若知、不知，若解、不解，若真、不真，
ruò xiū bù xiū ruò shī fēi shī ruò shí bù shí shì míng pú
若修、不修，若师、非师，若实、不实，是名菩
sà zhī yú fǎ xiàng
萨知于法相。

yún hé pú sà zhī yú sēngxiàng sēngzhě cháng⁸⁸ lè
“云何菩萨知于僧相？僧者，常⁸⁸、乐、
wǒ jìng shì dì zǐ xiàng kě jiàn zhī xiàng shàn zhēn bù shí
我、净，是弟子相、可见之相，善、真、不实。
hé yǐ gù yī qiè shēngwén dé fó dào gù hé gù míngzhēn wù
何以故？一切声闻得佛道故。何故名真？悟
fǎ xìng gù shì míng pú sà zhī yú sēngxiàng
法性故。是名菩萨知于僧相。

yún hé pú sà zhī yú shí xiàng shí xiàngzhě ruò cháng wú
“云何菩萨知于实相？实相者，若常、无
cháng ruò lè wú lè ruò wǒ wú wǒ ruò jìng wú jìng
常，若乐、无乐，若我、无我，若净、无净，

⁸⁸ 大正藏：若常；永乐北藏及龙藏：常

ruò shàn bú shàn ruò yǒu ruò wú ruò niè pán fēi niè pán
若善、不善，若有、若无，若涅槃、非涅槃，
ruò jiě tuō fēi jiě tuō ruò zhī bù zhī ruò duàn bú duàn
若解脱、非解脱，若知、不知，若断、不断，
ruò zhèng bú zhèng ruò xiū bù xiū ruò jiàn bú jiàn shì míng
若证、不证，若修、不修，若见、不见，是名
shí xiàng fēi shì niè pán fó xìng rú lái fǎ sāng xū kōng
实相，非是涅槃、佛性、如来、法、僧、虚空。

shì míng pú sà yīn xiū rú shì dà niè pán gù zhī yú niè pán
“是名菩萨因修如是大涅槃，故知于涅槃、
fó xìng rú lái fǎ sāng shí xiàng xū kōngděng fǎ chā bié zhī xiàng
佛性、如来、法、僧实相、虚空等法差别之相。

shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pánwēimiào jīng diǎn
“善男子，菩萨摩诃萨修大涅槃微妙经典
bú jiàn xū kōng hé yǐ gù fó jí pú sà suī yǒu wǔ yǎn suǒ bú jiàn
不见虚空。何以故？佛及菩萨虽有五眼所不见
gù wéiyǒu huì yǎn nǎi néng jiàn zhī huì yǎn suǒ jiàn wú fǎ kě jiàn gù
故，唯有慧眼乃能见之。慧眼所见无法可见，故
míngwéijiàn ruò shì⁸⁹ wú wù míng xū kōngzhě rú shì xū kōng nǎi míng
名为见。若是⁸⁹无物名虚空者，如是虚空乃名
wéi shí yǐ shì shí gù zé míngcháng wú yǐ cháng wú gù wú
为实。以是实故，则名常无；以常无故，无
lè wǒ jìng shànnán zǐ kōngmíng wú fǎ wú fǎ míngkōng
乐、我、净。善男子，空名无法，无法名空。
pì rú shì jiān wú wù míngkōng xū kōng zhī xìng yì fù rú shì wú
譬如世间，无物名空；虚空之性亦复如是，无
suǒyǒu gù míngwéi xū kōng
所有故，名为虚空。

shànnán zǐ zhòngshēng zhī xìng yǔ xū kōngxìng jù wú shí xìng
“善男子，众生之性与虚空性俱无实性。
hé yǐ gù rú rén shuō yán chúmièyǒu wù rán hòu zuò kōng ér
何以故？如人说言：‘除灭有物，然后作空。’而
shì xū kōng shí bù kě zuò hé yǐ gù wú suǒyǒu gù yǐ wú yǒu gù
是虚空实不可作。何以故？无所有故。以无有故，
dāng zhī wú kōng shì xū kōngxìng ruò kě zuò zhě zé míng wú cháng
当知无空。是虚空性若可作者，则名无常；

⁸⁹ 大正藏：见

ruò wú chángzhě   bù míng xū kōng
若无常者，不名虚空。

shànnán zǐ   rú shì jiān rén shuō yán   xū kōng wú sè   wú
“善男子，如世间人说言：‘虚空无色、无
āi⁹⁰   cháng bú biàn yì   shì gù   shì chēng xū kōng zhī xìng⁹¹   wéi dì
阇，常不变易。’是故，世称虚空之性为第
wǔ dà   shànnán zǐ   ér shì xū kōng shí wú yǒu xìng   yǐ guāng míng gù
五大。善男子，而是虚空实无有性。以光明故，
gù míng xū kōng   shí wú xū kōng   yóu rú shì dì shí wú qí xìng   wèi
故名虚空，实无虚空。犹如世谛实无其性，为
zhòngshēng gù   shuō yǒu shì dì
众生故，说有世谛。

shànnán zǐ   niè pán zhī tǐ yì fù rú shì   wú yǒu zhù chù
“善男子，涅槃之体亦复如是，无有住处，
zhí shì zhū fó duàn fán nǎo chù   gù míng niè pán   niè pán jí shì cháng
直是诸佛断烦恼处，故名涅槃。涅槃即是常、
lè   wǒ   jìng   niè pán suī lè   fēi shì shòu lè   nǎi shì shàng miào
乐、我、净。涅槃虽乐，非是受乐，乃是上妙
jì miè zhī lè   zhū fó rú lái yǒu èr zhǒng lè   yī   jì miè lè   èr
寂灭之乐。诸佛如来有二种乐：一，寂灭乐；二，
jué zhī lè   shí xiàng zhī tǐ yǒu sān zhǒng lè   yī zhě   shòu lè   èr
觉知乐。实相之体有三种乐：一者，受乐；二、
jì miè lè   sān   jué zhī lè   fó xìng yī lè   yǐ dāng jiàn gù   dé
寂灭乐；三、觉知乐。佛性一乐，以当见故，得
ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí shí míng pú tí lè
阿耨多罗三藐三菩提时名菩提乐。”

ěr shí   gāo guì dé wáng⁹²   pú sà mó hē sà bó fó yán   shì zūn
尔时，高贵德王菩萨摩诃萨白佛言：“世尊！
ruò fán nǎo duàn chù shì niè pán zhě   shì shì bù rán   hé yǐ gù   rú lái
若烦恼断处是涅槃者，是事不然。何以故？如来
wǎng xī chū chéng fó dào   zhì ní lián chán hé biān   ěr shí   mó wáng
往昔初成佛道，至尼连禅河边。尔时，魔王
yǔ qí juàn shǔ dào yú fó suǒ ér zuò shì yán   shì zūn   niè pán shí zhì
与其眷属到于佛所而作是言：‘世尊！涅槃时至

⁹⁰ 大正藏：碍

⁹¹ 大正藏：法

⁹² 大正藏：光明遍照高贵德王；永乐北藏及龙藏：高贵德王

⁹³ hé gù bú rù fó gào mó wáng wǒ jīn wèi yǒu duō wén dì
, 何故不入? 佛告魔王: ‘我今未有多闻弟
zǐ shàn chí jìn jiè cōng míng lì zhì néng huà zhòng shēng shì gù
子, 善持禁戒, 聪明利智, 能化众生, 是故
bú rù ruò yán fán nǎo duàn chù shì niè pán zhě zhū pú sà děng yú wú
不入。’ 若言烦恼断处是涅槃者, 诸菩萨等于无
liàng jié yǐ duàn fán nǎo hé gù bù dé chēng wéi niè pán jù shì duàn
量劫已断烦恼, 何故不得称为涅槃? 俱是断
chù hé yuán dú chēng zhū fó yǒu zhī pú sà wú yé ruò duàn fán nǎo
处, 何缘独称诸佛有之, 菩萨无耶? 若断烦恼
fēi niè pán zhě hé gù rú lái xī gào shēng míng pó luó mén yán: ‘wǒ jīn
非涅槃者, 何故如来昔告生名婆罗门言: ‘我今
cǐ shēn jí shì niè pán rú lái yòu shí zài pí shè lí guó mó fù qǐ
此身即是涅槃。’ 如来又时在毗舍离国, 魔复启
qǐng rú lái: ‘xī yǐ wèi yǒu dì zǐ duō wén chí jiè cōng míng lì zhì
请如来: ‘昔以未有弟子, 多闻持戒, 聪明利智,
néng huà zhòng shēng bú rù niè pán jīn yǐ jù zú hé gù bú rù
能化众生, 不入涅槃。今已具足, 何故不入?’
rú lái ěr shí jí gào mó yán: ‘rǔ jīn mò shēng yì chí zhī xiǎng què hòu
如来尔时即告魔言: ‘汝今莫生悵迟之想, 却后
sān yuè wú dāng niè pán shì zūn ruò shǐ miè dù fēi niè pán zhě hé
三月吾当涅槃。’ 世尊! 若使灭度非涅槃者, 何
gù rú lái zì qī sān yuè dāng bō niè pán shì zūn ruò duàn fán nǎo shì
故如来自期三月当般涅槃? 世尊! 若断烦恼是
niè pán zhě rú lái wǎng xī chū zài dào chǎng pú tí shù xià duàn fán nǎo
涅槃者, 如来往昔初在道场菩提树下断烦恼
shí biàn shì niè pán hé gù fù yán: ‘què hòu sān yuè dāng bō niè pán
时便是涅槃。何故复言: ‘却后三月当般涅槃。’
shì zūn ruò shǐ ěr shí niè pán zhě yún hé fāng wéi jū nà chéng zhū
世尊! 若使尔时涅槃⁹⁴者, 云何方为拘尸那城诸
lì shì děng shuō yán: ‘hòu yè dāng bō niè pán rú lái chéng shí
力士等说言: ‘后夜当般涅槃。’ 如来诚实,
yún hé fā shì xū wàng zhī yán?
云何发是虚妄之言?’

ěr shí shì zūn gào guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó
尔时, 世尊告光明遍照高贵德王菩萨摩

⁹³ 大正藏: 到

⁹⁴ 大正藏: 是涅槃; 永乐北藏及龙藏: 涅槃

hē sà yán shànnán zǐ ruò yán rú lái dé guǎng cháng shé dāng zhī
诃萨言：“善男子，若言如来得广长舌，当知
rú lái yú wú liàng jié yǐ lí wàng yǔ yī qiè zhū fó jí zhū pú sà fán
如来于无量劫已离妄语，一切诸佛及诸菩萨凡
suǒ fā yán chéng dì wú xū shànnán zǐ rú rǔ suǒ yán bō xún wǎng
所发言诚谛无虚。善男子，如汝所言，波旬往
xī qǐ qǐng yú wǒ rù niè pán zhě shànnán zǐ ér shì mó wáng zhēn shí
昔启请于我入涅槃者，善男子，而是魔王真实
bù zhī niè pán dìng xiàng hé yǐ gù bō xún yì wèi bú huà zhòng shēng
不知涅槃定相。何以故？波旬意谓不化众生、
mò rán ér zhù biàn shì niè pán shànnán zǐ pì rú shì rén jiàn rén bù
默然而住便是涅槃。善男子，譬如世人，见人不
yán wú suǒ zào zuò biàn wèi shì rén rú sǐ wú yì mó wáng bō xún
言，无所造作，便谓是人如死无异。魔王波旬
yì fù rú shì yì wèi rú lái bú huà zhòng shēng mò wú suǒ shuō biàn
亦复如是，意谓如来不化众生，默无所说，便
wèi rú lái rù bō niè pán
谓如来入般涅槃。

shànnán zǐ rú lái bù shuō fó fǎ zhòng sēng wú chā bié
“善男子，如来说佛、法、众僧无差别
xiàng wéi shuō cháng zhù qīng jìng èr fǎ wú chā bié ěr shànnán zǐ
相，唯说常住、清净二法无差别耳。善男子，
fó yì bù shuō fó jí fó xìng niè pán wú chā bié xiàng wéi shuō cháng
佛亦不说佛及佛性、涅槃无差别相，惟⁹⁵说常、
héng bú biàn wú chā bié ěr shànnán zǐ fó yì bù shuō niè pán shí
恒不变无差别耳。善男子，佛亦不说涅槃、实
xiàng wú chā bié xiàng wéi shuō cháng yǒu shí bú biàn yì wú chā bié ěr
相无差别相，惟⁹⁶说常有、实不变易无差别耳。

shànnán zǐ ěr shí wǒ zhū shēng wén dì zǐ shēng yú zhēng
“善男子，尔时，我诸声闻弟子生于诤
sòng rú jū shǎn mí zhū è bǐ qiū wéi fǎn wǒ jiào duō fàn jìn jiè shòu
讼，如拘睭弥诸恶比丘违反我教，多犯禁戒，受
bú jìng wù tān qiú lì yǎng xiàng zhū bái yī ér zì zàn tàn wǒ dé
不净物，贪求利养，向诸白衣而自赞叹：‘我得
wú lòu wèi xū tuó huánguǒ nǎi zhì wǒ dé ā luó hàn guǒ huǐ
无漏，谓须陀洹果。’乃至‘我得阿罗汉果。’毁

⁹⁵ 大正藏：唯

⁹⁶ 大正藏：唯

rǔ tā rén yú fó fǎ sēng jiè lǜ hé shàng bù shēnggōng
辱他人，于佛、法、僧、戒律、和尚⁹⁷不生恭
jìng gōng yú wǒ qiányán rú shì wù fó suǒ tīng xù rú shì děng
敬。公于我前言：‘如是物，佛所听畜；如是等
wù fó bù tīng xù wǒ jí yǔ yán rú shì děng wù wǒ shí
物，佛不听畜。’我即⁹⁸语言：‘如是等物，我实
bù tīng fù fǎn wǒ yán rú shì děng wù shí shì fó tīng rú
不听。’复反我言：‘如是等物，实是佛听。’如
shì è rén bú xìn wǒ yán wèi shì děng gù wǒ gào bō xún rǔ mò
是恶人不信我言，为是等故，我告波旬：‘汝莫
yì chí què hòu sān yuè dāng bō niè pán
悞迟，却后三月当般涅槃。’

shànnán zǐ yīn rú shì děng è bǐ qiū gù lìng zhū shēng wén
“善男子，因如是等恶比丘故，令诸声闻
shòu xué dì zǐ bú jiàn wǒ shēn bù wén wǒ fǎ biànyán rú lái rù yú
受学弟子不见我身，不闻我法，便言如来入于
niè pán wéi zhū pú sà néng jiàn wǒ shēn cháng wén wǒ fǎ shì gù bù
涅槃；唯诸菩萨能见我身、常闻我法，是故不
yán wǒ rù niè pán shēng wén dì zǐ suī fù fā yán rú lái niè pán ér
言我入涅槃。声闻弟子虽复发言如来涅槃，而
wǒ shí bú rù yú niè pán
我实不入于涅槃。

shànnán zǐ ruò wǒ suǒ yǒu shēng wén dì zǐ shuō yán rú lái
“善男子，若我所有声闻弟子说言如来
rù niè pán zhě dāng zhī shì rén fēi wǒ dì zǐ shì mó bàn dǎng xié
入涅槃者，当知是人非我弟子，是魔伴党、邪
jiàn è rén fēi zhèng jiàn yě ruò yán rú lái bú rù niè pán dāng zhī
见恶人，非正见也。若言如来不入涅槃，当知
shì rén zhēn wǒ dì zǐ fēi mó bàn dǎng zhèng jiàn zhī rén fēi è xié
是人真我弟子、非魔伴党、正见之人，非恶邪
yě
也。

shànnán zǐ wǒ chū bú jiàn dì zǐ zhī zhōng yǒu yán rú lái bú
“善男子，我初不见弟子之中有言如来不
huà zhòng shēng mò rán ér zhù míng bō niè pán yě shànnán zǐ
化众生，默然而住，名般涅槃也。善男子，

⁹⁷ 大正藏：上

⁹⁸ 大正藏：亦

pì rú zhǎngzhě duōyǒu zǐ xī shě zhì tā fāng wèi dé huánqǐng
譬如长者，多有子息，舍至他方，未得还顷，
zhū zǐ xiánwèi fù yǐ cháng shì ér shì zhǎngzhě shí bù zhōng mò zhū
诸子咸谓父已长逝，而是长者实不终没，诸
zǐ diāndǎo jiē shēngmòxiǎng shēngwén dì zǐ yì fù rú shì bú jiàn
子颠倒皆生没想。声闻弟子亦复如是，不见
wǒ gù biànwèi rú lái yǐ yú jū shī chéng suǒ luó shuāngshù jiān ér
我故，便谓如来已于拘尸城⁹⁹娑罗双树间而
bō niè pán ér wǒ shí bù bō niè pán yě shēngwén dì zǐ shēng niè pán
般涅槃，而我实不般涅槃也，声闻弟子生涅槃
xiǎng
想。

shànnán zǐ pì rú míngdēng yǒurén fù zhī yú bù zhī
“善男子，譬如明灯，有人覆之，余不知
zhě wèidēng yǐ miè ér shì míngyàn shí yì bú miè yǐ bù zhī gù
者谓灯已灭，而是明焰实亦不灭。以不知故，
shēng yú mièxiǎng shēngwén dì zǐ yì fù rú shì suī yǒu huì yǎn yǐ
生于灭想。声闻弟子亦复如是，虽有慧眼，以
fán nǎo fù lìng xīn diāndǎo bú jiàn zhēnshēn ér biàn wàng shēngmiè dù zhī
烦恼覆令心颠倒，不见真身而便妄生灭度之
xiǎng ér wǒ shí bú bì jìng miè dù
想，而我实不毕竟灭度。

shànnán zǐ rú shēng máng rén bú jiàn rì yuè yǐ bù jiàn gù
“善男子，如生盲人不见日月，以不见故，
bù zhī zhòu yè míng àn zhī xiàng yǐ bù zhī gù biàn shuō wú yǒu rì yuè
不知昼夜明暗之相；以不知故，便说无有日月
zhī shí shí yǒu rì yuè mángzhě bú jiàn yǐ bù jiàn gù ér shēng
之实。实有日月，盲者不见；以不见故，而生
dào xiǎng yán wú rì yuè shēngwén dì zǐ yì fù rú shì rú bǐ shēng
倒想，言无日月。声闻弟子亦复如是，如彼生
máng bú jiàn rú lái biàn wèi rú lái rù yú niè pán rú lái shí bú rù
盲，不见如来便谓如来入于涅槃。如来实不入
yú niè pán yǐ dào xiǎng gù shēng rú shì xīn
于涅槃，以倒想故生如是心。

shànnán zǐ pì rú yún wù fù bì rì yuè chī rén biàn yán wú
“善男子，譬如云雾覆蔽日月，痴人便言无

⁹⁹ 大正藏：拘尸那城；永乐北藏及龙藏：拘尸城

yǒu rì yuè rì yuè shí yǒu zhí yǐ fù gù zhòngshēng bú jiàn shēng
有日月。日月实有，直以覆故，众 生 不见。声
wén dì zǐ yì fù rú shì yǐ zhū fán nǎo fù zhì huì yǎn bú jiàn rú lái
闻弟子亦复如是，以诸烦恼覆智慧眼，不见如来，
biàn yán rú lái rù yú miè dù shàn nán zǐ zhí shì rú lái xiàn yīng ér xíng
便言如来入于灭度。善 男子，直是如来现婴儿行，
fēi miè dù yě
非灭度也。

shàn nán zǐ rú yán fú tí rì rù zhī shí zhòngshēng bú jiàn
“善 男子，如阎浮提，日入之时 众 生 不见，
yǐ hēi shān zhàng gù ér shì rì xìng shí wú mò rù zhòngshēng bú jiàn
以黑山 障 故，而是日性实无没入。众 生 不见，
shēng mò rù xiǎng shēng wén dì zǐ yì fù rú shì wéi zhū fán nǎo shān
生 没入想。声 闻弟子亦复如是，为诸烦恼山
suǒ zhàng gù bú jiàn wǒ shēn yǐ bú jiàn gù biàn yú rú lái shēng miè
所 障 故，不见我身。以不见故，便于如来 生 灭
dù xiǎng ér wǒ shí bú bì jìng yǒng miè shì gù wǒ yú pí shè lí
度 想，而我实不毕竟永灭。是故，我于毗舍离
guó gào bō xún yán què hòu sān yuè wǒ dāng niè pán
国告波旬言：‘却后三月我当 涅槃。’

shàn nán zǐ rú lái xuán¹⁰⁰ jiàn jiā shè pú sà què hòu sān yuè
“善 男子，如来悬¹⁰⁰见迦叶菩萨却后三月
shàngēndāngshú yì jiàn xiāng shān xū bá tuó luó jìng ān jū yǐ dāng
善根当熟；亦见香山须跋陀罗竟安居已，当
zhì wǒ suǒ shì gù wǒ gào mó wáng bō xún què hòu sān yuè dāng bō
至我所。是故，我告魔王波旬：‘却后三月当 般
niè pán
涅槃。’

shàn nán zǐ yǒu zhū lì shì qí shù wǔ bǎi zhōng jìng sān
“善 男子，有诸力士，其数五百，终 竟三
yuè yì dāng dé fā ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí xīn wǒ wèi shì gù
月亦当得发阿耨多罗三藐三菩提心。我为是故，
gào bō xún yán què hòu sān yuè dāng bō niè pán
告波旬言：‘却后三月当 般涅槃。’

shàn nán zǐ rú chún tuó děng jí wǔ bǎi lí¹⁰¹ chē ān luó guǒ
“善 男子，如纯陀等及五百离¹⁰¹车菴罗果

¹⁰⁰ 大正藏：玄

¹⁰¹ 大正藏：梨

nǚ quèhòusānyuè wú shàngdào xīn shàngēnchéngshú wèi shì děng
女，却后三月，无上道心善根成熟。为是等

gù wǒ gào bō xún quèhòusānyuèdāng bō niè pán
故，我告波旬：‘却后三月当般涅槃。’

shànnán zǐ xū nà chàduō qīn jìn wàidào ní qián¹⁰² zǐ děng
“善男子，须那刹多亲近外道尼犍¹⁰²子等，

wǒ wèishuō fǎ mǎn shí èr nián bǐ rén xié jiàn bú xìn bú shòu wǒ
我为说法满十二年。彼人邪见，不信不受。我

zhī shì rén xié jiàngēn zāi quèhòusānyuèdìng kě bá duàn wǒ wèi shì gù
知是人邪见根栽却后三月定可拔断，我为是故

gào bō xún yán quèhòusānyuèdāng bō niè pán
告波旬言：‘却后三月当般涅槃。’

shànnán zǐ hé yīn yuán gù wǒ yú wǎng xī ní lián hé biān
“善男子，何因缘故，我于往昔尼连河边

gào mó bō xún wǒ jīn wèiyǒuduōwén¹⁰³ dì zǐ shì gù bù dé rù yú
告魔波旬：‘我今未有多闻¹⁰³弟子，是故不得入于

niè pán¹⁰⁴。’ ？我时欲为五比丘等于波罗捺转法

lún gù cì fù yù wèi wǔ bǐ qiū děng suǒ wèi yē shē fù nà pí
轮故，次复欲为五比丘等，所谓耶奢、富那、毗

mó luó shé jiāo fàn bō tí xū pó hóu cì fù yù wèi yù qié zhǎng zhě
摩罗阁、憍梵波提、须婆睺，次复欲为郁伽长者

děng wǔ shí rén cì fù yù wèi mó qié tuó guó pín pó suō luó wáng děng
等五十人，次复欲为摩伽陀国频婆娑罗王等

wú liàng rén tiān cì fù yù wèi yōu lóu pín luó jiā shè mén tú wǔ bǎi bǐ
无量人天，次复欲为优楼频螺迦叶门徒五百比

qiū cì fù yù wèi nà tí jiā shè qié yē jiā shè xiōng dì èr rén jí wǔ
丘，次复欲为那提迦叶、伽耶迦叶兄弟二人及五

bǎi dì zǐ cì fù yù wèi shè lì fú mù qián lián¹⁰⁵ děng èr bǎi wǔ shí
百弟子，次复欲为舍利弗、目犍连¹⁰⁵等二百五十

bǐ qiū zhuàn miào fǎ lún shì gù wǒ gào mó wáng bō xún bù bō niè pán
比丘转妙法轮。是故，我告魔王波旬不般涅槃。

shànnán zǐ yǒu míng niè pán fēi dà niè pán yún hé niè pán
“善男子，有名涅槃非大涅槃。云何涅槃

¹⁰² 大正藏：乾

¹⁰³ 大正藏：智

¹⁰⁴ 大正藏：入于涅槃。’者；永乐北藏及龙藏：入于涅槃

¹⁰⁵ 大正藏：大目犍连；永乐北藏及龙藏：目犍连

fēi dà niè pán bú jiàn fó xìng ér duàn fán nǎo shì míng niè pán fēi
非大涅槃？不见佛性而断烦恼，是名涅槃，非
dà niè pán yǐ bú jiàn fó xìng gù wú cháng wú wǒ wéi yǒu lè
大涅槃。以不见佛性故，无常、无我，唯有乐、

jìng yǐ shì yì gù suī duàn fán nǎo bù dé míng wéi dà bō niè pán
净，以是义故，虽断烦恼，不得名为大般涅槃

106 ruò jiàn fó xìng néng duàn fán nǎo shì zé míng wéi dà bō niè pán
。若见佛性能断烦恼，是则名为大般涅槃。

yǐ jiàn fó xìng gù dé míng wéi cháng lè wǒ jìng yǐ shì yì
以见佛性故，得名为常、乐、我、净。以是义

gù duàn chū fán nǎo yì dé chēng wéi dà bō niè pán
故，断除烦恼亦得称为大般涅槃。

shàn nán zǐ niè zhě yán bù pán zhě yán zhī 107 bù zhī 108
“善男子，涅槃者言不，槃者言织¹⁰⁷，不织¹⁰⁸

zhī yì míng wéi niè pán yòu pán yán fù 109 bú fù zhī yì nǎi míng niè pán
之义名为涅槃。又槃言覆¹⁰⁹，不覆之义乃名涅槃。

pán yán qù lái bú qù bù lái nǎi míng niè pán pán zhě yán qǔ
槃言去、来，不去、不来乃名涅槃。槃者言取，

bù qǔ zhī yì nǎi míng niè pán pán yán bú dìng dìng wú bú dìng nǎi míng
不取之义乃名涅槃。槃言不定，定无不定乃名

niè pán pán yán xīn gù wú xīn gù yì nǎi míng niè pán pán yán zhàng
涅槃。槃言新故，无新故义乃名涅槃。槃言障

ài wú zhàng ài yì nǎi míng niè pán
碍，无障碍义乃名涅槃。

shàn nán zǐ yōu yōu lóu jiā jiā pí luó dì zǐ děng yán
“善男子，有优楼迦、迦毗罗弟子等言：

pán zhě míng xiàng wú xiàng zhī yì nǎi míng niè pán shàn nán zǐ
‘槃者名相，无相之义乃名涅槃。’善男子，

pán zhě yán yǒu wú yǒu zhī yì nǎi míng niè pán pán míng hé hé wú
槃者言有，无有之义乃名涅槃。槃名和合，无

hé hé yì nǎi míng niè pán pán zhě yán kǔ wú kǔ zhī yì nǎi míng niè
和合义乃名涅槃。槃者言苦，无苦之义乃名涅槃

pán
槃。

106 大正藏：大般涅槃也；永乐北藏及龙藏：大般涅槃

107 大正藏：灭

108 大正藏：灭

109 大正藏：槃又言覆；永乐北藏及龙藏：又槃言覆

shànnán zǐ duàn fán nǎozhě bù míng niè pán bù shēng fán
“善男子，断烦恼者不名涅槃，不生烦

nǎo nǎi míng niè pán
恼乃名涅槃。

shànnán zǐ zhū fó rú lái fán nǎo bù qǐ shì míng niè pán
“善男子，诸佛如来烦恼不起，是名涅槃。

suǒ yǒu zhì huì yú fǎ wú ài shì wéi rú lái rú lái fēi shì fán fū shēng
所有智慧于法无碍是为如来，如来非是凡夫、声

wén yuán jué pú sà shì míng fó xìng rú lái shēn xīn zhì
闻、缘觉、菩萨，是名佛性。如来身、心、智

huì biàn mǎn wú liàng wú biān ā sēng qí tǔ wú suǒ zhàng ài shì míng
慧遍满无量无边阿僧祇土，无所障阂，是名

xū kōng rú lái cháng zhù wú yǒu biàn yì míng yuē shí xiàng yǐ
虚空。如来常住，无有变易，名曰实相。以

shì yì gù rú lái shí bú bì jìng niè pán
是义故，如来实不毕竟涅槃。

shì míng pú sà xiū dà niè pán wēi miào jīng diǎn jù zú chéng jiù
“是名菩萨修大涅槃微妙经典具足成就

dì qī gōng dé
第七功德。

shànnán zǐ yún hé pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wēi miào
“善男子，云何菩萨摩诃萨修大涅槃微妙

jīng diǎn jù zú chéng jiù dì bā gōng dé
经典具足成就第八功德？

shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán chú duàn wǔ
“善男子，菩萨摩诃萨修大涅槃，除断五

shì yuǎn lí wǔ shì chéng jiù liù shì xiū xí wǔ shì shǒu hù yī
事，远离五事，成就六事，修习五事，守护一

shì qīn jìn sì shì xìn shùn yī shí xīn shàn jiě tuō huì shàn jiě
事，亲近四事，信顺一实，心善解脱，慧善解

tuō
脱。

shànnán zǐ yún hé pú sà chú duàn¹¹⁰ wǔ shì suǒ wèi wǔ
“善男子，云何菩萨除断¹¹⁰五事？所谓五

yīn sè shòu xiǎng xíng shí suǒ yán yīn zhě qí yì hé wèi
阴：色、受、想、行、识。所言阴者，其义何谓？

¹¹⁰ 大正藏：断除；永乐北藏及龙藏：除断

néng lìng zhòng shēng shēng sǐ xiāng xù bù lí zhòng yán¹¹¹ fēn sǎn jù hé
能令众 生 生 死 相 续，不 离 重 檐¹¹¹，分 散 聚 合，
sān shì suǒ shè qiú qí shí yì liǎo bù kě dé yǐ shì zhū yì gù míng
三 世 所 摄，求 其 实 义 了 不 可 得。以 是 诸 义 故，名
wéi yīn pú sà mó hē sà suī jiàn sè yīn bú jiàn qí xiàng hé yǐ gù
为 阴。菩 萨 摩 诃 萨 虽 见 色 阴，不 见 其 相。何 以 故？
yú shí sè zhōng tuī qiú qí xìng xī bù kě dé wèi shì jiè gù shuō yán
于 十 色 中 推 求 其 性 悉 不 可 得，为 世 界 故，说 言
wéi yīn shòu yǒu bǎi bā suī jiàn shòu yīn chū wú shòu xiàng hé yǐ
为 阴。受 有 百 八，虽 见 受 阴，初 无 受 相。何 以
gù shòu suī bǎi bā lǐ wú dìng shí shì gù pú sà bú jiàn shòu yīn
故？受 虽 百 八，理 无 定 实，是 故 菩 萨 不 见 受 阴；
xiǎng xíng shí děng yì fù rú shì pú sà mó hē sà shēn jiàn wǔ yīn
想、行、识 等 亦 复 如 是。菩 萨 摩 诃 萨 深 见 五 阴
shì shēng fán nǎo zhū è gēn běn¹¹² yǐ shì yì gù fāng biàn lìng duàn
是 生 烦 恼 诸 恶 根 本¹¹²。以 是 义 故，方 便 令 断。

yún hé pú sà yuǎn lí wǔ shì suǒ wèi wǔ jiàn hé děng wéi
“云 何 菩 萨 远 离 五 事？所 谓 五 见。何 等 为
wǔ yī zhě shēn jiàn èr zhě biān jiàn sān zhě xié jiàn sì
五？一 者，身 见；二 者，边 见；三 者，邪 见；四
zhě jiè qǔ wǔ zhě jiàn qǔ yīn shì wǔ jiàn shēng liù shí èr jiàn
者，戒 取；五 者，见 取。因 是 五 见 生 六 十 二 见，
yīn shì zhū jiàn shēng sǐ bù jué shì gù pú sà fáng hù bú jìn
因 是 诸 见 生 死 不 绝，是 故 菩 萨 防 护 不 近。

yún hé pú sà chéng jiù liù shì wèi liù niàn chù hé děng
“云 何 菩 萨 成 就 六 事？谓 六 念 处。何 等
wéi liù yī zhě niàn fó èr zhě niàn fǎ sān zhě niàn sēng
为 六？一 者，念 佛；二 者，念 法；三 者，念 僧；
sì zhě niàn tiān wǔ zhě niàn shī liù zhě niàn jiè shì míng
四 者，念 天；五 者，念 施；六 者，念 戒。是 名
pú sà chéng jiù liù shì
菩 萨 成 就 六 事。

yún hé pú sà xiū xí wǔ shì suǒ wèi wǔ dìng yī zhě zhī
“云 何 菩 萨 修 习 五 事？所 谓 五 定：一 者，知
dìng èr zhě jì dìng sān zhě shēn xīn shòu kuài lè dìng sì zhě
定；二 者，寂 定；三 者，身 心 受 快 乐 定；四 者，

¹¹¹ 大正藏：担

¹¹² 大正藏：生烦恼之根本也；永乐北藏及龙藏：生烦恼诸恶根本

wú lè dìng wǔ zhě shǒulényángdìng xiū xí rú shì wǔ zhǒngdìng xīn
无乐定；五者，首楞严定。修习如是五 种 定心，
zé dé jìn yú dà bō niè pán shì gù pú sà qín xīn xiū xí
则得近于大般涅槃，是故菩萨勤心修习。

yún hé pú sà shǒu hù yī shì wèi pú tí xīn pú sà mó
“云何菩萨守护一事？谓菩提心。菩萨摩
hē sà cháng qín shǒu hù shì pú tí xīn yóu rú shì rén shǒu hù yī zǐ
诃萨 常 勤守护是菩提心，犹如世人守护一子，
yì rú xiā zhě hù yú yī mù rú xíng kuàng yě shǒu hù dǎo zhě pú sà
亦如瞎者护余一目，如行 旷 野守护导者，菩萨
shǒu hù pú tí zhī xīn yì fù rú shì yīn hù rú shì pú tí xīn gù dé
守护菩提之心亦复如是。因护如是菩提心故，得
ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí yīn dé ā nòuduōluó sānmiǎosān pú
阿耨多罗三藐三菩提；因得阿耨多罗三藐三菩
tí gù cháng lè wǒ jìng jù zú ér yǒu jí shì wú shàng dà
提故，常、乐、我、净具足而有，即是无 上 大
bō niè pán shì gù pú sà shǒu hù yī fǎ
般涅槃。是故，菩萨守护一法。

yún hé pú sà qīn jìn sì shì wèi sì wú liàng xīn hé děng
“云何菩萨亲近四事？谓四无量心。何等
wéi sì yī zhě dà cí èr zhě dà bēi sān zhě dà xǐ
为四？一者，大慈；二者，大悲；三者，大喜；
sì zhě dà shě yīn shì sì xīn néng lìng wú liàng wú biān zhòng shēng fā
四者，大舍。因是四心能令无量无边 众 生发
pú tí xīn shì gù pú sà xì xīn qīn jìn
菩提心，是故菩萨系心亲近。

yún hé pú sà xìn shùn yī shí pú sà liǎo zhī yī qiè zhòng
“云何菩萨信顺一实？菩萨了知一切 众
shēng jiē guī yī dào yī dào zhě wèi dà shèng yě zhū fó pú sà wèi
生 皆归一道，一道者谓大 乘 也。诸佛、菩萨为
zhòng shēng gù fēn zhī wéi sān shì gù pú sà xìn shùn bú nì
众 生 故分之三，是故菩萨信顺不逆。

yún hé pú sà xīn shàn jiě tuō tān huì chī xīn yǒng duàn
“云何菩萨心善解脱？贪、恚、痴心永 断
miè gù shì gù pú sà xīn shàn jiě tuō
灭故，是故¹¹³ 菩萨心善解脱。

¹¹³ 大正藏：名

yún hé pú sà huì shàn jiě tuō pú sà mó hē sà yú yī qiè
“云何菩萨慧善解脱？菩萨摩诃萨于一切

fǎ zhī wú zhàng ài shì míng pú sà huì shàn jiě tuō yīn huì jiě tuō
法知无障阂，是名菩萨慧善解脱。因慧解脱，

xī suǒ bù wén ér jīn dé wén xī suǒ bú jiàn ér jīn dé jiàn xī suǒ bú
昔所不闻而今得闻，昔所不见而今得见，昔所不

zhì¹¹⁴ ér jīn dé zhì¹¹⁵ 。”
至¹¹⁴而今得至¹¹⁵。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó hē sà yán
尔时，光明遍照高贵德王菩萨摩诃萨言：

shì zūn rú fó suǒ shuō xīn jiě tuō zhě shì yì bù rán hé yǐ gù
“世尊！如佛所说心解脱者，是义不然。何以故？

xīn běn wú xì suǒ yǐ zhě hé shì xīn běn xìng bù wéi tān yù chēn huì
心本无系。所以者何？是心本性不为贪欲、瞋恚、

yú chī zhū jié suǒ fù ruò běn wú xì yún hé ér yán xīn shàn jiě tuō
愚痴、诸结所缚。若本无系，云何而言心善解脱？

shì zūn ruò xīn běn xìng bù wéi tān jié zhī suǒ xì zhě hé děng yīn yuán
世尊！若心本性不为贪结之所系者，何等因缘

ér néng dé xì rú rén gòu¹¹⁶ jiǎo běn wú rǔ xiàng suī jiā gōng lì
而能得系？如人搆¹¹⁶角，本无乳相，虽加功力，

rǔ wú yóu chū gòu yú rǔ zhě zé bù rú shì jiā gōng suī shǎo rǔ
乳无由出。搆于乳者，则不如是，加功虽少，乳

zé duō chū xīn yì rú shì běn wú tān zhě jīn yún hé yǒu ruò běn
则多出。心亦如是，本无贪者，今云何有？若本

wú tān hòu fāng yǒu zhě zhū fó pú sà běn wú tān xiàng jīn xī
无贪，后方有者，诸佛、菩萨本无贪相，今悉

yīng yǒu
应有。

shì zūn pì rú shí nǚ běn wú zǐ xiàng suī jiā gōng lì
“世尊！譬如石女，本无子相，虽加功力，

wú liàng yīn yuán zǐ bù kě dé xīn yì rú shì běn wú tān xiàng
无量因缘，子不可得；心亦如是，本无贪相，

suī zào zhòng yuán tān wú yóu shēng shì zūn rú zuān shī mù huǒ
虽造众缘，贪无由生。世尊！如钻湿木，火

¹¹⁴ 大正藏：到

¹¹⁵ 大正藏：到

¹¹⁶ 大正藏：搆

bù kě dé xīn yì rú shì suī fù zuān qiú tān bù kě dé yún hé
不可得；心亦如是，虽复钻求，贪不可得。云何
tān jié néng xì yú xīn
贪结能系于心？

shì zūn pì rú yā shā yóu bù kě dé xīn yì rú shì
“世尊！譬如压沙，油不可得；心亦如是，
suī fù yā zhī tān bù kě dé dāng zhī tān xīn èr lǐ gè yì shè
虽复压之，贪不可得。当知贪、心二理各异，设
fù yǒu zhī hé néng wū xīn shì zūn pì rú yǒu rén ān jué yú kōng
复有之，何能污心？世尊！譬如有人安瓲于空，
zhōng bù dé zhù ān tān yú xīn yì fù rú shì zhǒngzhǒng yīn yuán bù
终不得住，安贪于心亦复如是，种种因缘不
néng lìng tān xì fù yú xīn
能令贪系缚于心。

shì zūn ruò xīn wú tān míng jiě tuō zhě zhū fó pú sà hé
“世尊！若心无贪名解脱者，诸佛、菩萨何
gù bù bá xū kōngzhōng cì shì zūn guò qù shì xīn bù míng jiě tuō
故不拔虚空中刺？世尊！过去世心不名解脱，
wèi lái shì xīn yì wú jiě tuō xiàn zài shì xīn bù yǔ dào gòng hé děng
未来世心亦无解脱，现在世心不与道共，何等
shì xīn míng dé jiě tuō
世心名得解脱？

shì zūn rú guò qù dēng bù néng miè àn wèi lái shì dēng yì
“世尊！如过去灯不能灭暗，未来世灯亦
bú miè àn xiàn zài shì dēng fù bú miè àn hé yǐ gù míng zhī yǔ
不灭暗，现在世灯复不灭暗。何以故？明之与
àn èr bú bìng gù xīn yì rú shì yún hé ér yán xīn dé jiě tuō
暗二不并故。心亦如是，云何而言心得解脱？

shì zūn tān yì shì yǒu ruò tān wú zhě jiàn nǚ xiàng shí bù
“世尊！贪亦是有。若贪无者，见女相时不
yīng shēng tān ruò yīn nǚ xiàng ér dé shēng zhě dāng zhī shì tān zhēn shí
应生贪。若因女相而得生者，当知是贪真实
ér yǒu yǐ yǒu tān gù duò sān è dào
而有。以有贪故，堕三恶道。

shì zūn pì rú yǒu rén jiàn huà nǚ xiàng yì fù shēng tān yǐ
“世尊！譬如有人见画女像亦复生贪，以
shēng tān gù dé zhǒngzhǒng zuì ruò běn wú tān yún hé jiàn huà ér shēng
生贪故得种种罪。若本无贪，云何见画而生

yú tān ruò xīn wú tān yún hé rú lái shuō yán pú sà xīn dé jiě tuō
于贪？若心无贪，云何如来说言菩萨心得解脱？
ruò xīn yǒu tān yún hé jiàn xiāng rán hòu fāng shēng bú jiàn xiāng zhě zé
若心有贪，云何见相然后方生？不见相者则
bù shēng yé wǒ jīn xiàn jiàn yǒu è guǒ bào dāng zhī yǒu tān chēn huì
不生耶？我今现见有恶果报，当知有贪、瞋恚、
yú chī yì fù rú shì
愚痴亦复如是。

shì zūn pì rú zhòng shēng yǒu shēn wú wǒ ér zhū fán fū
“世尊！譬如众生有身无我，而诸凡夫
héng jì wǒ xiǎng suī yǒu wǒ xiǎng bú duò sān qù yún hé tān zhě yú
横计我想。虽有我想，不堕三趣。云何贪者于
wú nǚ xiàng ér qǐ nǚ xiǎng duò sān è dào
无女相而起女想，堕三恶道？

shì zūn pì rú zuān huǒ¹¹⁷ ér shēng yú huǒ rán shì huǒ xìng
“世尊！譬如钻火¹¹⁷而生于火，然是火性
zhòng yuán zhōng wú yǐ hé yīn yuán ér dé shēng yé shì zūn tān yì
众缘中无，以何因缘而得生耶？世尊！贪亦
rú shì sè zhōng wú tān xiāng wèi chù fǎ yì fù wú tān
如是，色中无贪，香、味、触、法亦复无贪。
yún hé yú sè xiāng wèi chù fǎ ér shēng tān yé ruò zhòng yuán
云何于色、香、味、触、法而生贪耶？若众缘
zhōng xī wú tān zhě yún hé zhòng shēng dú shēng yú tān zhū fó pú
中悉无贪者，云何众生独生于贪，诸佛、菩
sà ér bù shēng yé
萨而不生耶？

shì zūn xīn yì bú dìng ruò xīn dìng zhě wú yǒu tān yù
“世尊！心亦不定。若心定者，无有贪欲、
chēn huì yú chī ruò bú dìng zhě yún hé ér yán xīn dé jiě tuō tān
瞋恚、愚痴；若不定者，云何而言心得解脱？贪
yì bú dìng ruò bú dìng zhě yún hé yīn zhī shēng sān è qù tān zhě
亦不定，若不定者，云何因之生三恶趣？贪者、
jìng jiè èr jù bú dìng hé yǐ gù jù yuán yī sè huò shēng yú tān
境界二俱不定。何以故？俱缘一色，或生于贪，
huò shēng yú chēn huò shēng yú chī shì gù tān zhě jí yǔ jìng jiè èr
或生于瞋，或生愚痴。是故，贪者及与境界二

¹¹⁷ 大正藏：木

jù bú dìng ruò jù bú dìng hé gù rú lái shuō yán pú sà xiū dà
俱不定。若俱不定，何故如来说言：‘菩萨修大
niè pán xīn dé jiě tuō
涅槃，心得解脱。’”

ěr shí shì zūn gào guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó
尔时，世尊告光明遍照高贵德王菩萨摩
hē sà yán shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ xīn yì bù wéi tān jié
诃萨言：“善哉！善哉！善男子，心亦不为贪结
suǒ xì yì fēi bú xì fēi shì jiě tuō fēi bù jiě tuō fēi yǒu fēi
所系、亦非不系，非是解脱、非不解脱，非有非
wú fēi xiàn zài fēi guò qù fēi wèi lái hé yǐ gù shàn nán zǐ
无，非现在、非过去、非未来。何以故？善男子，
yī qiè zhū fǎ wú zì xìng gù
一切诸法无自性故。

shàn nán zǐ yǒu zhū wài dào zuò rú shì yán yīn yuán hé hé
“善男子，有诸外道作如是言：‘因缘和合
zé yǒu guǒ shēng ruò zhòng yuán zhōng běn wú shēng xìng ér néng shēng zhě
则有果生。’若众缘中本无生性而能生者，
xū kōng bù shēng yì yīng shēng guǒ xū kōng bù shēng fēi shì yīn gù yǐ
虚空不生亦应生果。虚空不生非是因故，以
zhòng yuán zhōng běn yǒu guǒ xìng shì gù hé jí ér dé shēng guǒ suǒ yǐ
众缘中本有果性，是故合集而得生果。所以
zhě hé rú tí pó dá yù zào qiáng bì zé qǔ ní tǔ bù qǔ cǎi¹¹⁸
者何？如提婆达欲造墙壁则取泥土，不取采¹¹⁸
sè yù zào huà xiàng zé jí cǎi¹¹⁹ sè bù qǔ cǎo mù zuò yī qǔ lǚ
色；欲造画像则集采¹¹⁹色，不取草木；作衣取缕，
bù qǔ ní mù zuò shě qǔ ní bù qǔ lǚ yán yǐ rén qǔ gù dāng
不取泥木；作舍取泥，不取缕紵。以人取故，当
zhī shì zhōng gè néng shēng guǒ yǐ néng shēng guǒ gù dāng zhī yīn zhōng
知是中各能生果；以能生果故，当知因中
bì xiān yǒu xìng ruò wú xìng zhě yī wù zhī zhōng yīng dāng chū shēng yī qiè
必先有性。若无性者，一物之中应当出生一切
zhū wù ruò shì kě qǔ kě zuò kě chū dāng zhī shì zhōng bì xiān
诸物。若是可取、可作、可出，当知是中必先
yǒu guǒ ruò wú guǒ zhě rén zé bù qǔ bú zuò bù chū wéi yǒu
有果。若无果者，人则不取、不作、不出。唯有

¹¹⁸ 大正藏：彩

¹¹⁹ 大正藏：彩

xū kōng wú qǔ wú zuò gù néng chū shēng yī qiè wàn wù yǐ yǒu yīn gù
虚空无取无作故，能出生一切万物。以有因故，
rú ní jū tuó zǐ zhù ní jū tuó shù rǔ yǒu tí hú lǚ zhōng yǒu bù
如尼拘陀子住尼拘陀树、乳有醍醐、缕中有布、
ní zhōng yǒu píng
泥中有瓶。

shànnán zǐ yī qiè fán fū wú míng suǒ máng zuò shì dìng shuō
“善男子，一切凡夫无明所盲作是定说：

sè yǒu zhù yì xīn yǒu tān xìng fù yán fán fū xīn yǒu tān xìng
‘色有著义，心有贪性。’复言：‘凡夫心有贪性，
yì jiě tuō xìng yù tān yīn yuán xīn zé shēng tān ruò yù jiě tuō
亦解脱性。遇贪因缘，心则生贪；若遇解脱，
xīn zé jiě tuō suī zuò cǐ shuō shì yì bù rán yǒu zhū fán fū fù
心则解脱。’虽作此说，是义不然。有诸凡夫复
zuò shì yán yī qiè yīn zhōng xī wú yǒu guǒ yīn yǒu èr zhǒng yī
作是言：‘一切因中悉无有果。’因有二种：一
zhě wēi xì èr zhě cū dà xì zé shì cháng cū zé wú cháng
者，微细；二者，粗大。细则¹²⁰是常，粗则无常。
cóng wēi xì yīn zhuǎn chéng cū yīn cóng cǐ cū yīn zhuǎn fù chéng guǒ
从微细因转成粗因，从此粗因转复成果。
cū wú cháng gù guǒ yì wú cháng
粗无常故，果亦无常。

shànnán zǐ yǒu zhū fán fū fù zuò shì yán xīn yì wú yīn
“善男子，有诸凡夫复作是言：‘心亦无因，
tān yì wú yīn yǐ shí jié gù zé shēng tān xīn rú shì děng bèi yǐ bù
贪亦无因，以时节故则生贪心。’如是等辈以不
néng zhī xīn yīn yuán gù lún huí liù qù jù shòu shēng sǐ
能知心因缘故，轮回六趣，具受生死。

shànnán zǐ pì rú jiā quǎn xì zhī yú zhù zhōng rì rào zhù
“善男子，譬如枷犬系之于柱，终日绕柱
bù néng dé lí yī qiè fán fū yì fù rú shì bèi wú míng jiā xì shēng
不能得离。一切凡夫亦复如是，被无明枷系生
sǐ zhù rào èr shí wǔ yǒu bù néng dé lí
死柱，绕二十五有不能得离。

shànnán zǐ pì rú yǒu rén duò yú qīng cè jì dé chū yǐ ér
“善男子，譬如有人堕于圜厕，既得出已而

¹²⁰ 大正藏：即

fù huán rù   rú rén bìng chāi   huán wéi bìng yīn   rú rén shè lù   zhí
复还入；如人病差，还为病因；如人涉路，值
kōng kuàng chù   jì dé guò yǐ   ér fù huán lái   yòu rú jìng xǐ huán
空旷处，既得过已，而复还来；又如净洗还
tú ní tǔ   yī qiè fán fū yì fù rú shì   yǐ dé jiě tuō wú suǒ yǒu chù
涂泥土；一切凡夫亦复如是，已得解脱无所有处，
wéi wèi dé tuō fēi fēi xiǎng chù   ér fù huán lái zhì sān è qù   hé yǐ
唯未得脱非非想处，而复还来至三恶趣。何以
gù   yī qiè fán fū wéi guān yú guǒ   bù guān yīn yuán   rú quǎn zhú kuài
故？一切凡夫惟观于果，不观因缘。如犬逐块，
bù zhú yú rén   fán fū zhī rén yì fù rú shì   wéi guān yú guǒ   bù guān
不逐于人。凡夫之人亦复如是，惟观于果，不观
yú yīn yuán   yǐ bù guān gù   cóng fēi xiǎng tuì huán sān è qù
于因缘¹²¹。以不观故，从非想退还三恶趣。

shàn nán zǐ   zhū fó   pú sà zhōng bú dìng shuō yīn zhōng yǒu
“善男子，诸佛、菩萨终不定说因中有
guǒ   yīn zhōng wú guǒ jí yǒu wú guǒ   fēi yǒu fēi wú guǒ   ruò yán yīn zhōng
果、因中无果及有无果、非有非无果。若言因中
xiān dìng yǒu guǒ jí dìng wú guǒ   dìng yǒu wú guǒ   dìng fēi yǒu fēi wú guǒ
先定有果及定无果、定有无果、定非有非无果，
dāng zhī shì děng jiē mó bàn dǎng   xì shǔ yú mó   jí shì ài rén   rú
当知是等皆魔伴党，系属于魔，即是爱人。如
shì ài rén   bù néng yǒng duàn shēng sǐ xì fù   bù zhī xīn xiāng jí yǐ
是爱人，不能永断生死系缚，不知心相及以
tān xiāng
贪相。

shàn nán zǐ   zhū fó   pú sà xiǎn shì zhōng dào   hé yǐ gù
“善男子，诸佛菩萨显示中道。何以故？
suī shuō zhū fǎ   fēi yǒu fēi wú   ér bù jué dìng   suǒ yǐ zhě hé   yīn
虽说诸法，非有非无，而不决定。所以者何？因
yǎn   yīn sè   yīn míng   yīn xīn   yīn niàn   shí zé dé shēng   shì
眼、因色、因明、因心、因念，识则得生。是
shí jué dìng bú zài yǎn zhōng   sè zhōng   míng zhōng   xīn zhōng   niàn
识决定不在眼中、色中、明中、心中、念
zhōng   yì fēi zhōng jiān   fēi yǒu fēi wú   cóng yuán shēng gù míng zhī wéi
中，亦非中间，非有非无，从缘生故名之为

¹²¹ 大正藏：不观因缘；永乐北藏及龙藏：不观于因缘

yǒu wú zì xìng gù míng zhī wéi wú shì gù rú lái shuō yán zhū fǎ fēi
有，无自性故名之为无。是故，如来说言诸法非
yǒu fēi wú
有非无。

shànnán zǐ zhū fó pú sà zhōng bú dìng shuō xīn yǒu jìng xìng
“善男子，诸佛、菩萨终不定说心有净性
jí bú jìng xìng jìng bú jìng xīn wú zhù chù gù cóng yuán shēng tān
及不净性，净、不净心无住处故。从缘生贪，
gù shuō fēi wú běn wú tān xìng gù shuō fēi yǒu
故说非无；本无贪性，故说非有。

shànnán zǐ cóng yīn yuán gù xīn zé shēng tān cóng yīn
“善男子，从因缘故，心则生贪；从因
yuán gù xīn zé jiě tuō shànnán zǐ yīn yuán yǒu èr yī zhě
缘故，心则解脱。善男子，因缘有二：一者，
suí yú shēng sǐ èr zhě suí dà niè pán
随于生死；二者，随大涅槃。

shànnán zǐ yǒu yīn yuán gù xīn gòng tān shēng gòng tān jù
“善男子，有因缘故，心共贪生共贪俱
miè yǒu gòng tān shēng bú gòng tān miè yǒu bú gòng tān shēng gòng tān jù
灭，有共贪生不共贪灭，有不共贪生共贪俱
miè yǒu bú gòng tān shēng bú gòng tān miè
灭，有不共贪生不共贪灭。

yún hé xīn gòng tān shēng gòng tān jù miè shànnán zǐ ruò
“云何心共贪生共贪俱灭？善男子，若
yǒu fán fū wèi duàn tān xīn xiū xí tān xīn rú shì zhī rén xīn gòng tān
有凡夫，未断贪心修习贪心，如是之人心共贪
shēng xīn gòng tān miè yī qiè zhòng shēng bú duàn tān xīn xīn gòng tān
生心共贪灭。一切众生不断贪心，心共贪
shēng xīn gòng tān miè rú yù jiè zhòng shēng yī qiè jiē yǒu chū dì wèi
生心共贪灭。如欲界众生一切皆有初地味
chán ruò xiū bù xiū cháng dé chéng jiù yù yīn yuán gù jí biàn dé
禅，若修不修，常得成就，遇因缘故即便得
zhī yán yīn yuán zhě wèi huǒ zāi yě yī qiè fán fū yì fù rú shì
之，言因缘者，谓火灾也。一切凡夫亦复如是，
ruò xiū bù xiū xīn gòng tān shēng xīn gòng tān miè hé yǐ gù bú duàn
若修不修，心共贪生心共贪灭。何以故？不断
tān gù
贪故。

yún hé xīn gòng tān shēng bú gòng tān miè shēngwén dì zǐ
“云何心共贪生不共贪灭？声闻弟子

yǒu yīn yuán gù shēng yú tān xīn wèi tān xīn gù xiū bái gǔ guān shì míng
有因缘故生于贪心，畏贪心故修白骨观，是名

xīn gòng tān shēng bú gòng tān miè fù yǒu xīn gòng tān shēng bú gòng tān
心共贪生不共贪灭。复有心共贪生不共贪

miè rú shēngwén rén wèi zhèng sì guǒ yǒu yīn yuán gù shēng yú tān xīn
灭，如声闻人未证四果，有因缘故生于贪心，

zhèng sì guǒ shí tān xīn dé miè shì míng xīn gòng tān shēng bú gòng tān miè
证四果时贪心得灭，是名心共贪生不共贪灭。

pú sà mó hē sà dé bú dòng dì shí xīn gòng tān shēng bú gòng tān miè
菩萨摩诃萨得不动地时，心共贪生不共贪灭。

yún hé bú gòng tān shēng gòng tān jù miè ruò pú sà mó hē
“云何不共贪生共贪俱灭？若菩萨摩诃

sà duàn tān xīn yǐ wèi zhòng shēng gù shì xiàn yǒu tān yǐ shì xiàn
萨断贪心已，为众生故，示现有贪。以示现

gù néng lìng wú liàng wú biān zhòng shēng zī shòu shàn fǎ jù zú chéng
故，能令无量无边众生咨受善法，具足成

jiù shì míng bú gòng tān shēng gòng tān jù miè
就，是名不共贪生共贪俱灭。

yún hé bú gòng tān shēng bú gòng tān miè wèi ā luó hàn
“云何不共贪生不共贪灭？谓阿罗汉、

yuán jué zhū fó chú bú dòng dì qí yú pú sà shì míng bú gòng tān
缘觉、诸佛、除不动地其余菩萨，是名不共贪

shēng bú gòng tān miè yǐ shì yì gù zhū fó pú sà bù jué dìng shuō xīn
生不共贪灭。以是义故，诸佛菩萨不决定说心

xìng běn jìng xìng běn bù jìng
性本净、性本不净。

shàn nán zǐ shì míng¹²² bù yǔ tān jié hé hé yì fù bù yǔ
“善男子，是名¹²²不与贪结和合，亦复不与

chēn chī hé hé shàn nán zǐ pì rú rì yuè suī wéi yān chén yún
瞋、痴和合。善男子，譬如日月，虽为烟尘云

wù jí luó hóu luó¹²³ zhī suǒ fù bì yǐ shì yīn yuán lìng zhū zhòng shēng
雾及罗睺罗¹²³之所覆蔽，以是因缘，令诸众生

bù néng dé jiàn suī bù kě jiàn rì yuè zhī xìng zhōng bù yǔ bǐ wǔ yì
不能得见。虽不可见，日月之性终不与彼五翳

¹²² 大正藏：心

¹²³ 大正藏：阿修罗；永乐北藏及龙藏：罗睺罗

hé hé xīn yì rú shì yǐ yīn yuán gù shēng yú tān jié zhòngshēng
和合。心亦如是，以因缘故生于贪结。众生
suī shuō xīn yǔ tān hé ér shì xīn xìng shí bù yǔ hé ruò shì tān xīn jí
虽说心与贪合，而是心性实不与合。若是贪心即
shì tān xìng ruò shì bù tān jí bù tān xìng bù tān zhī xīn bù néng wéi tān
是贪性，若是不贪即不贪性，不贪之心不能为贪，
tān jié zhī xīn bù néng bù tān shàn nán zǐ yǐ shì yì gù tān yù zhī
贪结之心不能不贪。善男子，以是义故，贪欲之
jié bù néng wū xīn
结不能污心。

zhū fó pú sà yǒng pò tān jié shì gù shuō yán xīn dé jiě tuō
“诸佛、菩萨永破贪结，是故说言心得解脱。

yī qiè zhòngshēng cóng yīn yuán gù shēng yú tān jié cóng yīn yuán gù
一切众生从因缘故，生于贪结；从因缘故，
xīn dé jiě tuō
心得解脱。

shàn nán zǐ pì rú xuě shān xuán jùn zhī chù rén yǔ mí hóu
“善男子，譬如雪山悬峻之处，人与猕猴

jù bù néng xíng huò fù yǒu chù mí hóu néng xíng rén bù néng xíng
俱不能行；或复有处，猕猴能行，人不能行；

huò fù yǒu chù rén yǔ mí hóu èr jù néng xíng shàn nán zǐ rén yǔ
或复有处，人与猕猴二俱能行。善男子，人与

mí hóu néng xíng chù zhě rú zhū liè shī chún yǐ chí jiāo zhì zhī àn shàng
猕猴能行处者，如诸猎师，纯以麋胶置之案上，

yòng bǔ mí hóu mí hóu chī gù wǎng shǒu chù zhī chù yǐ nián shǒu
用捕猕猴。猕猴痴故，往手触之，触已黏¹²⁴手；

yù tuō shǒu gù yǐ jiǎo tà zhī jiǎo fù suí zhuó yù tuō jiǎo gù yǐ
欲脱手故，以脚踏之，脚复随著；欲脱脚故，以

kǒu niè zhī kǒu fù nián zhuó rú shì wǔ chù xī wú dé tuō yú shì liè
口啮之，口复黏著。如是五处悉无得脱。于是猎

shī yǐ zhàng guàn zhī fù huán guī jiā xuě shān xiǎn chù pì fó pú sà
师以杖贯之，负还归家。雪山岭处，譬佛菩萨

suǒ dé zhèng dào mí hóu zhě pì zhū fán fū liè shī zhě pì mó
所得正道；猕猴者，譬诸凡夫；猎师者，譬¹²⁵魔

¹²⁴ 大正藏：粘

¹²⁵ 大正藏：喻

bō xún chī jiāo zhě pì tān yù jié rén yǔ mí hóu jù bù néng xíng
波旬；獼胶者，譬贪欲结。人与獼猴俱不能¹²⁶行
zhě pì zhū fán fū mó wáng bō xún jù bù néng xíng mí hóu néng xíng
者，譬诸凡夫、魔王波旬俱不能行。獼猴能行
rén bù néng¹²⁷ zhě pì zhū wài dào yǒu zhì huì zhě zhū è mó děng suī yǐ
人不能¹²⁷者，譬诸外道有智慧者，诸恶魔等虽以
wǔ yù bù néng xì fù rén yǔ mí hóu jù néng xíng zhě yī qiè fán fū
五欲不能系缚；人与獼猴俱能行者，一切凡夫
jí mó bō xún cháng chǔ shēng sǐ bù néng xiū xíng fán fū zhī rén wǔ yù
及魔波旬常处生死，不能修行。凡夫之人五欲
suǒ fù lìng mó bō xún zì zài jiāng qù rú bǐ liè shī chī bǔ mí hóu
所缚，令魔波旬自在将去，如彼猎师獼捕獼猴，
fù zhī guī jiā
负之归家。

shàn nán zǐ pì rú guó wáng ān zhù jǐ jiè shēn xīn ān lè
“善男子，譬如国王安住己界，身心安乐，
ruò zhì tā jiè zé dé zhòng kǔ yī qiè zhòng shēng yì fù rú shì ruò
若至他界则得众苦。一切众生亦复如是，若
néng zì zhù yú jǐ jìng jiè zé dé ān lè ruò zhì tā jiè zé yù è mó
能自住于己境界则得安乐；若至他界则遇恶魔，
shòu zhū kǔ nǎo zì jìng jiè zhě wèi sì niàn chù tā jìng jiè zhě wèi
受诸苦恼。自境界者，谓四念处；他境界者，谓
wǔ yù yě
五欲也。

yún hé míng wéi xì shǔ yú mó yǒu zhū zhòng shēng wú cháng
“云何名为系属于魔？有诸众生，无常
jiàn cháng cháng jiàn wú cháng kǔ jiàn yú lè lè jiàn yú kǔ bú
见常，常见无常；苦见于乐，乐见于苦；不
jìng jiàn jìng jìng jiàn bú jìng wú wǒ jiàn wǒ wǒ jiàn wú wǒ fēi shí
净见净，净见不净；无我见我，我见无我；非实
jiě tuō wàng jiàn jiě tuō zhēn shí jiě tuō jiàn fēi jiě tuō fēi shèng jiàn
解脱妄见解脱，真实解脱见非解脱；非乘见
shèng shèng jiàn fēi shèng rú shì zhī rén míng xì shǔ mó xì shǔ
乘，乘见非乘。如是之人，名系属魔。系属
mó zhě xīn bù qīng jìng
魔者，心不清净。

¹²⁶ 大正藏：不；永乐北藏及龙藏：不能

¹²⁷ 大正藏：不能行；永乐北藏及龙藏：不能

fù cì shànnán zǐ ruò jiàn zhū fǎ zhēn shí shì yǒuzǒng bié
“复次，善男子，若见诸法真实是有总别
dìngxiàngzhě¹²⁸ dāng zhī shì rén ruò jiàn sè shí biànzhuò sè xiàng nǎi zhì
定相者¹²⁸，当知是人若见色时便作色相，乃至
jiàn shí yì zuò shí xiàng jiànnánánxiàng jiàn nǚ nǚ xiàng jiàn rì rì
见识亦作识相，见男男相，见女女相，见日日
xiàng jiànyuèyuèxiàng jiàn suì suì xiàng jiàn yīn yīn xiàng jiàn rù rù
相，见月月相，见岁岁相，见阴阴相，见入入
xiàng jiàn jiè jiè xiàng rú shì jiànzhě míng xì shǔ mó xì shǔ mó
相，见界界相。如是见者，名系属魔。系属魔
zhě xīn bù qīngjìng
者，心不清净。

fù cì shànnán zǐ ruò jiàn wǒ shì sè sè zhōngyǒu wǒ
“复次，善男子，若见我是色、色中有我、
wǒ zhōngyǒu sè sè shǔ yú wǒ nǎi zhì jiàn wǒ shì shí shí zhōngyǒu
我中有色、色属于我，乃至见我是识、识中有
wǒ wǒ zhōngyǒu shí shí shǔ yú wǒ rú shì jiànzhě xì shǔ yú mó
我、我中有识、识属于我，如是见者，系属于魔，
fēi wǒ dì zǐ
非我弟子。

shànnán zǐ wǒ shēngwén dì zǐ yuǎn lí rú lái shí èr bù
“善男子，我声闻弟子远离如来十二部
jīng xiū xí wàidào zhǒngzhǒng¹²⁹ diǎn jí bù xiū chū jiā jì miè zhī yè
经，修习外道种种¹²⁹典籍，不修出家寂灭之业，
chúnyíng shì sù zài jiā zhī shì hé děng míng wéi zài jiā zhī shì shòu
纯营世俗在家之事。何等名为在家之事？受
xù yī qiè bú jìng zhī wù nú bì tiánzhái xiàngmǎ chēshèng lǘ
畜一切不净之物，奴婢、田宅、象马车乘、驴、
luó¹³⁰ jī quǎn mí hóu zhū yáng zhǒngzhǒng gǔ mài yuǎn
骡¹³⁰、鸡、犬、猕猴、猪、羊、种种谷麦，远
lí shī sēng qīn fù bái yī wéi fǎnshèngjiào xiàngzhū bái yī zuò rú
离师僧，亲附白衣，违反圣教，向诸白衣作如
shì yán fó tīng bǐ qiū shòu xù zhǒngzhǒng bú jìng zhī wù shì míng xiū
是言：‘佛听比丘受畜种种不净之物。’是名修

¹²⁸ 大正藏：相；永乐北藏及龙藏：相者

¹²⁹ 大正藏：种种外道；永乐北藏及龙藏：外道种种

¹³⁰ 大正藏：駝、驴；永乐北藏及龙藏：驴、骡

xí zài jiā zhī shì
习在家之事。

yǒuzhū dì zǐ bú wèi nièpán dàn wèi lì yǎng qīn jìn tīng
“有诸弟子不为涅槃，但为利养，亲近听
shòu shí èr bù jīng zhāo tí sēng wù jí sēngmǎn wù yī zhuótān¹³¹ dàn
受十二部经，招提僧物及僧鬻物，衣著贪¹³¹啖
rú zì jǐ yǒu qiān xī tā jiā jí yǐ chēng yù qīn jìn guó wáng jí zhū
如自己有，悭惜他家，及以称誉亲近国王及诸
wáng zǐ bǔ shì jí xiōng tuī bù yíng xū wéi qí liù bó chū pú
王子，卜筮吉凶，推步盈虚，围碁六博，搏菹
tóu hú qīn bǐ qiū ní jí zhū chǔ nǚ xù èr shā mí cháng yóu tú
投壶，亲比丘尼及诸处女，畜二沙弥，常游屠
liè gū¹³² jiǔ zhī jiā jí zhāntuó luó suǒ zhù zhī chù zhǒng zhǒng fàn mài
猎、沽¹³²酒之家及旃陀罗所住之处，种种贩卖，
shǒu zì zuò shí shòu shǐ lín guó tōng zhì xìn mìng rú shì zhī rén dāng
手自作食，受使邻国通致信命。如是之人，当
zhī jí shì mó zhī juàn shǔ fēi wǒ dì zǐ yǐ shì yīn yuán xīn gòng
知即是魔之眷属，非我弟子。以是因缘，心共
tān shēng xīn gòng tān miè nǎi zhì chī xīn gòng shēng gòng miè yì fù rú shì
贪生心共贪灭，乃至痴心共生共灭亦复如是。

shànnán zǐ yǐ shì yīn yuán xīn xìng fēi¹³³ jìng yì fēi bú
“善男子，以是因缘，心性非¹³³净，亦非不
jìng shì gù wǒ shuō xīn dé jiě tuō
净。是故，我说心得解脱。

ruò yǒu bú shòu bú xù yī qiè bú jìng zhī wù wèi dà nièpán
“若有不受不畜一切不净之物，为大涅槃
shòu chí dú sòng shí èr bù jīng shū xiě jiě shuō dāng zhī shì děng zhēn
受持读诵十二部经，书写解说，当知是等真
wǒ dì zǐ bù xíng è mó bō xún jìng jiè jí shì xiū xí sān shí qī pǐn
我弟子，不行恶魔波旬境界，即是修习三十七品。
yǐ xiū xí gù bú gòng tān shēng bú gòng tān miè shì míng pú sà xiū dà
以修习故，不共贪生不共贪灭。是名菩萨修大
nièpán wēi miào jīng diǎn jù zú chéng jiù dì bā gōng dé
涅槃微妙经典具足成就第八功德。

大般涅槃经卷第二十三

¹³¹ 大正藏：食；永乐北藏及龙藏：贪

¹³² 大正藏：酤

¹³³ 大正藏：不

dà bō niè pán jīng juàn dì èr shí sì
大般涅槃经卷第二十四

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshā mén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

gāo guì dé wáng pú sà pǐn dì èr shí èr zhī liù¹³⁴
高贵德王菩萨品第二十二之六

fù cì shànnán zǐ yún hé pú sà mó hē sà xiū dà niè pán
“复次，善男子，云何菩萨摩诃萨修大涅槃

wēimiào jīng diǎn jù zú chéng jiù dì jiǔ gōng dé
微妙经典具足成就第九功德？

shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wēimiào jīng diǎn
“善男子，菩萨摩诃萨修大涅槃微妙经典，

chū fā wǔ shì xī dé chéng jiù hé děng wéi wǔ yī zhě xìn èr
初发五事悉得成就。何等为五？一者，信；二

zhě zhí xīn sān zhě jiè sì zhě qīn jìn shàn yǒu wǔ zhě
者，直心；三者，戒；四者，亲近善友；五者，

duō wén
多闻。

yún hé wéi xìn pú sà mó hē sà xìn yú sān bǎo shī yǒu guǒ
“云何为信？菩萨摩诃萨信于三宝，施有果

bào xìn yú èr dì yī shèng zhī dào gèng wú yì qù wèi zhū zhòng shēng
报；信于二谛一乘之道，更无异趣，为诸众生

sù dé jiě tuō zhū fó pú sà fēn bié wéi sān xìn dì yī yì dì xìn
速得解脱，诸佛菩萨分别为三；信第一义谛；信

shàn fāng biàn shì míng wéi xìn rú shì xìn zhě ruò zhū shā mén ruò
善方便。是名为信。如是信者，若诸沙门，若

pó luó mén ruò tiān mó fàn yī qiè zhòng shēng suǒ bù néng huài
婆罗门，若天、魔、梵，一切众生所不能坏。

yīn shì xìn gù dé shèng rén xìng xiū xíng bù shī ruò duō ruò shǎo xī
因是信故，得圣人性。修行布施若多若少，悉

¹³⁴ 大正藏：光明遍照高贵德王菩萨品之六

dé jìn yú dà bō niè pán bú duòshēng sǐ jiè wén zhì huì yì
得近于大般涅槃，不堕生死；戒、闻、智慧亦
fù rú shì shì míngwéi xìn suī yǒu shì xìn ér yì bú jiàn shì wéi pú
复如是。是名为信。虽有是信而亦不见，是为菩
sà xiū dà niè pán chéng jiù chū shì
萨修大涅槃成就初事。

yún hé zhí xīn pú sà mó hē sà yú zhū zhòngshēng zuò zhì
“云何直心？菩萨摩诃萨于诸众生作质
zhí xīn yī qiè zhòngshēng ruò yù yīn yuán zé shēngchǎn qū pú sà bù
直心。一切众生若遇因缘则生谄曲，菩萨不
ěr hé yǐ gù shàn jiě zhū fǎ xī yīn yuán gù pú sà mó hē sà suī
尔。何以故？善解诸法悉因缘故。菩萨摩诃萨虽
jiàn zhòngshēng zhū è guò jiù zhōng bù shuō zhī hé yǐ gù kǒng
见众生诸恶过咎，终不说之。何以故？恐
shēng fán nǎo ruò shēng fán nǎo zé duò è qù rú shì pú sà ruò jiàn
生烦恼，若生烦恼则堕恶趣。如是菩萨若见
zhòngshēng yǒu shǎo shàn shì zé zàn tàn zhī yún hé wéi shàn suǒ wèi
众生有少善事，则赞叹之。云何为善？所谓
fó xìng zàn fó xìng gù lìng zhū zhòngshēng fā ā nòuduō luó sān miǎo sān
佛性。赞佛性故，令诸众生发阿耨多罗三藐三
pú tí xīn
菩提心。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó hē sà bó
尔时，光明遍照高贵德王菩萨摩诃萨白
fó yán shì zūn rú fó suǒ shuō pú sà mó hē sà zàn tàn fó xìng
佛言：“世尊！如佛所说：‘菩萨摩诃萨赞叹佛性，
lìng wú liàng zhòngshēng fā ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí xīn shì
令无量众生发阿耨多罗三藐三菩提心。’是
yì bù rán hé yǐ gù rú lái chū kāi niè pán jīng shí shuō yǒu sān
义不然。何以故？如来初开涅槃经时，说有三
zhǒng yī zhě ruò yǒu bìng rén dé liáng yī yào jí zhān bìng zhě bìng zé
种：一者，若有病人得良医药及瞻病者，病则
yì chài rú qí bù dé zé bù kě yù èr zhě ruò dé bù dé
易差，如其不得则不可愈；二者，若得、不得，
xī bù kě chài sān zhě ruò dé bù dé xī jiē zì chài yī
悉不可差；三者，若得、不得，悉皆自¹³⁵差。一

¹³⁵ 大正藏：可

qiè zhòngshēng yì fù rú shì ruò yù shànyǒu zhū fó pú sà wénshuō
切众 生亦复如是，若遇善友、诸佛菩萨闻说
miào fǎ néng fā ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí xīn rú qí bú yù
妙法，能发阿耨多罗三藐三菩提心，如其不遇
zé bù néng fā suǒ wèi xū tuó huán sī tuó hán ā nà hán ā
则不能发，所谓须陀洹、斯陀含、阿那含、阿
luó hàn pì zhī fó èr zhě suī yù shànyǒu zhū fó pú sà wénshuō
罗汉、辟支佛。二者，虽遇善友、诸佛菩萨闻说
miào fǎ yì bù néng fā ruò qí bú yù yì bù néng fā wèi yī chǎn
妙法，亦不能发，若其不遇亦不能发，谓一阐
tí sānzhě ruò yù bú yù yī qiè xī néng fā ā nòuduō luó sān
提。三者，若遇、不遇，一切悉能发阿耨多罗三
miǎosān pú tí xīn suǒ wèi pú sà ruò yán yù yǔ bú yù xī fā ā nòu
藐三菩提心，所谓菩萨。若言遇与不遇悉发阿耨
duō luó sānmiǎosān pú tí xīn zhě rú lái jīn zhě yún hé shuō yán yīn
多罗三藐三菩提心者，如来今者云何说言，因
zàn fó xìng lìng zhū zhòngshēng fā ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí xīn
赞佛性令诸众 生发阿耨多罗三藐三菩提心？

shì zūn ruò yù shànyǒu zhū fó pú sà wénshuō miào fǎ jí
“世尊！若遇善友、诸佛菩萨闻说妙法及
yǐ bú yù xī bù néng fā ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí xīn dāng
以不遇，悉不能发阿耨多罗三藐三菩提心，当
zhī shì yì yì fù bù rán hé yǐ gù rú shì zhī rén dāng dé ā nòu
知是义亦复不然。何以故？如是之人当得阿耨
duō luó sānmiǎosān pú tí gù yī chǎn tí bèi yǐ fó xìng gù ruò wén
多罗三藐三菩提故。一阐提辈以佛性故，若闻、
bù wén xī yì dāng dé ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí gù
不闻，悉亦当得阿耨多罗三藐三菩提故。

shì zūn rú fó suǒ shuō hé děng míng wéi yī chǎn tí¹³⁶
“世尊！如佛所说，何等名为一阐提¹³⁶？
wèi duàn shàngēn rú shì zhī yì yì fù bù rán hé yǐ gù bú duàn
谓断善根。如是之义亦复不然。何以故？不断
fó xìng gù rú shì fó xìng lǐ bù kě duàn yún hé fó shuō duàn zhū shàn
佛性故。如是佛性理不可断，云何佛说断诸善
gēn rú fó wǎng xī shuō shí èr bù jīng shànyǒu èr zhǒng yī zhě
根？如佛往昔说十二部经，善有二种：一者，

¹³⁶ 大正藏：一阐提耶；永乐北藏及龙藏：一阐提

cháng èr zhě wú cháng chángzhě bú duàn wú chángzhě duàn
常；二者，无常。常者不断，无常者断。

wú cháng kě duàn gù duò dì yù cháng bù kě duàn hé gù bù zhē
无常可断，故堕地狱；常不可断，何故不遮？

fó xìng bú duàn fēi yī chǎn tí rú lái hé gù zuò rú shì shuō yán yī
佛性不断非一阐提，如来何故作如是说言一

chǎn tí shì zūn ruò yīn fó xìng fā ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí
阐提？世尊！若因佛性发阿耨多罗三藐三菩提

hé gù rú lái guǎng wèi zhòng shēng shuō shí èr bù jīng
¹³⁷，何故如来广为众生说十二部经？

shì zūn pì rú sì hé chū ā nòu dá chí ruò yǒu tiān rén
“世尊！譬如四河出阿耨达池，若有天、人、

zhū fó shì zūn shuō yán shì hé bú rù dà hǎi dāng hái běn yuán
诸佛世尊说言：‘是河不入大海，当还本源。’

wú yǒu shì chù pú tí zhī xīn yì fù rú shì yǒu fó xìng zhě ruò wén
无有是处。菩提之心亦复如是。有佛性者，若闻、

bù wén ruò jiè fēi jiè ruò shī fēi shī ruò xiū bù xiū
不闻，若戒、非戒，若施、非施，若修、不修，

ruò zhì fēi zhì xī jiē yīng dé ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí
若智、非智，悉皆应得阿耨多罗三藐三菩提。

shì zūn rú yōu tuó yán shān rì cóng zhōng chū zhì yú zhèng
“世尊！如优陀延山，日从中出至于正

nán rì ruò niàn yán wǒ bú zhì xī huāndōngfāng zhě wú yǒu
南。日若念言‘我不至西，还东方’者，无有

shì chù fó xìng yì ěr ruò bù wén bú jiè bù shī bù xiū
是处。佛性亦尔，若不闻、不戒、不施、不修、

bú zhì bù dé ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí zhě wú yǒu shì chù
不智、不得阿耨多罗三藐三菩提者，无有是处。

shì zūn zhū fó rú lái shuō yīn guǒ xìng fēi yǒu fēi wú rú shì
“世尊！诸佛如来说因果性非有非无，如是

zhī yì shì yì bù rán hé yǐ gù rú qí rǔ zhōng wú lào xìng zhě zé
之义是亦不然。何以故？如其乳中无酪性者，则

wú yǒu lào ní jū tuó zǐ wú wǔ zhàng xìng zhě¹³⁸ zé bù néng shēng wǔ
无有酪；尼拘陀子无五丈性者¹³⁸，则不能生五

zhàng zhī zhì ruò fó xìng zhōng wú ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí shù
丈之质。若佛性中无阿耨多罗三藐三菩提树

¹³⁷ 大正藏：菩提心；永乐北藏及龙藏：菩提

¹³⁸ 大正藏：者；永乐北藏及龙藏：性者

zhě yún hé néngshēng ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí shù yǐ shì
者，云何能生阿耨多罗三藐三菩提树？以是
yì gù suǒ shuō yīn guǒ fēi yǒu fēi wú rú shì zhī yì yún hé xiāng
义故，所说因果非有非无，如是之义云何相
yìng
应？”

ěr shí shì zūn zànyán shàn zāi shàn zāi shànnán zǐ
尔时，世尊赞言：“善哉，善哉。善男子，
shì yǒu èr rénshèn wéi xī yǒu rú yōutánhuā yī zhě bù xíng è fǎ
世有二人甚为希有，如优昙华：一者，不行恶法；
èr zhě yǒu zuì néng huǐ rú shì zhī rén shèn wéi xī yǒu fù yǒu èr
二者，有罪能悔。如是之人，甚为希有。复有二
rén yī zhě zuò ēn èr zhě niàn ēn fù yǒu èr rén yī zhě
人：一者，作恩；二者，念恩。复有二人：一者，
zī shòu xīn fǎ èr zhě wēn gù bú wàng fù yǒu èr rén yī zhě
咨受新法；二者，温故不忘。复有二人：一者，
zào xīn èr zhě xiū gù fù yǒu èr rén yī yào wén fǎ èr
造新；二者，修故。复有二人：一，乐闻法；二，
yào shuō fǎ fù yǒu èr rén yī shàn wèn nán èr shàn néng dá
乐说法。复有二人：一，善问难；二，善能答。
shàn wèn nán zhě rǔ shēn shì yě shàn néng dá zhě wèi rú lái yě
善问难者，汝身是也；善能答者，谓如来也。
shànnán zǐ yīn shì shàn wèn jí dé zhuàn yú wú shàng fǎ lún néng kū
善男子，因是善问即得转于无上法轮，能枯
shí èr yīn yuán dà shù néng dù wú biānshēng sǐ dà hǎi¹³⁹ néng yǔ mó
十二因缘大树，能度无边生死大海¹³⁹，能与魔
wáng bō xún gòng zhàn néng cuī bō xún suǒ lì shèng chuáng
王波旬共战，能摧波旬所立胜幢。

shànnán zǐ rú wǒ shàng¹⁴⁰ shuō sānzhǒng bìng rén zhí
“善男子，如我上¹⁴⁰说：‘三种病人，值
yù liáng yī zhān bìng hǎo yào jí yǐ bú yù bìng xī dé chà shì
遇良医、瞻病、好药及以不遇，病悉得差。’是
yì yún hé ruò dé bù dé wèi dìng shòu mìng suǒ yǐ zhě hé shì
义云何？若得、不得，谓定寿命。所以者何？是
rén yǐ yú wú liàng shì zhōng xiū sānzhǒng shàn wèi shàng zhōng xià
人已于无量世中修三种善，谓上、中、下，

¹³⁹ 大正藏：河

¹⁴⁰ 大正藏：先

yǐ xiū rú shì sānzhǒngshàn gù dé dìngshòumìng rú yù dānyuè rén
以修如是三 种 善故，得定寿命。如郁单越人
shòumìngqiānnián yǒu yù bìngzhě ruò dé liáng yī hǎoyào zhānbìng
寿命千年。有遇病者，若得良医、好药、瞻病
jí yǐ bù dé xī jiē dé chài hé yǐ gù dé dìngmìng gù
及以不得，悉皆得差。何以故？得定命故。

shànnán zǐ rú wǒ suǒshuō ruò yǒubìng rén dé yù liáng
“善男子，如我所说：‘若有病人，得遇良
yī hǎoyào zhānbìng bìng dé chúchài ruò bú yù zhě zé bù
医、好药、瞻病，病得除差；若不遇者，则不
dé chài shì yì yún hé shànnán zǐ rú shì zhī rén shòumìng bú dìng
得差。’是义云何？善男子，如是之人寿命不定，
mìng suī bú jìn yǒu jiǔ yīn yuánnéngyāo qí shòu hé děngwéi jiǔ yī
命虽不尽，有九因缘 能夭其寿。何等为九？一
zhě zhī shí bù ān ér fǎn shí zhī èr zhě duō shí sānzhě sù
者，知食不安而反食之；二者，多食；三者，宿
shí wèixiāo ér fù gèng shí sì zhě dà xiǎobiàn lì bù suí shí jié
食未消而复更食；四者，大小便利不随时节；
wǔ zhě bìng shí bù suí yī jiào liù zhě bù suí zhānbìngjiào chì qī
五者，病时不随医教；六者，不随瞻病教勅；七
zhě qiáng nài bú tù bā zhě yè xíng yǐ yè xíng gù è guǐ dǎ
者，强耐不吐；八者，夜行，以夜行故，恶鬼打
zhī jiǔ zhě fáng shì guò cī yǐ shì yuán gù wǒ shuō bìngzhě
之；九者，房室过差。以是缘故，我说：‘病者
ruò yù yī yàobìng zé kě chài ruò bú yù zhě zé bù kě yù
若遇医药病则可差，若不遇者则不可愈。’

shànnán zǐ rú wǒ shàng¹⁴¹ shuō ruò yù bú yù jù
“善男子，如我上¹⁴¹说‘若遇、不遇，俱
bú chài zhě shì yì yún hé yǒu rén mìng jìn ruò yù bú yù
不差’者，是义云何？有人命尽，若遇、不遇，
xī bù kě chài hé yǐ gù yǐ mìng jìn gù yǐ shì yì gù wǒ shuō
悉不可差。何以故？以命尽故。以是义故，我说：
bìng rén ruò yù yī yào jí yǐ bú yù xī bù dé chài
‘病人若遇医药及以不遇，悉不得差。’

zhòngshēng yì ěr fā pú tí xīn zhě ruò yù shànyǒu zhū
“众 生亦尔，发菩提心者，若遇善友、诸

¹⁴¹ 大正藏：先

fó pú sà zī shòushēn fǎ ruò bú yù zhī jiē xī dāngchéng hé yǐ
佛菩萨咨受深法，若不遇之，皆悉当 成。何以
gù yǐ qí néng fā pú tí xīn gù rú yù dānyuè rén dé dìngshòumìng
故？以其能发菩提心故，如郁单越人得定寿命。

rú wǒ suǒshuō cóng xū tuóhuán zhì pì zhī fó ruò wén
“如我所说：‘从须陀洹至辟支佛，若闻
shànyǒu zhū fó pú sà suǒshuōshēn fǎ zé fā ā nòuduōluó sānmiǎo
善友、诸佛菩萨所说深法，则发阿耨多罗三藐
sān pú tí xīn ruò bù zhí yù zhū fó pú sà wénshuōshēn fǎ zé bù
三菩提心；若不值遇诸佛菩萨闻说深法，则不
néng fā ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí¹⁴² rú bú dìngmìng yǐ jiǔ
能发阿耨多罗三藐三菩提¹⁴²。’如不定命，以九
yīn yuán mìng zé zhōngyāo rú bǐ bìng rén zhí yù yī yào bìng zé
因缘，命则中天。如彼病人，值遇医药，病则
dé chài ruò bú yù zhě bìng zé bú chài shì gù wǒ shuō yù fó
得差；若不遇者，病则不差。是故，我说遇佛
pú sà wénshuōshēn fǎ zé néng fā xīn ruò bù zhí yù zé bù néng fā
菩萨闻说深法则能发心；若不值遇，则不能发。

rú wǒ shàng¹⁴³ shuō ruò yù shànyǒu zhū fó pú sà wén
“如我上¹⁴³说：‘若遇善友、诸佛菩萨闻
shuōshēn fǎ ruò bù zhí yù jù bù néng fā shì yì yún hé shàn
说深法，若不值遇，俱不能发。’是义云何？善
nán zǐ yī chǎn tí bèi ruò yù shànyǒu zhū fó pú sà wénshuōshēn
男子，一阐提辈，若遇善友、诸佛菩萨闻说深
fǎ jí yǐ bú yù jù bù dé lí yī chǎn tí xīn hé yǐ gù duàn
法及以不遇，俱不得离一阐提心。何以故？断
shàn fǎ gù yī chǎn tí bèi yì dé ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí
善法故。一阐提辈亦得阿耨多罗三藐三菩提，
suǒ yǐ zhě hé ruò néng fā yú pú tí zhī xīn zé bú fù míng yī chǎn
所以者何？若能发于菩提之心则不复名一阐
tí yě
提也。

shànnán zǐ yǐ hé yuán gù shuō yī chǎn tí dé ā nòuduō
“善男子，以何缘故说一阐提得阿耨多

¹⁴² 大正藏：菩提心；永乐北藏及龙藏：菩提

¹⁴³ 大正藏：先

luó sānmiǎosān pú tí yī chǎn tí bèi shí bù dé¹⁴⁴ ā nòuduō luó sān
罗三藐三菩提？一阐提辈实不得¹⁴⁴阿耨多罗三

miǎosān pú tí rú mìng jìn zhě suī yù liáng yī hǎoyào zhānbìng
藐三菩提，如命尽者，虽遇良医、好药、瞻病，

bù néng dé chāi hé yǐ gù yǐ mìng jìn gù
不能得差。何以故？以命尽故。

shànnán zǐ yī chǎn míng xìn tí míng bú jù xìn
“善男子，一阐提，名信；提，名不具。信

bú jù gù¹⁴⁵ míng yī chǎn tí fó xìng fēi xìn zhòngshēng fēi jù
不具故¹⁴⁵，名一阐提。佛性非信，众生非具，

yǐ bú jù gù yún hé kě duàn yī chǎn míngshàn fāngbiàn tí
以不具故，云何可断？一阐提，名善方便；提，

míng bú jù xiū shàn fāngbiàn bú jù zú gù míng yī chǎn tí fó xìng
名不具。修善方便不具足故，名一阐提。佛性

fēi shì xiū shàn fāngbiàn zhòngshēng fēi jù yǐ bú jù gù yún hé
非是修善方便，众生非具，以不具故，云何

kě duàn yī chǎn míng jìn tí míng bú jù jìn bú jù gù
可断？一阐提，名进；提，名不具。进不具故，

míng yī chǎn tí fó xìng fēi jìn zhòngshēng fēi jù yǐ bú jù gù
名一阐提。佛性非进，众生非具，以不具故，

yún hé kě duàn yī chǎn míng niàn tí míng bú jù niàn bú jù
云何可断？一阐提，名念；提，名不具。念不具

gù míng yī chǎn tí fó xìng fēi niàn zhòngshēng fēi jù yǐ bú
故，名一阐提。佛性非念，众生非具，以不

jù gù yún hé kě duàn yī chǎn míng dìng tí míng bú jù
具故，云何可断？一阐提，名定；提，名不具。

dìng bú jù gù míng yī chǎn tí fó xìng fēi dìng zhòngshēng fēi jù
定不具故，名一阐提。佛性非定，众生非具，

yǐ bú jù gù yún hé kě duàn yī chǎn míng huì tí míng bú
以不具故，云何可断？一阐提，名慧；提，名不

jù huì bú jù gù míng yī chǎn tí fó xìng fēi huì zhòngshēng
具。慧不具故，名一阐提。佛性非慧，众生

fēi jù yǐ bú jù gù yún hé kě duàn yī chǎn míng wú cháng
非具，以不具故，云何可断？一阐提，名无常

shàn tí míng bú jù yǐ wú cháng shàn bú jù zú gù míng yī
善；提，名不具。以无常善不具足故，名一

¹⁴⁴ 大正藏：不能得；永乐北藏及龙藏：不得

¹⁴⁵ 大正藏：不具信故；永乐北藏及龙藏：信不具故

chǎn tí fó xìng shì cháng¹⁴⁶ fēi shàn fēi bú shàn hé yǐ gù shàn
阐提。佛性是常¹⁴⁶，非善非不善。何以故？善
fǎ yào cóng fāng biàn ér dé ér shì fó xìng fēi fāng biàn dé shì gù fēi
法要从方便而得，而是佛性非方便得，是故非
shàn hé gù fù míng fēi bú shàn yé néng dé shànguǒ gù shànguǒ jí
善。何故复名非不善耶？能得善果故，善果即
shì ā nònguō luó sān miǎo sān pú tí yòu shàn fǎ zhě shēng yǐ dé gù
是阿耨多罗三藐三菩提。又，善法者生已得故，
ér shì fó xìng fēi shēng yǐ dé shì gù fēi shàn yǐ duàn shēng dé zhū
而是佛性非生已得，是故非善。以断生得诸
shàn fǎ gù míng yī chǎn tí
善法故，名一阐提。

shànnán zǐ rú rǔ suǒ yán ruò yī chǎn tí yǒu fó xìng zhě
“善男子，如汝所言：‘若一阐提有佛性者，
yún hé bù zhē dì yù zhī zuì shànnán zǐ yī chǎn tí zhōng wú yǒu
云何不遮地狱之罪？’善男子，一阐提中无有
fó xìng shànnán zǐ pì rú yǒu wáng wén kōng hóu yīn qí shēng qīng
佛性。善男子，譬如有王闻箜篌音，其声清
miào xīn jí dān zhuó xǐ lè ài niàn qíng wú shě lí jí gào dà
妙，心即耽著，喜乐爱念，情无舍离。即告大
chén rú shì miào yīn cóng hé chù chū dà chén dá wáng¹⁴⁷ rú
臣：‘如是妙音从何处出？’大臣答王¹⁴⁷：‘如
shì miào yīn cóng kōng hóu chū wáng fù yǔ yán chí shì shēng lái
是妙音从箜篌出。’王复语言：‘持是声来。’
ěr shí dà chén jí chí kōng hóu zhì yú wáng qián ér zuò shì yán dà
尔时，大臣即持箜篌置于王前，而作是言：‘大
wáng dāng zhī cǐ jí shì shēng wáng yǔ kōng hóu chū shēng
王当知，此即是声。’王语箜篌：‘出声！
chū shēng ér shì kōng hóu shēng yì bù chū ěr shí dà wáng jí duàn
出声！’而是箜篌声亦不出。尔时，大王即断
qí xián shēng yì bù chū qǔ qí pí mù xī jiē xī liè tuī qiú
其弦，声亦不出；取其皮木，悉皆析裂，推求
qí shēng liǎo bù néng dé ěr shí dà wáng jí chēn dà chén yún
其声，了不能得。尔时，大王即瞋大臣：‘云
hé nǎi zuò rú shì wàng yǔ dà chén bái wáng fū qǔ shēng zhě
何乃作如是妄语？’大臣白王：‘夫取声者，

¹⁴⁶ 大正藏：佛性非无常；永乐北藏及龙藏：佛性是常

¹⁴⁷ 大正藏：言

fǎ bù rú shì yīng yǐ zhòngyuánshànqiǎofāngbiàn shēng nǎi chū ěr
法不如是。应以众缘善巧方便，声乃出耳。’

zhòngshēng fó xìng yì fù rú shì wú yǒu zhù chù yǐ shàn fāng biàn gù
众生佛性亦复如是，无有住处，以善方便故

dé kě jiàn yǐ kě jiàn gù dé ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí yī
得可见；以可见故，得阿耨多罗三藐三菩提。一

chǎn tí bèi bú jiàn fó xìng yún hé néng zhē sān è dào zuì shàn nán zǐ
阐提辈不见佛性，云何能遮三恶道罪？善男子，

ruò yī chǎn tí xìn yǒu fó xìng dāng zhī shì rén bú zhì sān qù shì yì
若一阐提信有佛性，当知是人不至三趣，是亦

bù míng yī chǎn tí yě yǐ bú zì xìn yǒu fó xìng gù jí duò sān qù
不名一阐提也。以不自信有佛性故，即堕三趣；

duò sān qù gù míng yī chǎn tí
堕三趣故，名一阐提。

shàn nán zǐ rú rǔ suǒ shuō ruò rǔ wú lào xìng bù yīng
“善男子，如汝所说：‘若乳无酪性，不应

chū lào ní jū tuó zǐ wú wǔ zhàng xìng zé bù yīng yǒu wǔ zhàng zhī
出酪；尼拘陀子无五丈性，则不应有五丈之

zhì yú chī zhī rén zuò rú shì shuō zhì zhě zhōng bù fā rú shì yán
质。’愚痴之人作如是说，智者终不发如是言。

hé yǐ gù yǐ wú xìng gù shàn nán zǐ rú qí rǔ zhōng yǒu lào xìng
何以故？以无性故。善男子，如其乳中有酪性

zhě bù yīng fù jiǎ zhòng yuán lì yě shàn nán zǐ rú shuǐ rǔ zá
者，不应复假众缘力也。善男子，如水乳杂，

wò zhì yī yuè zhōng bù chéng lào ruò yǐ yī dī pō qiú shù zhī tóu
卧至一月，终不成酪。若以一涕颇求树汁，投

zhī yú zhōng jí biàn chéng lào ruò běn yǒu lào hé gù dài yuán zhòng
之于中即便成酪。若本有酪，何故待缘？众

shēng fó xìng yì fù rú shì jiǎ zhòng yuán gù zé biàn kě jiàn jiǎ zhòng
生佛性亦复如是，假众缘故则便可见，假众

yuán gù dé chéng ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí ruò dài zhòng yuán
缘故得成阿耨多罗三藐三菩提。若待众缘

rán hòu chéng zhě jí shì wú xìng yǐ wú xìng gù néng dé ā nòuduō
然后成者，即是无性；以无性故，能得阿耨多

luó sān miǎo sān pú tí shàn nán zǐ yǐ shì yì gù pú sà mó hē
罗三藐三菩提。善男子，以是义故，菩萨摩訶

sà cháng zàn rén shàn bú sòng bǐ quē míng zhì zhí xīn
萨常赞人善，不讼彼缺，名质直心。

fù cì shànnán zǐ yún hé pú sà zhì zhí xīn yé pú sà
“复次，善男子，云何菩萨质直心耶？菩萨
mó hē sà cháng bú fàn è shèyǒuguò shī jí shí chàn huǐ yú shī
摩诃萨 常 不犯恶，设有过失即时忏悔，于师、
tóngxuézhōng bú fù cáng cán kuì zì zé bù gǎn fù zuò yú qīng zuì
同学 终 不覆藏，惭愧自责，不敢复作，于轻罪
zhōngshēng jí zhòngxiǎng ruò rén jié wèn dá yán shí fàn fù
中 生 极 重 想。若人诘问，答言：‘实犯。’ 复
wèn shì zuì wéihǎo bù hǎo dá yán bù hǎo fù wèn
问：‘是罪为好？不好？’ 答言：‘不好。’ 复问：
shì zuì wéishàn bú shàn dá yán bú shàn fù wèn
‘是罪为善？不善？’ 答言：‘不善。’ 复问：
shì zuì shì shànguǒ yé bú shànguǒ hū¹⁴⁸ ? dá yán shì zuì
‘是罪是善果耶？不善果乎¹⁴⁸？’ 答言：‘是罪
shí fēi shànguǒ yòuwèn shì zuì shéi zhī suǒ zào jiāng fēi zhū fó
实非善果。’ 又问：‘是罪谁之所造？将非诸佛、
fǎ sēngsuǒ zuò dá yán fēi fó fǎ sēng wǒ suǒ zuò
法、僧所作？’ 答言：‘非佛、法、僧，我所作
yě nǎi shì fán nǎo zhī suǒ gòu¹⁴⁹ jí yǐ zhí xīn gù xìn yǒu fó xìng
也，乃是烦恼之所构¹⁴⁹集。’ 以直心故，信有佛性；
xìn fó xìng gù zé bù dé míng yī chǎn tí yě yǐ zhí xīn gù míng
信佛性故，则不得名一阐提也。以直心故，名
fó dì zǐ ruò shòuzhòngshēng yī fú yǐn shí wò jù yī yào
佛弟子，若受 众 生 衣服、饮食、卧具、医药，
zhǒng gè shí¹⁵⁰ wàn bù zú wéiduō shì míng pú sà zhì zhí xīn yě
种 各十¹⁵⁰万，不足为多。是名菩萨质直心也。

yún hé pú sà xiū zhì yú jiè pú sà mó hē sà shòu chí jìn
“云何菩萨修治于戒？菩萨摩诃萨受持禁
jiè bú wèishēngtiān bú wèikǒng bù nǎi zhì bú shòugǒu jiè jī
戒，不为生天，不为恐怖，乃至不受狗戒、鸡
jiè niú jiè zhì jiè bú zuò pò jiè bú zuò quē jiè bú zuò xiá
戒、牛戒、雉戒，不作破戒，不作缺戒，不作瑕
jiè bú zuò zá jiè bú zuò shēngwén jiè shòu chí pú sà mó hē sà
戒，不作杂戒，不作声闻戒，受持菩萨摩诃萨

¹⁴⁸ 大正藏：耶

¹⁴⁹ 大正藏：构

¹⁵⁰ 大正藏：千

jiè shī luó bō luó mì jiè dé jù zú jiè bù shēngjiāomàn shì míng
戒、尸罗波罗蜜戒，得具足戒不生憍慢，是名
pú sà xiū dà niè pán jù dì sān jiè
菩萨修大涅槃具第三戒。

yún hé pú sà qīn jìn shànyǒu pú sà mó hē sà chángwèi
“云何菩萨亲近善友？菩萨摩诃萨常为
zhòngshēngtànshuō shàndào bù shuō è dào shuō yú è dào fēi shàn
众生叹说¹⁵¹善道，不说恶道，说于恶道非善
guǒbào shànnán zǐ wǒ shēn jí shì yī qiè zhòngshēngzhēnshàn zhī shí
果报。善男子，我身即是一切众生真善知识，
shì gù néngduàn fù qié luó pó luó mén suǒ yǒu xié jiàn shànnán zǐ ruò
是故能断富伽罗婆罗门所有邪见。善男子，若
yǒuzhòngshēng qīn jìn wǒ zhě suī yǒuyīngshēng dì yù yīn yuán jí dé
有众生亲近我者，虽有应生地狱因缘即得
shēngtiān rú xū nà chàduōděngyīngduò dì yù yǐ jiàn wǒ gù jí
生天。如须那刹多等应堕地狱，以见我故，即
dé duànchú dì yù yīn yuán shēng yú sè tiān suī yǒushè lì fú mù
得断除地狱因缘，生于色天。虽有舍利弗、目
qián liándēng bù míngzhòngshēngzhēnshàn zhī shí hé yǐ gù
犍¹⁵²连等，不名众生真善知识。何以故？
shēng yī chǎn tí xīn yīn yuán gù shànnán zǐ wǒ xī zhù yú bō luó nài
生一阐提心因缘故。善男子，我昔住于波罗柰
¹⁵³guó shí shè lì fú jiào èr dì zǐ yī guānbái gǔ yī lìng shǔ xī
国时，舍利弗教二弟子：一观白骨，一令数息，
jīng lì duōnián jiē bù dé dìng yǐ shì yīn yuán jí shēng xié jiàn
经历多年，皆不得定。以是因缘，即生邪见，
yán wú niè pán wú lòu zhī fǎ ruò qí yǒuzhě wǒ yīng dé zhī hé
言：‘无涅槃无漏之法。若其有者，我应得之。何
yǐ gù wǒ néngshàn chí suǒshòu jiè gù wǒ yú ěr shí jiàn shì bǐ
以故？我能善持所受戒故。’我于尔时见是比
qiūshēng cǐ xié xīn huànshè lì fú ér hē zé zhī rǔ bú shànjiào
丘生此邪心，唤舍利弗而呵责¹⁵⁴之：‘汝不善教，
yún hé nǎi wèi shì èr dì zǐ diāndǎoshuō fǎ rǔ èr dì zǐ qí xìng gè
云何乃为是二弟子颠倒说法？汝二弟子其性各

¹⁵¹ 大正藏：说于；永乐北藏及龙藏：叹说

¹⁵² 大正藏：犍

¹⁵³ 大正藏：柰

¹⁵⁴ 大正藏：啧

yì yī zhǔ huàn yī yī shì jīn shī jīn shī zhī zǐ yīngjiào shǔ xī
异：一主 澣¹⁵⁵衣，一是金师。金师之子应教数息，
huàn yī zhī rén yīngjiào gǔ guān yǐ rǔ cuòjiào lìng shì èr rén shēng
澣¹⁵⁶衣之人应教骨观。以汝错教，令是二人生
yú è xié wǒ yú ěr shí wèi shì èr rén rú yìngshuō fǎ èr rén
于恶邪。’我于尔时，为是二人如应说法，二人
wén yǐ dé ā luó hàn guǒ shì gù wǒ wéi yī qiè zhòng shēng zhēn shàn
闻已，得阿罗汉果。是故，我为一切众 生 真 善
zhī shí fēi shè lì fú mù qián lián děng ruò shǐ zhòng shēng yǒu jí
知识，非舍利弗、目犍¹⁵⁷连等。若使众 生 有极
zhòng jié dé yù wǒ zhě wǒ yǐ fāng biàn jí wèi duàn zhī rú wǒ dì nán
重 结得遇我者，我以方便即为断之。如我弟难
tuó yǒu jí zhòng yù wǒ yǐ zhǒng zhǒng shàn qiǎo fāng biàn ér wèi chú zhī
陀有极 重 欲，我以种 种 善 巧 方便而为除之
¹⁵⁸ yāng jué mó luó yǒu zhòng chēn huì yǐ jiàn wǒ gù chēn huì jí duàn
；鸯掘魔罗有重 瞋 恚，以见我故，瞋 恚 即 断 ；
ā shé shì wáng yǒu zhòng yú chī yǐ jiàn wǒ gù chī xīn jí miè rú
阿闍世王有重 愚痴，以见我故，痴心即灭；如
pó xī qié zhǎng zhě yú wú liàng jié jí jí chéng jiù jí zhòng fán nǎo
婆熙伽 长 者，于无量劫积集 成 就极 重 烦恼，
yǐ jiàn wǒ gù jí biàn duàn miè shè yǒu bì è sī xià zhī rén qīn jìn
以见我故，即便 断 灭。设有弊恶厮下之人，亲近
yú wǒ zuò dì zǐ zhě yǐ shì yīn yuán yī qiè rén tiān gōng jìng ài niàn
于我作弟子者，以是因 缘，一切人天恭敬爱念。
shī lì jú duō xié jiàn chì shèng yīn jiàn wǒ gù xié jiàn jí miè yīn jiàn
尸利毬多邪见炽 盛，因见我故，邪见即灭。因见
wǒ gù duàn dì yù yīn zuò shēng tiān yuán rú qì xū zhān tuó luó
我故，断地 狱 因，作生 天 缘，如气嘘旃陀罗。
mìng chuī zhōng shí yīn jiàn wǒ gù huán dé shòu mìng rú jiāo shī jiā
命垂 终 时，因见我故，还得寿 命，如僇尸迦。
kuáng xīn cuò luàn yīn jiàn wǒ gù huán dé běn xīn rú shòu qú tán mí
狂 心错乱，因见我故，还得本心，如瘦瞿昙弥。
tú jiā zhī zǐ cháng zuò è yè yǐ jiàn wǒ gù jí biàn shě lí
屠家之子，常 作恶业，以见我故，即便舍离，

¹⁵⁵ 大正藏：浣

¹⁵⁶ 大正藏：浣

¹⁵⁷ 大正藏：犍

¹⁵⁸ 大正藏：断

rú chǎn tí bǐ qiū yīn jiàn wǒ gù nìngshěshēnmìng bù huǐ jìn jiè
如阐提比丘。因见我故，宁舍身命，不毁禁戒，
rú cǎo xì bǐ qiū yǐ shì yì gù ā nán bǐ qiū shuō bàn fàn xíng
如草系比丘。以是义故，阿难比丘说：‘半梵行
míngshàn zhī shí wǒ yán bù ěr jù zú fàn xíng nǎi míngshàn zhī
名善知识。’我言：‘不尔，具足梵行乃名善知
shí shì míng pú sà xiū dà niè pán jù zú dì sì qīn shàn zhī shí
识。’是名菩萨修大涅槃具足第四亲善知识。

yún hé pú sà mó hē sà jù zú duō wén pú sà wèi
“云何菩萨摩诃萨¹⁵⁹具足多闻？菩萨¹⁶⁰为
dà niè pán shí èr bù jīng shū xiě dú sòng fēn bié jiě shuō shì míng
大涅槃，十二部经书写读诵，分别解说，是名
pú sà jù zú duō wén chú shí yī bù jīng wéi pí fó lüè shòu
菩萨具足多闻。除十一部经¹⁶¹，惟¹⁶²毗佛略，受
chí dú sòng shū xiě jiě shuō yì míng pú sà jù zú duō wén chú shí
持读诵，书写解说，亦名菩萨具足多闻。除十
èr bù jīng ruò néng shòu chí shì dà niè pán wēi miào jīng diǎn shū xiě dú
二部经，若能受持是大涅槃微妙经典，书写读
sòng fēn bié jiě shuō shì míng pú sà jù zú duō wén chú shì jīng diǎn
诵，分别解说，是名菩萨具足多闻。除是经典，
jù zú quán tǐ ruò néng shòu chí yī sì jù jì fù chú shì jì ruò
具足全体，若能受持一四句偈；复除是偈，若
néng shòu chí rú lái cháng zhù xìng wú biàn yì shì míng pú sà jù zú duō
能受持如来常住性无变易，是名菩萨具足多
wén fù chú shì shì ruò zhī rú lái cháng bù shuō fǎ yì míng pú sà
闻。复除是事，若知如来常不说法，亦名菩萨
jù zú duō wén hé yǐ gù fǎ wú xìng gù rú lái suī shuō yī qiè zhū
具足多闻。何以故？法无性故。如来虽说一切诸
fǎ cháng wú suǒ shuō shì míng pú sà xiū dà niè pán chéng jiù dì wǔ
法，常无所说，是名菩萨修大涅槃成就第五
jù zú duō wén
具足多闻。

shàn nán zǐ ruò yǒu shàn nán zǐ shàn nǚ rén wèi dà niè
“善男子，若有善男子、善女人，为大涅

¹⁵⁹ 大正藏：菩萨：永乐北藏及龙藏：菩萨摩诃萨

¹⁶⁰ 大正藏：菩萨摩诃萨：永乐北藏及龙藏：菩萨

¹⁶¹ 大正藏：十一部：永乐北藏及龙藏：十一部经

¹⁶² 大正藏：唯

pán jù zú chéng jiù rú shì wǔ shì nánzuònéngzuò nánrěnnéngrěn
 槃具足成就如是五事，难作能作，难忍能忍，
 nán shī néng shī yún hé pú sà nánzuònéngzuò ruòwényǒurén shí yī
 难施能施。云何菩萨难作能作？若闻有人食一
 hú má dé ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí zhě xìn shì yǔ gù nǎi zhì
 胡麻得阿耨多罗三藐三菩提者，信是语故，乃至
 wú liàng ā sēng qí jié cháng shí yī má ruòwén rù huǒ dé ā nòuduō
 无量阿僧祇劫常食一麻；若闻入火得阿耨多
 luó sānmiǎosān pú tí zhě yú wú liàng jié zài ā bí yù rù chì huǒ jù
 罗三藐三菩提者，于无量劫在阿鼻狱入炽火聚，
 shì míng pú sà nánzuònéngzuò yún hé pú sà nánrěnnéngrěn ruòwén
 是名菩萨难作能作。云何菩萨难忍能忍？若闻
 shòu kǔ shǒuzhàng dāo shí zhuó dǎ yīn yuán dé dà niè pán jí yú
 受苦手杖、刀、石斫打因缘得大涅槃，即于
 wú liàng ā sēng qí jié shēn jù shòu zhī bù yǐ wéi kǔ shì míng pú
 无量阿僧祇劫，身具受之，不以为苦，是名菩
 sà nánrěnnéngrěn yún hé pú sà nán shī néng shī ruòwén néng yǐ
 萨难忍能忍。云何菩萨难施能施？若闻能以
 guóchéng qī zǐ tóu mù suǐ nǎo huì shī yú rén dé ā nòuduōluó
 国城、妻子、头目、髓脑惠施于人得阿耨多罗
 sānmiǎosān pú tí zhě jí yú wú liàng ā sēng qí jié yǐ qí suǒyǒu
 三藐三菩提者，即于无量阿僧祇劫，以其所有
 guóchéng qī zǐ tóu mù suǐ nǎo huì shī yú rén shì míng pú sà
 国城、妻子、头目、髓脑惠施于人，是名菩萨
 nán shī néng shī pú sà suī fù nánzuònéngzuò zhōng bú niànyán
 难施能施。菩萨虽复难作能作，终不念言：
 shì wǒ suǒ zuò nánrěnnán shī yì fù rú shì shànnán zǐ pì
 ‘是我所作。’难忍难施¹⁶³亦复如是。善男子，譬
 rú fù mǔ wéi yǒu yī zǐ ài zhī shènzhòng yǐ hǎo yī shang shàng
 如父母惟¹⁶⁴有一子，爱之甚重，以好衣裳、上
 miào gānshàn suí shí jiāngyǎng lìng wú suǒ fá shè lìng qí zǐ yú fù
 妙甘饍，随时将养，令无所乏。设令其子于父
 mǔ suǒ qǐ qīngmàn xīn è kǒu mà rǔ fù mǔ ài gù bù shēngchēn
 母所起轻慢心，恶口骂辱，父母爱故，不生瞋
 hèn yì bú niànyán wǒ yǔ shì ér yī fú yǐn shí pú sà mó
 恨，亦不念言：‘我与是儿衣服、饮食。’菩萨摩

¹⁶³ 大正藏：难施能施：永乐北藏及龙藏：难忍难施

¹⁶⁴ 大正藏：唯

hē sà yì fù rú shì shì zhūzhòngshēngyóu rú yī zǐ ruò zǐ yù bìng
诃萨亦复如是，视诸众 生 犹如一子，若子遇病，
fù mǔ yì bìng wèi qiú yī yào qín jiā jiù liáo bìng jì chāi yǐ zhōng
父母亦病，为求医药，勤加救疗，病既差已，终
bù shēngniàn wǒ wèi shì ér liáo zhì bìng kǔ pú sà yì ěr jiàn
不生念：‘我为是儿疗治病苦。’ 菩萨亦尔，见
zhūzhòngshēng yù fán nǎo bìng shēng ài niàn xīn ér wèi shuō fǎ yǐ wén
诸众 生 遇烦恼病，生 爱念心而为说法，以闻
fǎ gù zhū fán nǎo duàn fán nǎo duàn yǐ zhōng bú niàn yán wǒ
法故，诸烦恼断，烦恼断已，终 不念言：‘我
wèi zhòngshēng duàn zhū fán nǎo ruò shēng cǐ niàn zhōng bù dé chéng
为众 生 断诸烦恼。’ 若生此念，终 不得成
ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí wéi zuò shì niàn wú yī zhòngshēng
阿耨多罗三藐三菩提。唯作是念：‘无一众 生
wǒ wèi shuō fǎ lìng duàn fán nǎo pú sà mó hē sà yú zhūzhòngshēng
我为说法令断烦恼。’ 菩萨摩诃萨于诸众 生
bù chēn bù xǐ hé yǐ gù shàn néng xiū xí kōng sān mèi gù pú sà
不瞋不喜。何以故？善 能修习空三昧故。菩萨
ruò xiū kōng sān mèi zhě dāng yú shéi suǒ shēng chēn shēng xǐ shàn nán
若修空三昧者，当于谁所生 瞋生喜？善男
zǐ pì rú shān lín měng huǒ suǒ fén ruò rén zhuó fá huò wéi shuǐ
子，譬如山林，猛火所焚，若人斫伐，或为水
piāo ér shì lín mù dāng yú shéi suǒ shēng chēn shēng xǐ pú sà mó hē
漂，而是林木当于谁所生 瞋生喜？菩萨摩诃
sà yì fù rú shì yú zhūzhòngshēng wú chēn wú xǐ hé yǐ gù xiū
萨亦复如是，于诸众 生 无瞋无喜。何以故？修
kōng sān mèi gù
空三昧故。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà bó fó yán
尔时，光 明 遍 照 高贵德王 菩萨¹⁶⁵ 白佛言：

shì zūn yī qiè zhū fǎ xìng zì kōng yé kōng kōng gù kōng ruò xìng
“世尊！一切诸法性自空耶？空空故空。若性
zì kōng zhě bù yīng xiū kōng rán hòu jiàn kōng yún hé rú lái yán yǐ
自空者，不应修空，然后见空。云何如来言以
xiū kōng ér jiàn kōng yé ruò xìng zì bù kōng suī fù xiū kōng bù néng
修空而见空耶？若性自不空，虽复修空，不能

¹⁶⁵ 大正藏：菩萨摩诃萨：永乐北藏及龙藏：菩萨

lìng kōng

令空。”

shànnán zǐ yī qiè zhū fǎ xìngběn zì kōng hé yǐ gù yī
“善男子，一切诸法性本自空。何以故？一

qiè fǎ xìng bù kě dé gù shànnán zǐ sè xìng bù kě dé yún hé sè
切法性不可得故。善男子，色性不可得。云何色

xìng sè zhě¹⁶⁶ fēi dì shuǐ huǒ fēng bù lí dì shuǐ
性？色者¹⁶⁶，非地、水、火、风，不离地、水、

huǒ fēng fēi qīng huáng chì bái bù lí qīng huáng
火、风；非青、黄、赤、白，不离青、黄、

chì bái fēi yǒu fēi wú yún hé dāng yán sè yǒu zì xìng yǐ xìng bù
赤、白；非有非无。云何当言色有自性？以性不

kě dé gù shuō wéi kōng yī qiè zhū fǎ yì fù rú shì yǐ xiāng sì
可得故，说为空。一切诸法亦复如是，以相似

xiāng xù gù fán fū jiàn yǐ shuō yán zhū fǎ xìng bù kōng jì
相续故，凡夫见已，说言：‘诸法性不空寂。’

pú sà mó hē sà jù zú wǔ shì shì gù jiàn fǎ xìngběn kōng jì shànnán
菩萨摩诃萨具足五事，是故见法性本空寂。善男

zǐ ruò yǒu shā mén jí pó luó mén jiàn yī qiè fǎ xìng bù kōng zhě dāng
子，若有沙门及婆罗门见一切法性不空者，当

zhī shì rén fēi shì shā mén fēi pó luó mén bù dé xiū xí bō rě bō luó
知是人非是沙门、非婆罗门，不得修习般若波罗

mì bù dé rù yú dà bō niè pán bù dé xià jiàn zhū fó pú sà shì
蜜，不得入于大般涅槃，不得现见诸佛菩萨，是

mó juàn shǔ

魔眷属。

shànnán zǐ yī qiè zhū fǎ xìngběn zì kōng yì yīn pú sà xiū
“善男子，一切诸法性本自空，亦因菩萨修

xí kōng gù jiàn zhū fǎ kōng shànnán zǐ rú yī qiè fǎ xìng wú cháng
习空故，见诸法空。善男子，如一切法性无常

gù miè néng miè zhī ruò fēi wú cháng miè bù néng miè yǒu wéi zhī
故，灭能灭之；若非无常，灭不能灭。有为之

fǎ yǒu shēng xiàng gù shēng néng shēng zhī yǒu miè xiàng gù miè néng
法有生相故，生能生之；有灭相故，灭能

miè zhī yī qiè zhū fǎ yǒu kǔ xiàng gù kǔ néng lìng kǔ shànnán zǐ
灭之。一切诸法有苦相故，苦能令苦。善男子，

¹⁶⁶ 大正藏：色性者：永乐北藏及龙藏：色者

rú yánxìngxián¹⁶⁷ néngxián¹⁶⁸ yì wù shí mì xìnggān nénggān yì wù
如盐性咸¹⁶⁷，能咸¹⁶⁸异物；石蜜性甘，能甘异物；
kǔ jiǔ xìng cù¹⁶⁹ néng cù¹⁷⁰ yì wù jiāngběnxìng xīn néng xīn yì wù
苦酒性醋¹⁶⁹，能醋¹⁷⁰异物；姜本性辛，能辛异物；
hē lí lè kǔ néng kǔ yì wù ān luó guǒ dàn néngdàn yì wù
呵梨勒苦，能苦异物；菴罗果淡，能淡异物；
dú xìngnéng hài lìng yì wù hài gān lù zhī xìnglìng rén bù sǐ ruò hé
毒性能害，令异物害；甘露之性令人不死，若合
yì wù yì néng bù sǐ pú sà xiū kōng yì fù rú shì yǐ xiū kōng gù
异物亦能不死。菩萨修空亦复如是，以修空故，
jiàn yī qiè fǎ xìng jiē kōng jì
见一切法性皆空寂。”

guāngmíngbiànzhào gāo guì dé wáng pú sà fù zuò shì yán shì
光 明 遍 照 高 贵 德 王 菩 萨 复 作 是 言：“世
zūn ruò yán néng lìng fēi xián zuò xián xiū kōng sān mèi ruò rú shì zhě
尊！若盐能令非鹹作鹹，修空三昧若如是者，
dāng zhī shì dìng fēi shàn fēi miào qí xìngdiāndǎo ruò kōng sān mèi wéi
当知是定非善非妙，其性颠倒。若空三昧唯
jiàn kōng zhě kōng shì wú fǎ wéi hé suǒ jiàn
见空者，空是无法，为何所见？”

shànnán zǐ shì kōng sān mèi jiàn bù kōng fǎ néng lìng kōng jì
“善男子，是空三昧见不空法能令空寂，
rán fēi diāndǎo rú yán fēi xián zuò xián shì kōng sān mèi yì fù rú
然非颠倒。如盐，非鹹作鹹；是空三昧亦复如
shì bù kōng zuò kōng shànnán zǐ tān shì yǒuxìng fēi shì kōng xìng
是，不空作空。善男子，贪是有性，非是空性。
tān ruò shì kōng zhòngshēng bù yīng yǐ shì yīn yuánduò yú dì yù ruò
贪若是空，众 生 不应以是因缘堕于地狱。若
duò dì yù yún hé tānxìngdāng shì kōng yé shànnán zǐ sè xìng shì
堕地狱，云何贪性当是空耶？善男子，色性是
yǒu hé děng shì¹⁷¹ xìng suǒ wèi diāndǎo yǐ diāndǎo gù zhòngshēng
有。何等是¹⁷¹性？所谓颠倒，以颠倒故，众 生

¹⁶⁷ 大正藏：鹹

¹⁶⁸ 大正藏：鹹

¹⁶⁹ 大正藏：酢

¹⁷⁰ 大正藏：酢

¹⁷¹ 大正藏：色

shēngtān ruò shì sè xìng fēi diāndǎozhě yún hé néng lìng zhòngshēng
生贪。若是色性非颠倒者，云何能令众 生
shēngtān yǐ shēngtān gù dāng zhī sè xìng fēi bú shì yǒu yǐ shì yì
生贪？以生贪故，当知色性非不是有。以是义
gù xiū kōng sānmèi fēi diāndǎo yě
故，修空三昧非颠倒也。

shànnán zǐ yī qiè fán fū ruò jiàn nǚ rén jí shēng nǚ xiàng
“善男子，一切凡夫，若见女人即生女相；
pú sà bù ěr suī jiàn nǚ rén bù shēng nǚ xiàng yǐ bù shēng xiàng
菩萨不尔，虽见女人，不生女相；以不生相，
tān zé bù shēng tān bù shēng gù fēi diāndǎo yě yǐ shì jiān rén jiàn
贪则不生；贪不生故，非颠倒也。以世间人见
yǒu nǚ gù pú sà suí shuō yán yǒu nǚ rén ruò jiàn nán shí shuō yán shì
有女故，菩萨随说言有女人。若见男时，说言是
nǚ zé shì diāndǎo shì gù wǒ wèi shé tí shuō yán rǔ pó luó
女，则是颠倒。是故，我为阎提说言：‘汝婆罗
mén ruò yǐ zhòu wéi yè shì jí diāndǎo yǐ yè wéi zhòu shì yì
门，若以昼为夜，是即颠倒；以夜为昼，是亦
diāndǎo zhòu wéi zhòu xiàng yè wéi yè xiàng yún hé diāndǎo
颠倒。’ 昼为昼相，夜为夜相¹⁷²，云何颠倒？

shànnán zǐ yī qiè pú sà zhù jiǔ dì zhě jiàn fǎ yǒu xìng yǐ shì jiàn gù
善男子，一切菩萨住九地者见法有性，以是见故，
bú jiàn fó xìng ruò jiàn fó xìng zé bú fù jiàn yī qiè fǎ xìng yǐ xiū
不见佛性。若见佛性，则不复见一切法性。以修
rú shì kōng sānmèi gù bú jiàn fǎ xìng yǐ bú jiàn gù zé jiàn fó xìng
如是空三昧故，不见法性；以不见故，则见佛性。
zhū fó pú sà yǒu èr zhǒng shuō yī zhě yǒu xìng èr zhě wú xìng
诸佛菩萨有二种说：一者，有性；二者，无性。
wèi zhòngshēng gù shuō yǒu fǎ xìng wèi zhū xián shèng shuō wú fǎ xìng
为众 生故，说有法性；为诸贤 圣，说无法性。
wèi bù kōng zhě jiàn fǎ kōng gù xiū kōng sānmèi lìng dé jiàn kōng wú fǎ
为不空者见法空故，修空三昧令得见空；无法
xìng zhě yì xiū kōng gù kōng yǐ shì yì gù xiū kōng jiàn kōng
性者，亦修空故空。以是义故，修空见空。

shànnán zǐ rǔ yán jiàn kōng kōng shì wú fǎ wéi hé
“善男子，汝言‘见空，空是无法，为何

¹⁷² 大正藏：相；永乐北藏：相；龙藏：根

suǒ jiàn¹⁷³ ? ' zhě shànnán zǐ rú shì rú shì pú sà mó hē
 所见¹⁷³？’者，善男子，如是！如是！菩萨摩诃
 sà shí wú suǒ jiàn wú suǒ jiàn zhě jí wú suǒ yǒu wú suǒ yǒu zhě
 萨实无所见。无所见者，即无所有；无所有者，
 jí yī qiè fǎ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán yú yī qiè fǎ xī wú
 即一切法。菩萨摩诃萨修大涅槃，于一切法悉无
 suǒ jiàn ruò yǒu jiàn zhě bú jiàn fó xìng bù néng xiū xí gān rě bō luó
 所见。若有见者，不见佛性，不能修习般若波罗
 mì bù dé rù yú dà bō niè pán shì gù pú sà jiàn yī qiè fǎ xìng
 蜜，不得入于大般涅槃。是故，菩萨见一切法性
 wú suǒ yǒu shànnán zǐ pú sà bú dàn yīn jiàn sān mèi ér jiàn kōng yě
 无所有。善男子，菩萨不但因见三昧而见空也，
 bō rě bō luó mì yì kōng chán bō luó mì yì kōng pí lí yē bō luó
 般若波罗蜜亦空、禅波罗蜜亦空、毗梨耶波罗
 mì yì kōng chàn tí bō luó mì yì kōng shī bō luó mì yì kōng tán
 蜜亦空、羼提波罗蜜亦空、尸波罗蜜亦空、檀
 bō luó mì yì kōng sè yì kōng yǎn yì kōng shí yì kōng rú lái
 波罗蜜亦空，色亦空、眼亦空、识亦空、如来
 yì kōng dà bō niè pán yì kōng shì gù pú sà jiàn yī qiè fǎ jiē xī
 亦空、大般涅槃亦空。是故，菩萨见一切法皆悉
 shì kōng shì gù wǒ zài jiā pí luó chéng gào ā nán yán ' rǔ mò chóu
 是空。是故，我在迦毗罗城告阿难言：‘汝莫愁
 nǎo bēi háo¹⁷⁴ tí kū ā nán jí yán rú lái shì zūn wǒ
 恼、悲号¹⁷⁴、啼哭。’阿难即言：‘如来世尊！我
 jīn qīn shǔ xī jiē tiān miè yún hé dāng dé bù bēi qì yé rú lái yǔ
 今亲属悉皆殄灭，云何当得不悲泣耶？如来与
 wǒ jù shēng cǐ chéng jù tóng shì zhōng qīn qī juàn shǔ yún hé rú lái
 我俱生此城，俱同释种亲戚眷属，云何如来
 dú bù chóu nǎo guāng yáng gèng xiǎn shànnán zǐ wǒ fù gào yán
 独不愁恼，光颜更显？’善男子，我复告言：
 ā nán rǔ jiàn jiā pí zhēn shí shì yǒu wǒ jiàn kōng jì xī wú suǒ
 ‘阿难，汝见迦毗罗城真实是有，我见空寂，悉无所
 yǒu rǔ jiàn shì zhōng xī shì qīn qī wǒ xiū kōng gù xī wú suǒ jiàn
 有。汝见释种悉是亲戚，我修空故，悉无所见。
 yǐ shì yīn yuán rǔ shēng chóu kǔ wǒ shēn róng yán yì gèng guāng xiǎn
 以是因缘，汝生愁苦，我身容颜益更光显。’

¹⁷³ 大正藏：见：永乐北藏及龙藏：所见

¹⁷⁴ 大正藏：注

zhū fó pú sà xiū xí rú shì kōng sān mèi gù bù shēng chóu nǎo shì míng
诸佛菩萨修习如是空三昧故，不生愁恼。是名
pú sà xiū dà niè pán wēi miào jīng diǎn chéng jiù jù zú dì jiǔ gōng dé
菩萨修大涅槃微妙经典，成就具足第九功德。

fù cì shàn nán zǐ¹⁷⁵ yún hé pú sà xiū dà niè pán wēi miào
“复次，善男子¹⁷⁵，云何菩萨修大涅槃微妙
jīng diǎn jù zú zuì hòu dì shí gōng dé shàn nán zǐ pú sà xiū xí sān
经典具足最后第十功德？善男子，菩萨修习三
shí qī pǐn rù dà niè pán cháng lè wǒ jìng wèi zhū zhòng shēng
十七品，入大涅槃常、乐、我、净，为诸众生
fēn bié jiè shuō dà niè pán jīng xiǎn shì fó xìng ruò xū tuó huán sī
分别解说大涅槃经，显示佛性。若须陀洹、斯
tuó hán ā nà hán ā luó hàn pì zhī fó pú sà xìn shì yǔ zhě
陀含、阿那含、阿罗汉、辟支佛、菩萨信是语者，
xī dé rù yú dà bō niè pán ruò bú xìn zhě lún huí shēng sǐ
悉得入于大般涅槃；若不信者，轮回生死。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà bó fó yán
尔时，光明遍照高贵德王菩萨白佛言：

shì zūn hé děng zhòng shēng yú shì jīng zhōng bù shēng gōng jìng
“世尊！何等众生于是经中不生恭敬？”

shàn nán zǐ wǒ niè pán hòu yǒu shēng wén dì zǐ yú chī pò
“善男子，我涅槃后，有声闻弟子愚痴破
jiè xǐ shēng dòu zhēng shě shí èr bù jīng dú sòng zhǒng zhǒng wài dào
戒，喜生斗争，舍十二部经，读诵种种外道
diǎn jí wén sòng shǒu bǐ shòu xù yī qiè bù jìng zhī wù yán shì fó
典籍、文颂手笔，受畜一切不净之物，言是佛
tīng rú shì zhī rén yǐ hǎo zhān tān mào yì fán mù yǐ jīn yì tōu shí
听。如是之人，以好栴檀贸易凡木，以金易鍍石、
yín yì bái là juān yì lú hé¹⁷⁶ yǐ gān lù wèi yì yú è dú yún
银易白镱、绢易麤毼¹⁷⁶、以甘露味易于恶毒。云
hé zhān tān mào yì fán mù rú wǒ dì zǐ wèi gòng yǎng gù xiàng zhū
何栴檀贸易凡木？如我弟子，为供养故，向诸
bái yī yǎn shuō jīng fǎ bái yī qíng yì bù xǐ tīng wén bái yī chǔ gāo
白衣演说经法，白衣情逸，不喜听闻，白衣处高，
bǐ qiū zài xià jiān yǐ zhǒng zhǒng yáo shàn yǐn shí ér gōng jǐ zhī yóu
比丘在下，兼以种种肴饍饮食而供给之，犹

¹⁷⁵ 大正藏：善男子：永乐北藏及龙藏：复次，善男子

¹⁷⁶ 大正藏：褐（后同）

bù kěn tīng shì míng zhān tán mào yì fán mù yún hé yǐ jīn mào yì tōu
不肯听，是名 栴檀贸易凡木。云何以金贸易 鍤
shí tōu shí pì sè shēng xiāng wèi chù jīn yǐ pì jiè
石？ 鍤石譬色、声、香、味、触，金以譬戒。
wǒ zhū dì zǐ yǐ sè yīn yuán pò suǒ shòu jiè shì míng yǐ jīn mào yì tōu
我诸弟子以色因缘破所受戒，是名以金贸易 鍤
shí yún hé yǐ yín yì yú bái là yín pì shí shàn là pì shí è
石。云何以银易于白镱？ 银譬十善，镱譬十恶。
wǒ zhū dì zǐ fàng shě shí shàn xíng shí è fǎ shì míng yǐ yín mào yì
我诸弟子放舍十善，行十恶法，是名以银贸易
bái là yún hé yǐ juān mào yì lú hé lú hé yǐ pì wú cán wú kuì
白镱。云何以绢贸易 麤毳？ 麤毳以譬无惭无愧，
juān pì cán kuì wǒ zhū dì zǐ fàng shě cán kuì xí wú cán kuì shì míng
绢譬惭愧。我诸弟子放舍惭愧，习无惭愧，是名
yǐ juān mào yì lú hé yún hé gān lù mào yì dú yào dú yào yǐ pì
以绢贸易 麤毳。云何甘露贸易 毒药？ 毒药以譬
zhǒng zhǒng gòng¹⁷⁷ yǎng gān lù yǐ pì zhū wú lòu fǎ wǒ zhū dì zǐ wèi
种种供¹⁷⁷养，甘露以譬诸无漏法。我诸弟子为
lì yǎng gù xiàng zhū bái yī kǔ zì yù zàn¹⁷⁸ yán dé wú lòu shì míng
利养故，向诸白衣苦自誉赞¹⁷⁸，言得无漏，是名
gān lù mào yì dú yào yǐ rú shì děng è bǐ qiū gù shì dà niè pán
甘露贸易 毒药。以如是等恶比丘故，是大涅槃
wēi miào jīng diǎng uǎng xíng liú bù yú yán fú tí dāng shì zhī shí yǒu zhū
微妙经典 广行流布于阎浮提，当是之时，有诸
dì zǐ shòu chí dú sòng shū xiě shì jīng yǎn¹⁷⁹ shuō liú bù dāng wéi
弟子受持读诵、书写是经、演¹⁷⁹说流布，当为
rú shì zhū è bǐ qiū zhī suǒ shā hài shí¹⁸⁰ è bǐ qiū xiāng yǔ jù huì
如是诸恶比丘之所杀害。时¹⁸⁰恶比丘，相与聚会，
gòng lì yán zhì ruò yǒu shòu chí dà niè pán jīng shū xiě dú sòng fēn
共立严制：‘若有受持大涅槃经，书写读诵，分
bié shuō zhě yī qiè bù dé gòng zhù gòng zuò tán lùn yǔ yán hé
别说者，一切不得共住、共坐、谈论语言。何
yǐ gù niè pán jīng zhě fēi fó suǒ shuō xié jiàn suǒ zào xié jiàn zhī
以故？ 涅槃经者，非佛所说，邪见所造。邪见之

¹⁷⁷ 大正藏：利

¹⁷⁸ 大正藏：若自举赞：永乐北藏及龙藏：苦自誉赞

¹⁷⁹ 大正藏：广

¹⁸⁰ 大正藏：是

rén jí shì liù shī liù shī suǒshuō fēi fó jīngdiǎn suǒ yǐ zhě hé yī
人即是六师，六师所说非佛经典。所以者何？一
qiè zhū fó xī shuōzhū fǎ wú cháng wú wǒ wú lè wú jìng ruò
切诸佛悉说诸法无 常、无我、无乐、无净，若
yánzhū fǎ cháng lè wǒ jìng yún hé dāng shì fó suǒshuō jīng
言诸法 常、乐、我、净，云何当是佛所说经？
zhū fó pú sà tīng zhū bǐ qiū xù zhǒngzhǒng wù liù shī suǒshuō bù tīng
诸佛菩萨听诸比丘畜 种 种 物，六师所说不听
dì zǐ xù yī qiè wù rú shì zhī yì yún hé dāng shì fó zhī suǒshuō
弟子畜一切物，如是之义云何当是佛之所说？
zhū fó pú sà bú zhì dì zǐ duàn niú wǔ wèi jí yǐ shí ròu liù shī bù
诸佛菩萨不制弟子 断 牛五味及以食肉，六师不
tīng shí wǔ zhǒng yán wǔ zhǒng niú wèi jí yǐ zhī xuè ruò duàn shì zhě
听食五 种 盐、五 种 牛味及以脂血，若 断 是者，
yún hé dāng shì fó zhī zhèngdiǎn zhū fó pú sà yǎnshuō sānshèng ér
云何当是佛之 正 典？诸佛菩萨演说三 乘，而
shì jīng zhōng chúnshuō yī shèng wèi dà niè pán rú cǐ zhī yán yún hé
是经 中 纯 说一 乘 谓大涅槃，如此之言云何
dāng shì fó zhī zhèngdiǎn zhū fó bì jìng rù yú niè pán shì jīng yán
当是佛之 正 典？诸佛毕竟入于涅槃，是经言
fó cháng lè wǒ jìng bú rù niè pán shì jīng bú zài shí èr
佛 常、乐、我、净，不入涅槃，是经不在十二
bù shù jí shì móshuō fēi shì fó shuō
部数，即是魔说，非是佛说。’

shànnán zǐ rú shì zhī rén suī wǒ dì zǐ bù néng xìn shùn
“善男子，如是之人虽我弟子，不能信顺
shì niè pán jīng shànnán zǐ dāng ěr zhī shí ruò yǒu zhòng shēng xìn
是涅槃经。善男子，当尔之时，若有众 生 信
cǐ jīng diǎn nǎi zhì bàn jù dāng zhī shì rén zhēn wǒ dì zǐ yīn rú shì
此经典乃至半句，当知是人真我弟子。因如是
xìn jí jiàn fó xìng rù yú niè pán
信，即见佛性，入于涅槃。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà bó fó yán
尔时， 光 明 遍 照 高 贵 德 王 菩 萨 白 佛 言：

shì zūn shàn zāi shàn zāi rú lái jīn rì shàn néng kāi shì dà niè
“世尊！善哉！善哉！如来今日善 能 开示大涅槃
pán jīng shì zūn wǒ yīn shì shì jí dé wù jiě dà niè pán jīng yī jù
槃经。世尊！我因是事即得悟解大涅槃经一句、

bàn jù yǐ jiě yī jù zhì bàn jù gù shǎojiàn¹⁸¹ fó xìng rú fó suǒshuō
半句，以解一句至半句故少见¹⁸¹佛性。如佛所说，
wǒ yì dāng dé rù dà nièpán
我亦当得入大涅槃。”

shì míng pú sà xiū dà nièpánwēimiào jīng diǎn jù zú chéng jiù
“是名菩萨修大涅槃微妙经典具足成就
dì shí gōng dé
第十功德。”

大般涅槃经卷第二十四

¹⁸¹ 大正藏：见少：永乐北藏及龙藏：少见

● 结诵仪

bǔ quēzhēnyán
补阙真言

(三遍)

ná mó hē là dá nà duō là yè yē qié là qié là jù zhù jù zhù mó
南无喝啰怛那.哆罗夜耶.佉啰佉啰.俱住俱住.摩
là mó là hǔ là hōng hè hè sū dá ná hōng pō mò ná suō pó
啰摩啰.虎啰.吽.贺贺.苏怛拿.吽.泼抹拿.娑婆
hē
诃.

ná mó fó ná mó fǎ ná mó sēng
南無佛 南無法 南無僧 (合掌三称)

ná mó yí qiè rú lái yīng zhèngděng jué
南無一切如来.应.正等觉 (合掌三称)

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南無本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

ná mó dà bō niè pán jīng
南無大般涅槃经 (合掌三称)

fā yuàn wén
发愿文

zhì xīn chàn huǐ wǒ yǔ yī qiè zhòng shēng cóng wú
志心忏悔。我(某甲)与一切众生，从无
shǐ lái mí shī zhēn xīn liú zhuǎn shēng sǐ liù gēn zuì zhàng wú
始来，迷失真心，流转生死，六根罪障，无
liàng wú biān yuán miào fó shèng wú yǐ kāi jiě yī qiè suǒ yuàn
量无边，圆妙佛乘，无以开解，一切所愿，
bù dé xiàn qián wǒ jīn dú sòng dà bō niè pán jīng yǐ cǐ shàn gēn
不得现前。我今读诵大般涅槃经，以此善根，

fā lù hēi è guò xiàn wèi lái sān yè suǒ zào wú biānzhòng zuì
发露黑恶，过、现、未来三业所造无边重罪，
jiē dé xiāomiè shēn xīn qīng jìng huòzhànguānchú fú zhì zhuāngyán
皆得消灭，身心清净，惑障蠲除，福智庄严，
jìng yīn zēngzhǎng zì tā héngyuàn sù dé yuánchéng yuànzhū rú lái
净因增长，自他行愿速得圆成。愿诸如来
cháng zài shuō fǎ suǒ yǒugōng dé qǐ suí xǐ xīn huí xiàng pú tí
常在说法，所有功德起随喜心，回向菩提，
zhèngcháng lè guǒ mìngzhōng zhī rì zhèngniànxiànrán miànjiàn mí
证常乐果。命终之日，正念现前，面见弥
tuó jí zhūshèngzhòng yī chà nà qǐng shēngliánhuāzhōng pǔ yuàn
陀及诸圣众，一刹那顷，生莲华中。普愿
zhòngshēng jù chéng fó dào
众生，俱成佛道。

huíxiàng jì
回向偈

(一遍)

yuàn yǐ cǐ gōng dé zhuāngyán fó jìng tǔ
愿以此功德庄严佛净土
shàngbào sì chóng ēn xià jì sān tú kǔ
上报四重恩下济三途苦
ruò yǒu jiàn wén zhě xī fā pú tí xīn
若有见闻者悉发菩提心
jìn cǐ yī bào shēn tóngshēng jí lè guó
尽此一报身同生极乐国

sān guī yī
三皈依

zì guī yī fó dāngyuànzhòngshēng tǐ jiě dà dào fā wú shàng xīn
自皈依佛，当愿众生，体解大道，发无上心；
zì guī yī fǎ dāngyuànzhòngshēng shēn rù jīngzàng zhì huì rú hǎi
自皈依法，当愿众生，深入经藏，智慧如海；
zì guī yī sēng dāngyuànzhòngshēng tǒng lǐ dà zhòng yī qiè wú
自皈依僧，当愿众生，统理大众，一切无
ài hé nánshèngzhòng
碍。和南圣众。

南无护法韦驮尊天菩萨

此咒置经书中可灭误跨之罪